

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS
VIEŠOSIOS POLITIKOS IR ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS**

Rūta Kalnienė

**BEDARBIŲ INTEGRACIJOS Į DARBO RINKĄ ANALIZĖ: KRETINGOS RAJONO
SAVIVALDYBĖS ATVEJIS**

Magistro darbas

**Darbo vadovė:
doc. dr. R. Minkutė-Henrickson**

KAUNAS 2015

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS
VIEŠOSIOS POLITIKOS IR ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

**BEDARBIŲ INTEGRACIJOS Į DARBO RINKĄ ANALIZĖ: KRETINGOS RAJONO
SAVIVALDYBĖS ATVEJIS**

Viešojo administravimo magistro darbas
Studijų programa 621N70001

Darbo vadovas

(parašas)

doc. dr. R. Minkutė-Henrickson

2015-02-18

Recenzentas

doc. dr. R. Brazienė
2015-02-18

Atliko

SMTV 2/3 gr. stud.
R.Kalnienė
el. paštas:
ruta.kalniene@ktu.edu
2015-02-18

PATVIRTINIMAS APIE MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad parengtas **magistro darbas**

BEDARBIŲ INTEGRACIJOS Į DARBO RINKĄ ANALIZĖ: KRETINGOS RAJONO SAVIVALDYBĖS ATVEJIS

- atliktas savarankiškai ir jo dalys arba visas darbas nėra nukopijuotas nuo kitų autorių darbų;
- nebuvo pateiktas atsiskaitymui šiame ar kitame KTU fakultete arba kitoje aukštojoje mokykloje;
- pateiktos nuorodos į visus kitų autorių darbus, kurių medžiaga pasinaudota.

Vardas, pavardė

Parašas

2015-02-18

Data

Kalnienė R. *Bedarbių integracijos į darbo rinką analizė: Kretingos rajono savivaldybės atvejis*. Viešojo administravimo magistro darbas. Studijų programa 621N70001. Vadovė doc. dr. R. Minkutė-Henrickson Kaunas: Kauno technologijos universitetas, Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas, 2015, 82 p.

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe analizuojama Kretingos rajono savivaldybės bedarbių integravimo į darbo rinką galimybės, užimtumo politikos vykdymas per aktyvias darbo rinkos politikos priemones. Temos aktualumas išreiškiamas tuo, jog svarbūs tapo gyventojų grupių, kurių padėtis darbo rinkoje nėra palanki, poreikiai. Todėl aktyvi darbo rinkos politika padeda spręsti nedarbo problemas, atsiranda naujos galimybės tarp darbo rinkos politikos ir socialinės apsaugos politikos, o užimtumą skatinančios priemonės orientuojamos į žmogaus socializaciją, asmeninę raidą, socialinius įgūdžius. Temos naujumas atskleidžiamas per 2011-2013 metų Kretingos rajono savivaldybės darbo biržoje registruotų bedarbių dalyvavimą aktyviose darbo rinkos politikos priemonėse ir per rajono darbo rinkos ekspertų pateikiamą nuomonę apie valstybės ir savivaldybės vykdomą užimtumo politiką. Darbo problema išreiškiama požiūriu, jog ne visos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės yra efektyviai išnaudojamos. Darbo objektas: bedarbių integracija į darbo rinką, o darbo dalykas - bedarbių integracijos į darbo rinką analizė Kretingos rajono savivaldybėje. Darbe iškeliamas tikslas - išanalizuoti bedarbių integraciją į darbo rinką Kretingos rajono savivaldybės administruojamoje teritorijoje. Formuluojami trys darbo uždaviniai: viešųjų paslaugų teikimo kontekste atskleisti nedarbo valstybinio reguliavimo aspektus; išnagrinėti užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimo priemonės; išanalizuoti užimtumo didinimo galimybes Kretingos rajono savivaldybės administruojamoje teritorijoje ir pateikti Lietuvos darbo biržos vykdomų aktyvių darbo rinkos politikos priemonių vertinimą. Darbe naudoti tokie tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, teisės aktų analizė, Klaipėdos teritorinės darbo biržos, Kretingos skyriaus ataskaitos, statistinių duomenų analizė, lyginamoji analizė, kokybinis ekspertų tyrimas.

Pirmajame skyriuje analizuojamas viešosios politikos instrumentas – nedarbo politikos administravimas, nagrinėjamos valstybinio reguliavimo funkcijos, viešųjų paslaugų teikimo administravimas, pateikiama informacija apie užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimo institucijas, teisės aktus, aptariamas ir Europos Bendrijos užimtumo politikos vystymasis. Antrajame skyriuje pateikiamas užimtumo rėmimo politikos priemonių pristatymas: užimtumo rėmimo bendrosios paslaugos, aktyvios darbo rinkos politikos priemonės bei užimtumo rėmimo programos. Trečiajame skyriuje pristatoma Kretingos rajono savivaldybės bedarbių integracijos į darbo rinką tyrimas – bedarbių dalyvavimas aktyviose darbo rinkos politikos priemonėse 2011-2013 metais.

Kalnienė R. *Analysis of Unemployed Integration into Labor Market: Case of Kretinga District Municipality*. Master's Thesis in Public Administration. Study Programme M7037K21. Supervisor Assoc. Prof., Dr. R. Minkutė-Henrickson. Kaunas: Faculty of Social Sciences, Humanities and Arts, Kaunas University of Technology, 2015, 82 p.

SUMMARY

Master's thesis analyzes integration of the unemployed in the Kretinga district into the job market, employment policies and active labour market policy measures. Relevance of the subject is expressed by the fact that the needs of part of population have become relevant with the labour market situation being not favourable to them. Therefore, active labour market policies helps to solve the problems of unemployment, new opportunities in labour market policies and social protection policies are introduced. Topic's novelty is revealed by analysis of the registered unemployed in years 2011-2013 in Kretinga district municipality and their participation in the active labour market policy measures and through the district labour market experts' opinion by the state and municipal employment policy pursued. Problem of the thesis is expressed in terms that not all of the active labour market policy measures are effectively utilized. The paper aims to analyze integration of the unemployed into the labour market in Kretinga District Municipality. The following methods – analysis of scientific literature, analysis of legislation, statistical analysis of Klaipėda Local Labour Exchange Kretinga branch reports, comparative analysis and qualitative expert survey – are used.

The first chapter analyzes the public policy instrument - administration of unemployment policy, the regulatory function of the state and public service administration is examined, information on employment promotion policy institutions and laws is presented and the European Community's employment policy development is discussed. The second section presents information on employment support policies - employment support common services, active labour market policies and employment support program. The third section presents the research of the integration of the unemployed into the labour market in Kretinga District Municipality – about participation of the unemployed in the active labour market policy measures in 2011-2013.

TURINYS

ĮVADAS	10
1. NEDARBO VALSTYBINIS REGULIAVIMAS TEIKIANT VIEŠĄS PASLAUGAS ...	13
1.1. Valstybinio reguliavimo samprata.....	13
1.2. Nedarbo valstybinio reguliavimo kryptys, struktūra ir priemonės	19
1.3. Užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios institucijos	22
1.4. Europos Bendrijos užimtumo politika	24
2. UŽIMTUMO RĖMIMO POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS.....	28
2.1. Darbo rinkos politikos užimtumo rėmimo priemonės	28
2.1.1. Užimtumo rėmimo bendrosios paslaugos	33
2.1.2. Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės	42
2.1.3. Užimtumo rėmimo programos	57
3. BEDARBIŲ INTEGRACIJOS Į DARBO RINKĄ KRETINGOS RAJONO DARBO BIRŽOJE TYRIMAS.....	60
3.1. Tyrimo metodika	60
3.2. Tyrimo rezultatų analizė	62
3.2.1. Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės	64
3.2.1.1. Profesinis mokymas	64
3.2.1.2. Remiamas įdarbinimas	66
3.2.1.3. Parama darbo vietoms steigti.....	68
3.2.2. Veikla pagal verslo liudijimą	70
IŠVADOS	75
LITERATŪRA	78
PRIEDAI	82

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Vieno langelio klientų aptarnavimo laikas Kretingos skyriuje	37
2 lentelė. Aktyvių darbo rinkos priemonių suvestinė.....	71
3 lentelė. Kretingos rajono savivaldybės darbo biržos duomenys apie įregistruotus, įdarbintus ir dalyvavusius ADRP bedarbius	72

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Klaipėdos teritorinės darbo biržos veiklos teritorija.....	30
2 pav. Klaipėdos darbo biržos struktūra.....	31
3 pav. Užimtumo rėmimo priemonės.....	32
4 pav. Užimtumo rėmimo bendrosios paslaugos.	34
5 pav. Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės	45
6 pav. Remiamas įdarbinimas.....	46
7 pav. Parama darbo vietoms steigti	51
8 pav. Užimtumo rėmimo programos	57
9 pav. Įregistruotų bedarbių skaičius	62
10 pav. Įdarbintų asmenų skaičius	63
11 pav. Įregistruotų ir įdarbintų bedarbių santykis	63
12 pav. ADRP "Profesinis mokymas"	65
13 pav. ADRP "Remiamas įdarbinimas"	66
14 pav. Remiamo įdarbinimo grupės ADRP	67
15 pav. ADRP "Parama darbo vietoms steigti"	69
16 pav. "Veikla pagal verslo liudijimą"	70

PRIEDŲ SĄRAŠAS

- 1 priedas.** Valstybės biudžeto lėšų valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms vykdyti paskirstymas Kretingos rajono savivaldybėje darbo rinkos politikos rengimui ir įgyvendinimui 2011 -2013 m.
- 2 priedas.** Darbo rinkos rodikliai Kretingos teritorijoje, ataskaitos pavyzdys "Situacija Klaipėdos teritorinės darbo biržos Kretingos skyriuje 2013 m. spalio mėnesį".
- 3 priedas.** Interviu klausimai ekspertams.
- 4 priedas.** Ekspertų interviu.

PAGRINDINĖS SĄVOKOS

1. **Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės** – Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatytos priemonės, kuriomis siekiama padėti ieškantiems darbo asmenims padidinti jų užimtumo galimybes ir gerinti darbo vietų ir parengtų kvalifikuotų darbuotojų santykio pusiausvyrą.
2. **Bedarbiai** – nedirbantys darbingo amžiaus darbingi asmenys, nesimokantys dieninėse mokymo įstaigose, neturintys pakankamų pragyvenimo lėšų, užsiregistravę gyvenamosios vietos teritorinėje darbo biržoje kaip ieškantys darbo ir pasirengę priimti pasiūlymą įsidarbinti arba mokytis profesijos.
3. **Darbingo amžiaus asmenys** – asmenys nuo 16 metų iki Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo nustatyto senatvės pensijos amžiaus.
4. **Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas** - Organizuojamas asmenims siekiant trūkstamus darbo įgūdžius jiems suteikti tiesiogiai darbo vietoje.
5. **Darbo rotacija** - Organizuojama darbuotojų tikslinių atostogų metu ar kolektyvinėse sutartyse numatytais atvejais darbuotojus laikinai pakeičiant ieškančiais darbo asmenimis.
6. **Darbo vietų steigimo subsidijavimas** - Organizuojamas bedarbiams įdarbinti mikroįmonėje, neterminuotam įdarbinimui remti steigiant naujas (ar pritaikant esamas) darbo asmenų savarankiškam užimtumui remti.
7. **Įdarbinimas subsidijuojant** - Organizuojamas siekiant padėti socialiai atskirtiems asmenims įsitvirtinti darbo rinkoje ar net sudaryti specialias sąlygas išlikti darbo rinkoje.
8. **Ilgalaikiai bedarbiai** – asmenys iki 25 metų, kurių nedarbo trukmė viršija 6 mėnesius, ir asmenys nuo 25 metų, kurių nedarbo trukmė viršija 12 mėnesių, skaičiuojant nuo įsiregistravimo teritorinėje darbo biržoje dienos.
9. **Neformalus švietimas** - Organizuojamas siekiant bedarbiams ir išpėtiems apie atleidimą iš darbo darbuotojams padėti tobulinti turimą kvalifikaciją, atnaujinti profesines žinias (ar) praktinius įgūdžius, reikalingus įsidarbinti, bei supažindinti su profesijomis.
10. **Pasyvi darbo rinkos politika** – valstybės priemonėmis reguliuojamas darbo netekimo kompensacinis mechanizmas.
11. **Profesinė rehabilitacija** - asmens darbingumo, profesinės kompetencijos ir pajėgumo dalyvauti darbo rinkoje atkūrimas arba didinimas ugdymo, socialinio, psichologinio, rehabilitacijos ir kitomis poveikio priemonėmis;
12. **Profesinis mokymas** - Bedarbiams ir išpėtiems apie atleidimą iš darbo darbuotojams profesinis mokymas organizuojamas siekiant suteikti kvalifikaciją arba (ir) ugdyti profesinius gebėjimus.
13. **Savarankiško užimtumo rėmimas** - Organizuojamas ieškantiems darbo asmenims, siekiantiems pradėti savo verslą.
14. **Savivaldybė** – valstybės teritorijos administracinis vienetas, turintis juridinio asmens statusą bei Lietuvos Respublikos Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, įgyvendinamą per savivaldybės tarybą.

15. **Užimtumas** – gyvenimo pagrindas, kartu tenkinantis socialinius ir asmeninius individo, palaikančio santykius su kitais, poreikius. Užimtumas yra ne tik veikla, bet ir ekonominiai bei teisiniai dalyvaujančių darbo procese žmonių santykiai.
16. **Užimtumo rėmimo politika** – aktyvios darbo rinkos politikos, kitų ekonominių ir socialinių priemonių taikymas siekiant didinti ieškančių darbo asmenų užimtumą, mažinti nedarbą, švelninti neigiamas jo pasekmes.
17. **Viešasis administravimas** - įstatymais ir kitais teisės aktais reglamentuojama valstybės ir vietos savivaldos institucijų, kitų įstatymais įgaliotų subjektų vykdomoji veikla, skirta įstatymams, kitiems teisės aktams, vietos savivaldos institucijų sprendimams įgyvendinti, numatytoms viešosioms paslaugoms administruoti.
18. **Viešieji darbai** - Organizuojami bedarbiams įspėtiems apie atleidimą iš darbo ir kitiems įtrauktiems į apskaitą ieškantiems darbo asmenims greičiau integruotis į darbo rinką ir būtų sudarytos jiems sąlygos užsidirbti pragyvenimui būtinų lėšų. Viešieji darbai organizuojami tik laikino pobūdžio darbams atlikti.
19. **Viešoji paslauga** – tai valstybės ar savivaldybių kontroliuojamų juridinių asmenų veikla teikiant asmenims socialines, švietimo, mokslo, kultūros, sporto ir kitas įstatymų numatytas paslaugas.
20. **Vietinių užimtumo iniciatyvų projektai** - Organizuojamas bedarbių neterminuotam įdarbinimui remti steigiant naujas darbo vietas.

SANTRUMPOS

ADRP – aktyvios darbo rinkos politikos priemonės

EAPB - Europos anglių ir plieno bendrija

EB - Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai

EEB -Europos Tarybos reglamentai

EEE - Europos ekonominė erdvė

EURES - Europos užimtumo tarnybų tinklas

EUS -Europos užimtumo strategija

NSDI – nedarbo socialinio draudimo išmoka

PD dokumentai – perkeliamieji dokumentai, išduodami asmenims, vykstantiems į valstybes nares ieškoti darbo.

SED dokumentai –struktūrizuoti elektroniniai dokumentai, kaip apibrėžta Reglamento (EB) Nr. 987/2009 1 straipsnio 1 dalies d punkte.

SoDra - Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos

TDO - Tarptautinė darbo organizacija, įkurta 1919 m. TDO - vienintelė trišaliu principu (vyriausybės, darbuotojai, darbdaviai) veikianti Jungtinių Tautų specializuota agentūra.

IVADAS

Temos aktualumas. Administracinių paslaugų teikimas yra viena iš svarbiausių savivaldybių funkcijų, reglamentuojama teisės aktu. Gyventojų užimtumo, kvalifikacijos įgijimo ir perkvalifikavimo organizavimas, viešųjų bei sezoninių darbų organizavimas - tai savarankiška Kretingos rajono savivaldybės funkcija. Valstybės biudžeto lėšų valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms vykdyti paskirstymas Kretingos rajono savivaldybėje (pagal ministerijų ir valstybės institucijų pateiktus skaičiavimus) paskirstomas 23 sritims, iš kurių darbo rinkos politikos rengimas ir įgyvendinimas yra 7-oje vietoje pagal skiriamas biudžeto lėšas (žr. 1 priedą). Analizuojamais 2011-2013 metais – skiriamos lėšų sumos buvo didėjančios.

Ekonominių ir organizacinių priemonių pasitelkimas siekiant daryti poveikį darbo jėgos paklausai ir pasiūlai, vis labiau skiriant dėmesį aktyviai darbo rinkos politikai per aktyvias darbo politikos priemones, o ne pasyviai (kompensuoti pajamų netekimą – pašalpoms administruoti) politikai remti – yra pastaraisiais metais vis aktualesnis.

Regionuose, kur nedarbo lygis nėra didelis (aktualu Kretingos raj., nedarbo lygis 2014 m. spalio mėn. 4,3 proc., tuo tarpu didžiausias Panevėžyje - 8,2 proc.) darbo biržos vaidmuo šiek tiek kinta: nedarbo lygio rodiklis nebėra toks aktualus, o bedarbių registravimas ir nedarbo administravimas – ne pagrindinė funkcija. Pastaruoju metu, kai darbo rinkoje dominuoja emigracija ir kvalifikuotos jėgos trūkumas, reikalingas darbo rinkoje tapo kiekvienas žmogus, t.y. aktualus tapo bedarbių, grįžtančių į darbo rinką, poreikiai, realizuojami per aktyvias darbo rinkos politikos priemones (toliau – ADRP), kurias Lietuvos Respublikos Užimtumo įstatymas apibūdina kaip priemones, kuriomis siekiama padėti darbo ieškantiems asmenims padidinti jų užimtumo galimybes ir derinti darbo pasiūlą ir paklausą. ADRP orientuotos į įvairių socialinių grupių poreikius ir įsidarbinimą: darbingiems asmenims iki 29 metų; asmenims, išpėtiems apie atleidimą iš darbo; vyresniems kaip 50 metų darbingiems darbingo amžiaus asmenims; grįžusiems į Lietuvą nuolat gyventi politiniams kaliniams ir tremtiniams bei jų šeimų nariams; neįgaliesiems, kuriems nustatytas iki 25-55 procentų darbingumo lygis; nėščioms moterims, vaiko tėvams ar tėviams, globėjams, auginantiems iki 8 metų arba neįgalų vaiką (įvaikį) iki 18 metų; ilgalaikiams bedarbiams; grįžusiems iš laisvės atėmimo vietų asmenims; žmonėms, priklausantiems nuo narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų, baigusiems psichologinės ir profesinės reabilitacijos programas; prekybos žmonėmis aukoms, baigusioms psichologinės socialinės ar profesinės reabilitacijos programas ir kt. Kitaip tariant, pastaruoju metu nyksta takoskyra tarp darbo rinkos politikos ir socialinės apsaugos politikos, kai užimtumą skatinančios priemonės vis labiau orientuojamos į žmogaus socializaciją asmeninę raidą, socialinius įgūdžius, t.y. ADRP priemonės padeda įgyvendinti

socialinės apsaugos uždavinius, o viešųjų paslaugų teikimas kaip viešojo administravimo funkcija yra taip pat pakitusi.

Temos naujumas. Darbe nagrinėjama ir pateikiama informacija apie Kretingos rajono savivaldybės Darbo biržos bedarbių ir išpėtų apie atleidimą asmenų dalyvavimą aktyviose darbo rinkos politikos priemonėse. Taip pat pateikiama ekspertų: Kretingos darbo biržos direktorės, Kretingos darbo biržos vyr. specialistės, mero pavaduotojo, Kretingos savivaldybės tarybos nario, VšĮ Šv. Antano dienos centro direktorės, vykdančios Europos Socialinio fondo projektą „Dienos centruose besilankančių šeimų, patiriančių socialinę atskirtį, integracija į darbo rinką“ (jo tikslas - konsultuoti ir padėti žmonėms atstatyti socialinius – profesinius įgūdžius; suteikti galimybę persikvalifikuoti ir dirbti įmonėse, organizacijose, bendruomenėse, padėti įkurti savo verslą, patiems tęsti mokslus įgyjant mokymosi cenzą) nuomonė apie valstybinį ir savivaldybės vykdomą užimtumo ir nedarbo reguliavimą, apie bedarbių integraciją į darbo rinką, taip pat ekspertai vertina kiekvieną ADRP bloką bei vietinės darbo rinkos prognozes.

Tyrimo problema: ar visos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės yra efektyviai išnaudojamos?

Darbo objektas. Bedarbių integracija į darbo rinką.

Darbo dalykas. Bedarbių integracijos į darbo rinką analizė Kretingos rajono savivaldybėje.

Darbo tikslas. Išanalizuoti bedarbių integraciją į darbo rinką Kretingos rajono savivaldybės administruojamoje teritorijoje.

Darbo uždaviniai:

1. Viešųjų paslaugų teikimo kontekste atskleisti nedarbo valstybinio reguliavimo aspektus.
2. Išnagrinėti užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimo priemonės.
3. Išanalizuoti užimtumo didinimo galimybes Kretingos rajono savivaldybės administruojamoje teritorijoje ir įvertinti Lietuvos darbo biržos vykdomų aktyvių darbo rinkos politikos priemonių vertinimą.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, teisės aktų analizė, Klaipėdos teritorinės darbo biržos, Kretingos skyriaus ataskaitų, statistinių duomenų analizė, lyginamoji analizė, kokybinis ekspertų tyrimas.

Savivaldybių kompetenciją viešųjų paslaugų teikimo administravimo kontekste Lietuvoje tyrė Gudelis D. (2012), Korsakaitė D. (2006), Puškorius S. (2006), Gutauskas A. (2005), Mačiulytė J. Ragauskas P. (2007), Raipa A. (2002) ir kt. Užimtumo politiką analizavo šie Lietuvos mokslininkai: Moskvina J. (2014), Gražulis V. (2008), Gruževskis B. (2008), Pocius A. (2010), Šileika A. (2008), Okunevičiūtė - Neverauskienė L. (2010) ir kt.

Šį magistro darbą sudaro trys skyriai, išvados, literatūros sąrašas ir priedai.

Pirmajame skyriuje analizuojamas viešosios politikos instrumentas – nedarbo politikos administravimas, nagrinėjamos valstybinio reguliavimo funkcijos, viešųjų paslaugų teikimo administravimas, pateikiama informacija apie užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimo institucijas, teisės aktus, aptariamas ir Europos Bendrijos užimtumo politikos vystymasis.

Antrajame skyriuje pateikiamas užimtumo rėmimo politikos priemonių pristatymas: užimtumo rėmimo bendrosios paslaugos: informavimas, konsultavimas, tarpininkavimas įdarbinant, užimtumo rėmimo individualios veiklos planavimas. Taip pat aktyvios darbo rinkos politikos priemonės: bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų profesinis mokymas, bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų neformalus švietimas, remiamas įdarbinimas (dar klasifikuojamas į 3 rūšis - įdarbinimas subsidijuojant, darbo įgūdžių įgijimo rėmimas, viešieji darbai), parama darbo vietoms steigti (dar klasifikuojamas į 3 rūšis – darbo vietų steigimo subsidijavimas, vietinio užimtumo iniciatyvų projektų įgyvendinimas, savarankiško užėmimo rėmimas) ir darbo rotacija. Trečiasis ADRP blokas yra užimtumo rėmimo programos: nedarbo prevencijos, teritorinės užimtumo rėmimo, gyventojų teritorinio mobilumo skatinimo, imigrantų, tautinių mažumų integravimo į darbo rinką, asmenų, kurių padėtis darbo rinkoje yra nepalanki.

Trečiajame skyriuje pristatoma Kretingos rajono savivaldybės bedarbių integracijos į darbo rinką tyrimas – bedarbių dalyvavimas aktyviose darbo rinkos politikos priemonėse 2011-2013 metais - kaip didesnė galimybė integruotis į darbo rinką, pateikiama analitinė informacija apie labiausiai ir mažiausiai populiarias ADRP rajone.

1. NEDARBO VALSTYBINIS REGULIAVIMAS TEIKIANT VIEŠĄSIAS PASLAUGAS

1.1. Valstybinio reguliavimo samprata

Šiuolaikinei valstybei būdinga išplėtotą reguliavimo sistema – būtų sudėtinga įvardyti bent vieną sektorių ar ūkinę veiklą, kuri nebūtų vienaip ar kitaip reguliuojama. (Korsakaitė, 2006, p. 36-37). Valstybinis reguliavimas kaip viena iš viešojo administravimo išraiškų laikytina viešosios politikos įgyvendinimo instrumentu. Viešasis interesas – tai visa apimantis, normatyvinis, konservatyvus ir visiems lygiai taikomas instrumentas, abstrakčiomis normomis sudarantis geresnes sąlygas kiekvienam siekti savų interesų, panaudojant turimas žinias ir savo gebėjimus. Raipa (2002, p. 11-20) nurodo, jog reguliavimas yra vienas iš viešosios politikos elementų, kuriuo siekiama naudoti iš ribojimų, kontrolės taisyklių ir pan., o viešasis administravimas – viešosios politikos sprendimų įgyvendinimo priemonės. Internetiniuose šaltiniuose taip pat galima aptikti valstybinio reguliavimo sampratą, kur teigiama, jog tai - visuma valstybės priemonių, kuriomis siekiama suderinti skirtingų grupių interesus ar apsaugoti tam tikrų visuomenės narių interesus, ištaisyti vadinamąsias rinkos ydas ar pasiekti kitų tikslų. Autorius nurodo, jog valstybinio reguliavimo priemonės apima keletą veiksnių: kainų reguliavimą, rinkos priežiūrą, antimonopolinį reguliavimą, apmokestinimą ir daugelį kitų. Labai dažnai valstybinis reguliavimas nepasiekia keliamų tikslų ir turi trūkumų. Valstybinis reguliavimas pristatomas ir kaip valstybės veiksmų visuma, siekiant suderinti įvairius interesus (asmeninius, grupinius, visuomeninius) ir taisyti rinkos trūkumus. Tuo tikslu naudojamos ekonominės, socialinės, monetarinės, agrarinės ir kitos valstybinės politikos priemonės. Teigiama, jog pagal savo pobūdį jos tiesiogiai ar netiesiogiai veikia ūkinius subjektus. Pirmuoju atveju taikomi administraciniai poveikio metodai (įstatymai, įsakymai, instrukcijos ir t. t.), antruoju – ekonominiai reguliatoriai (kainos, mokesčiai, normos, bankų procentai ir sankcijos”).

Naraškevičiūtė V., Lakštutienė A. (2003, p. 12) pažymi, kad valstybė atlieka vis įvairesnes reglamentavimo funkcijas, kurios daro stiprią įtaką jos piliečių kasdienybei. Šie autoriai išskiria tokias valstybės funkcijas: apsaugos, komercines ir gamybinės, vystymo, administracines. Pastarosios yra skirstomos dar į kelias grupes:

- Valstybės apsaugos funkcijos: apsauga nuo užsienio šalių užpuolimo, vidaus saugumas, teisingumas ir policija, socialinės apsaugos paslaugos (socialinis draudimas).
- Komercinės ir gamybinės funkcijos: nacionalinės šakos, viešieji darbai – keliai, aikštelės, parkai, muitai, akcizai, valiuta, svorio ir saiko matai, komunalinė tarnyba.
- Vystymo funkcijos: švietimas, rekreacija, moksliniai tyrimai.
- Administracinės funkcijos: teismai, valdymas, mokesčių rinkimas.

Taigi, valstybės administracinės funkcijos apima valstybės saugumo, komercijos, vystymo ir valdymo sritis.

Lowi (1979, p. 183) vienas pirmųjų nusakė viešojo sektoriaus ypatybes. Jis išskiria šias pagrindines viešojo sektoriaus funkcijas:

- Institucijų kūrimas – kai viešajame sektoriuje kuriamos taisyklės ir normos, kurios reglamentuoja viešojo sektoriaus funkcionavimą bei reprodukciją.

- Paskirstymas – kai viešasis sektorius teikia paslaugas (viešąsias gėrybes), kurių teikti privatus sektorius yra nesuinteresuotas.

- Perskirstymas – kai viešasis sektorius užtikrina socialinį teisingumą, mokesčių pagalba sumažindamas vienu asmenų pajamas ir jas perskirstydamas kitiems (užtikrinamas rekomenduotinu gėrybių teikimas). Pirminis pajamų pasiskirstymas negali užtikrinti minimalaus gyvenimo lygio visiems visuomenės nariams. Tad valstybė atlieka pajamų perskirstymo funkciją ir rūpinasi, kad vaikai nebadautų dėl to, kad nesėkmingai susiklostė jų tėvų ekonominė padėtis, kad nepasiturintys asmenys, kurių pajamų neužtenka gydymo paslaugoms apmokėti, nebūtų palikti be medicininės priežiūros, kad žmonės, praradę darbingumą dėl sveikatos ar amžiaus, gautų bent minimalias pajamas, t. y. stengiasi, kad visi visuomenės nariai galėtų tenkinti savo esminius poreikius maistui, būstui, sveikatos apsaugai, švietimui. Išsivysčiusiose šalyse ši funkcija atliekama įvairiomis socialinėmis programomis (pvz., socialinio draudimo, nemokamų arba iš dalies mokamų paslaugų) ir progresyvine mokesčių politika.

- Reguliavimas – kai viešasis sektorius sprendžia natūralios monopolijos, ir netobulos informacijos problemas.

- Viešųjų paslaugų teikimas – tai savivaldybės ar savivaldybių kontroliuojamų juridinių asmenų veikla teikiant asmenims socialines, švietimo, mokslo, kultūros, sporto ar kitas įstatymų numatytas paslaugas.

Apžvelgiant tai, kas iki šiol pasakyta, galima teigti, jog valstybės administracinės funkcijos yra skirtos tam, kad reguliuotų ir perskirstytų, užtikrintų socialinį teisingumą, todėl tikslinga pateikti viešojo administravimo sąvoką.

Viešasis administravimas - įstatymais ir kitais teisės aktais reglamentuojama valstybės ir vietos savivaldos institucijų, kitų įstatymais įgaliotų subjektų vykdomoji veikla, skirta įstatymams, kitiems teisės aktams, vietos savivaldos institucijų sprendimams įgyvendinti, numatytoms viešosioms paslaugoms administruoti. Viešojo administravimo įsakymo 20 straipsnyje nurodyta, kas yra viešoji paslauga. Viešoji paslauga - valstybės ar savivaldybių įsteigtų specialių įstaigų bei organizacijų veikla, teikianti gyventojams socialines, švietimo, mokslo, kultūros, sporto ir kitas įstatymų numatytas paslaugas. Įstatymų numatytais atvejais bei tvarka viešąsias paslaugas gali teikti ir privatūs

asmenys. Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje valstybės įgaliojimų taikymas nusakomas taip: „Įstatymais ir kitais teisės aktais reglamentuojama valstybės ir vietos savivaldos institucijų, kitų įstatymais įgaliotų subjektų vykdomoji veikla, skirta įstatymams, kitiems teisės aktams, vietos savivaldos institucijų sprendimams įgyvendinti, numatytoms viešosioms paslaugoms administruoti. LR Viešojo administravimo pakeitimo įstatyme yra nustatomos tokios viešojo administravimo sritys:

- administracinis reglamentavimas, administracinių aktų įgyvendinimo priežiūra ar kontrolė;
- administracinių paslaugų teikimas;
- viešojo administravimo subjekto vidaus administravimas;
- viešųjų paslaugų teikimo administravimas.

Administracinis reglamentavimas - viešojo administravimo subjekto veikla leidžiant nuostatus, taisykles, reglamentus ir kitus norminius teisės aktus įstatymams įgyvendinti. Tai - teisė leisti administracinius aktus, reikalingus įstatymams ir kitiems norminiams teisės aktams įgyvendinti. (Glodenytė, 2004, p. 92-100).

Lietuvos Respublikos Viešojo administravimo įstatyme administracinių paslaugų teikimas nusakomas kaip administracinė paslauga: kai viešojo administravimo subjekto veiksmai vykdomi išduodant asmenims leidimus (licencijas) ar dokumentus, patvirtinančius atitinkamus juridinius faktus, teikiant įstatymų nustatytą informaciją, vykdant administracinę procedūrą. Administracinės paslaugos yra: leidimų (licencijų) išdavimas; dokumentų, patvirtinančių tam tikrus juridinius faktus, išdavimas; įstatymų nustatytos viešojo administravimo subjekto turimos informacijos teikimas asmenims; administracinės procedūros vykdymas.

Viešųjų paslaugų teikimo administravimas. Viešojo administravimo subjektų veikla, nustatant viešųjų paslaugų teikimo taisykles ir režimą, steigiant viešąsias įstaigas arba išduodant leidimus teikti viešąsias paslaugas kitiems asmenims, taip pat viešųjų paslaugų teikimo priežiūra ir kontrolė; atsakomybė už paslaugų teikimo teisėtumą; viešojo administravimo institucija, kuri administruoja, pati negali teikti tos paslaugos Rinkliavas ar kitokį atlyginimą už viešųjų paslaugų teikimo administravimą gali nustatyti tik įstatymai.

Viešoji paslauga gali būti vartojama vienu metu daugelio vartotojų ir dėl to nesumažėja jo kiekis ir nesikeičia jos kokybė. (Langvinienė, Vengrienė, 2008, p. 55). Be to, viešoji paslauga pirmiausia pasižymi neribotu skaičiumi vartotojų, ją gali teikti arba valstybinės, arba savivaldos institucijos, arba kiti subjektai – tokia paslauga gali būti kuriama tiek viešosios, tiek privačiosios nuosavybės pagrindu. Šios paslaugos vartotojas tiesiogiai gali būti individas, ir šeima, ir valstybinė institucija ar socialiai apibrėžta individų grupė. (Stasiukynas, 2010, p. 294-295). Valstybė siekia suteikti vienodas viešąsias paslaugas, t.y. sveikatos apsaugos, švietimo, būsto ir kt. visoje teritorijoje. Gyvenimo kokybės užtikrinimas – tai gyventojų skurdo, aprūpinimo gyvenamuoju būstu, viešųjų paslaugų kokybės ir galimybės jas gauti bei darbo pasiūlos problemų sprendimas. (Puškorius, 2006,

p. 165). Viešosios paslaugos – tai piliečių ir gyventojų kasdieninės problemos, kurios asmeniškai paliečia kiekvieną, jas vartoja vis bendrai, jomis siekiama užtikrinti piliečių svarbiausių poreikių tenkinimą ir įgyvendinimą. Tokios turi būti teikiamos viešosios politikos priemonėmis dėl jų savybių – jos nedalomos, todėl rinkta negali jų pateikti. (Lane, 2001, p. 46-50). Paprastai šios paslaugos įgyjamos kolektyviai, o kaina už naudojimąsi minėtomis paslaugomis yra kiekvieno gyventojų mokamų tiesioginių mokesčių dalis. Savivaldybių gyventojai už jiems asmeniškai suteikiamas paslaugas, taip pat ir už šių paslaugų administravimo paslaugas, savivaldybei sumoka mokėdamas asmeninių (gyventojų pajamų) mokestį. (Lazdynas, 2005, p. 53). Viešųjų paslaugų teikimą teritoriniu lygiu reglamentuoja centriniai valstybinio administravimo subjektai pagal įstatymų ar nuostatų jiems priskirtą valdymo sritį, o teritoriniu lygiu - reglamentuoja pagal įgaliojimus savivaldybių administravimo subjektai. (Stasiukynas, 2010, p. 294-295).

Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatyme vietos savivalda apibrėžiama kaip valstybės teritorijos administracinio vieneto – savivaldybės teisė laisvai ir savarankiškai tvarkytis pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją ir įstatymus per administracinio vieneto nuolatinių gyventojų tiesiogiai išrinktų atstovų savivaldybės tarybą bei jos sudarytą vykdomąją ir kitas institucijas. Šio įstatymo 6 straipsnyje yra pristatomos ir reglamentuojamos savarankiškos savivaldybių funkcijos. Tai:

- 1) savivaldybės biudžeto sudarymas ir tvirtinimas;
- 2) ikimokyklinis vaikų ugdymas;
- 3) vaikų ir jaunimo papildomas ugdymas bei užimtumas, profesinis mokymas;
- 4) suaugusiųjų neformalusis švietimas;
- 5) maitinimo paslaugų teikimas ikimokyklinio ugdymo bei bendrojo lavinimo įstaigose;
- 6) socialinių paslaugų įstaigų, šeimynų steigimas, išlaikymas ir bendradarbiavimas su visuomeninėmis organizacijomis;
- 7) savivaldybės gyventojų sveikatos priežiūros rėmimas iš savivaldybės biudžeto;
- 8) gyventojų užimtumo, kvalifikacijos įgijimo ir perkvalifikavimo organizavimas, viešųjų bei sezoninių darbų organizavimas;
- 9) dalyvavimas užtikrinant viešąją tvarką ir gyventojų rimtį (nusikaltimų kontrolės ir prevencijos vietinių programų kūrimas ir įgyvendinimas pasitelkiant savivaldybių teritoriją aptarnaujančias policijos įstaigas bei įtraukiant į šią veiklą visuomenines organizacijas ir gyventojus);
- 10) kūno kultūros ir sporto plėtojimas;
- 11) turizmo ir gyventojų poilsio organizavimas;
- 12) savivaldybės saugomų teritorijų steigimas, vietinės reikšmės gamtos bei kultūros paveldo objektų paskelbimas savivaldybės saugomais objektais;
- 13) sąlygų verslo plėtrai sudarymas ir šios veiklos skatinimas;

14) kitos funkcijos, kurios nepriskirtos valstybės institucijoms.

Šiame darbe ypač aktuali yra aštunta savivaldybių funkcija - gyventojų užimtumo, kvalifikacijos igijimo ir perkvalifikavimo organizavimas, viešųjų bei sezoninių darbų organizavimo funkcijos. Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymo 7 straipsnyje yra nurodomos šios ribotai savarankiškos savivaldybių funkcijos:

- 1) vaikų, jaunimo ir suaugusiųjų bendrojo lavinimo organizavimas;
- 2) kaimo bendrojo lavinimo mokyklų moksleivių, gyvenančių toli nuo mokyklos, nemokamo pavėžėjimo į mokyklas ir į namus organizavimas;
- 3) savivaldybės teritorijoje gyvenančių vaikų iki 16 metų mokymosi bendrojo lavinimo ar kitokioje švietimo sistemos mokykloje užtikrinimas;
- 4) socialinių paslaugų ir kitos socialinės paramos teikimas;
- 5) sąlygų neįgalių gyventojų (invalidų, visiškos negalios invalidų) socialiniam integravimui į bendruomenę sudarymas;
- 6) savivaldybių sveikatos programų rengimas ir įgyvendinimas;
- 7) pirminė asmens ir visuomenės sveikatos priežiūra;
- 8) alkoholio ir tabako reklamos draudimo ir ribojimo laikymosi ant išorinės reklamos priemonių kontrolė;
- 9) teritorijų planavimas, savivaldybės teritorijos bendrojo plano ir detaliųjų planų sprendinių įgyvendinimas;
- 10) gyventojų bendrosios kultūros ugdymas ir etnokultūros puoselėjimas (dalyvavimas kultūros plėtros projektuose, muziejų, teatrų bei kitų kultūros įstaigų steigimas, reorganizavimas, pertvarkymas, likvidavimas ir jų veiklos priežiūra, savivaldybių viešųjų bibliotekų steigimas, reorganizavimas, pertvarkymas ir jų veiklos priežiūra);
- 11) statinio architektūros ir statybos sklypo tvarkymo urbanistinių reikalavimų nustatymas statinio projektavimo sąlygų sąvade įstatymų nustatyta tvarka;
- 12) kraštovaizdžio, nekilnojamųjų kultūros vertybių bei savivaldybės įsteigtų saugomų teritorijų tvarkymas ir apsauga;
- 13) statinių naudojimo priežiūra, statinio projektavimo sąlygų sąvado bei statybos leidimų išdavimas įstatymų nustatyta tvarka;
- 14) infrastruktūros, socialinės ir ekonominės raidos planavimas, turizmo, būsto, smulkaus ir vidutinio verslo plėtros programų rengimas;
- 15) savivaldybei nuosavybės teise priklausančios žemės ir kito turto valdymas, naudojimas ir disponavimas juo;
- 16) šilumos ir geriamojo vandens tiekimo bei nuotėkų surinkimo ir valymo organizavimas;
- 17) valstybės paramos būstui įsigyti tvarkymas, socialinių būstų suteikimas;

- 18) aplinkos kokybės gerinimas ir apsauga;
- 19) sanitarijos ir higienos taisyklių tvirtinimas ir jų laikymosi kontrolės organizavimas, švaros ir tvarkos viešosiose vietose užtikrinimas;
- 20) komunalinių atliekų tvarkymo sistemų diegimas, antrinių žaliavų surinkimo bei perdirbimo organizavimas ir sąvartynų įrengimas bei eksploatavimas;
- 21) vietinės reikšmės kelių ir gatvių priežiūra, taisymas, tiesimas bei saugaus eismo sąlygų užtikrinimas;
- 22) keleivių vežimo vietiniais maršrutais organizavimas;
- 23) adresų (gatvių, pastatų, statinių ir kitų savivaldybės teritorijoje esančių ir jai nuosavybės teise priklausančių objektų pavadinimų, pastatų bei gyvenamųjų namų ir butų numerių) suteikimas ir keitimas;
- 24) ritualinių paslaugų teikimo užtikrinimas bei kapinių priežiūros organizavimas;
- 25) dalyvavimas formuojant ir įgyvendinant regionų plėtros programas;
- 26) prekybos ir kitų paslaugų teikimo tvarkos turgavietėse bei viešosiose vietose nustatymas;
- 27) leidimų (licencijų) išdavimas įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka.

Šiame darbe ypač aktuali yra aptariamoms - socialinių paslaugų ir kitos socialinės paramos teikimo funkcijos, kurios reikalingos administruojant nedarbą.

Apibendrinant poskyrį galima teigti, jog valstybė viešajam reguliavimui naudoja viešąjį administravimą, kaip įrankį - vykdomąją valdžią, o ši - per vietos savivaldą, savarankiškas ar ribotai savarankiškas funkcijas reguliuoja konkrečias gyvenimo sritis: savivaldybės biudžetą, ikimokyklinį, vaikų ir jaunimo papildomą ugdymą, profesinį mokymą, suaugusiųjų neformalųjį švietimą, maitinimo paslaugų teikimą ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigose, socialinių paslaugų įstaigų, savivaldybės gyventojų sveikatos priežiūros rėmimą, užtikrina viešąją tvarką ir gyventojų užimtumą, rūpinasi kvalifikacijos įgijimo ir perkvalifikavimo organizavimu ir kt. Iš visų išvardintų savarankišku savivaldybės funkcijų darbe aktualiausia yra gyventojų užimtumo, kvalifikacijos įgijimo ir perkvalifikavimo organizavimas, viešųjų bei sezoninių darbų organizavimas, todėl kitame skyriuje bus nagrinėjama užimtumo politika ir aptariamoms nedarbo valstybinio reguliavimo kryptys, struktūra ir priemonės.

1.2. Nedarbo valstybinio reguliavimo kryptys, struktūra ir priemonės

Lietuvos Respublikos Konstitucija 52 straipsniu garantuoja, kad valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais. Išoraitė M. (2007, p. 220-221) apgailestauja, teigdama „nors Konstitucija ir suteikia kiekvienam piliečiui lygias teises, tačiau valstybė ne visada yra pajėgi piliečiui užtikrinti sąlygas pasinaudoti tomis teisėmis, tai, kad socialinių - ekonominių teisių suteikimo pasiekimai nėra tokie dideli. Nors pagrindinės socialinės ekonominės teisės yra garantuojamos – teisė gauti minimalias pajamas ir teisė gauti socialinę apsaugą - žmonės nėra apsaugoti nuo nedarbo ir skurdo”. Autorė mini ir užimtumo rodiklių svarbą šalies ekonominių - socialinių sąlygų apibūdinimui: “geri užimtumo rodikliai reiškia, kad šalies ekonominė padėtis yra stabili, gyventojai turi pragyvenimo šaltinių ir gali patenkinti savo poreikius. Lietuvoje gyventojų užimtumas ir nedarbo mažinimas – yra viena didžiausių ekonominių ir socialinių problemų nuo Nepriklausomybės atkūrimo”. Valackienė A., Vasiliauskienė R. (2006, p. 147-152) pastebi, kad tiek pavienėse šalyse, tiek visame pasaulyje didėja socialinė nelygybė.

Beržinskienė D. (2004, p. 46-51) teigia, kad užimtumas yra daugialypė kategorija, pasireiškianti visiškai, nevysiškai, daliniu funkcionavimu, turinti charakterį, struktūrą, formas ir kt.. Pulmickaitė J., Matuzevičiūtė K. (2004, p. 176-177) teigia, kad nedarbo ir užimtumo lygis šalyje priklauso nuo šalies užimtumo politikos, kurios tikslas yra formuoti racionalią gyventojų užimtumo struktūrą, didinti darbo ekonominį ir socialinį efektyvumą. Pasak autorių, valstybinis nedarbo reguliavimas apsiriboja darbuotojų masiniu atleidimų ribojimus ir į darbo biržas nedirbančiųjų aptarnavimu.

Nedarbo valstybinis reguliavimas – kas tai yra? Socialinė paslauga ar viešoji administracinė paslauga. Jeigu yra kalbama apie pasyviašias rinkos politikos priemones – pašalpų mokėjimą, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymo, 3 straipsniu, galima teigti, kad socialinė paslauga. Minėtame įstatyme reglamentuojama, jog socialinės paslaugos – tai paslaugos, kuriomis suteikiama pagalba asmeniui (šeimai) dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčiam, neįgudusiam arba praradusiam gebėjimus ar galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu (šėimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime. Socialinių paslaugų tikslas – sudaryti sąlygas asmeniui (šeimai) ugdyti ar stiprinti gebėjimus ir galimybes spręsti savo socialines problemas, palaikyti socialinius ryšius su visuomene, taip pat padėti įveikti socialinę atskirtį. Socialinės paslaugos teikiamos siekiant užkirsti kelią asmens, šeimos, bendruomenės socialinėms problemoms kilti, taip pat visuomenės saugumui užtikrinti.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija informuoja, kad socialines paslaugas gali gauti įvairios žmonių grupės: senyvo amžiaus asmenys ir jų šeimos, asmenys su negalia ir jų šeimos, likę

be tėvų globos vaikai, socialinės rizikos vaikai ir jų šeimos, socialinės rizikos šeimos, vaikus globojančios šeimos, kiti asmenys ir šeimos. Socialinės paslaugos gali būti teikiamos tiek socialinių paslaugų įstaigose (socialinės globos namuose, šeimynose, laikino gyvenimo namuose, dienos socialinės globos centruose, savarankiško gyvenimo namuose, socialinės priežiūros centruose, bendruomeninėse įstaigose ir kt.), tiek asmens namuose. Paslaugos bedarbiams, kai yra kalbama apie aktyviają darbo rinkos politiką yra laikomos viešosios administracinės. Rakauskienė O. (2006, p. 19) išskiria šias pagrindines užimtumo politikos kryptis: užimtumo politikos ir žemo infliacijos lygio suderinimas; darbo jėgos paklausos ir pasiūlos pusiausvyros užtikrinimas; nuolatinis ilgalaikio nedarbo mažinimas; aktyvios politikos kryptingumo užtikrinimas; nuolatinis įdarbinimo tarnybų ir informacinės sistemos darbo tobulinimas. Pasak Martinkų V., Sakalą B., Savanevičienę A. (2006, p. 45) darbo rinkos aktyvi politika dažniausiai diferencijuojama atsižvelgiant į atskiras gyventojų grupes, kurių padėtis darbo rinkoje ypač nepalanki. Efektyviausia tokia darbo rinkos politika, pasak autoriaus, kuri gerina visų subjektų padėtį darbo rinkoje, tačiau ypatingą dėmesį skiria silpnai apsaugotoms gyventojų grupėms. Mačernytė - Panomariovienė I. (2004, p.118-128) apibendrina užimtumo reguliavimo teisės aktus teigdama, kad Lietuvos Vyriausybės užimtumo politiką bei užimtumo teisinį reglamentavimą įtakoja tarptautinės darbo konvencijos, Europos Sąjungos užimtumo politika bei Europos Sąjungos Lisabonos užimtumo strategija. Lietuvos valstybė, ratifikavusi tarptautines konvencijas, galiojančius teisės aktus, nustatančius užimtumo politiką, derina su konvencijų nuostatomis arba priima jas atitinkančius teisės aktus. Lietuvoje yra sukurta nuosekli užimtumo politikos įgyvendinimo sistema, kurios tikslas – visiškas užimtumas, darbo kokybės ir našumo gerinimas, socialinė ir teritorinė sanglauda. Lietuvos Respublikos Konstitucija garantuoja kiekvienam piliečiui teisę į darbą. Šios teisės turinys yra toks: teisė į darbo laisvę; laisva valia sutikti darbą dirbti; teisė laisvai disponuoti savo sugebėjimais dirbti; galimybė laisvai pasirinkti veiklos rūšį ir profesiją; teisė turėti tinkamas, saugias ir sveikas darbo sąlygas; teisė gauti teisingą apmokėjimą už darbą; teisė į socialinę apsaugą nedarbo atveju.

Pirmas teisės aktas, nustatęs užimtumo teisinius santykius, buvo Lietuvos Respublikos gyventojų Užimtumo įstatymas, užtikrinęs gyventojų valstybines užimtumo garantijas. Vėliau šis įstatymas buvo keistas į Bedarbių rėmimo įstatymą.

Siekiant įveikti neigiamas struktūrinės ūkio reformos ir išorės poveikio padarinius gyventojų užimtumui ir darbo rinkai, didinti gyventojų užimtumą, mažinti nedarbą ir subalansuoti darbo rinką, spręsti socialines problemas buvo kuriamos šios programos:

- Skurdo mažinimo strategijos 2002-2004 metų programa,
- Nacionalinė žmonių su negalia socialinės integracijos 2003-2012 metų programa,
- Socialinių paslaugų infrastruktūros plėtros 2004-2006 metų programa ir kitos.

Taip pat buvo išleisti šie teisės aktai:

- Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymas (Žin., 2004, Nr.96-3519).
- Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (Žin., 2004, Nr.73-2539).
- Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas (Žin., 2004, Nr.83-2983).
- Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymas (Žin., 2004, Nr.4-26).
- Nedarbo socialinio draudimo išmokų nuostatai (Žin., 2004, Nr.186-6930).

Vykdamas bedarbių ir ieškančių darbo asmenų užimtumo rėmimo reformą buvo priimtas Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas (Žin., 2006, Nr.73-2762), kuris nustatė ieškančių darbo asmenų užimtumo rėmimo sistemos teisinius pagrindus, jos tikslą, uždavinius, užimtumo rėmimą įgyvendinančių institucijų funkcijas bei užimtumo rėmimo priemonę ir jų įgyvendinimo finansavimą. Šis įstatymas taikomas ne tik Lietuvos Respublikos piliečiams, bet ir užsieniečiams, teisėtai gyvenantiems Lietuvos Respublikoje.

Svarbiausia užimtumo teisinius santykius reglamentuojanti konvencija yra TDO konvencija Nr.88 „Dėl įdarbinimo tarnybų organizavimo“ (Žin., 1996, Nr.28-672), nustatanti valstybinės įdarbinimo tarnybos pareigą organizuoti užimtumo rinką ir jos svarbiausius uždavinius. Kitos svarbios TDO konvencijos, kurias ratifikavo Lietuvos Respublika, yra Nr.138 „Dėl minimalaus įdarbinimo amžiaus“ (Žin., 1997, Nr.95-2380), kuria įsipareigota vykdyti nacionalinę politiką, siekiančią panaikinti vaikų darbą ir didinti minimalų įdarbinimo ar darbo amžių iki lygio, atitinkančio visišką jaunų asmenų fizinį ir protinį išsivystymą;

Nr.142 „Dėl profesinio orientavimo ir profesinio rengimo ugdant žmogaus išgales“ (Žin., 1996, Nr.30-738), kuria įsipareigojama plėtoti visapusišką ir koordinuotą profesinio orientavimo ir profesinio rengimo politiką ir programas, glaudžiai susijusias su užimtumu, per valstybines užimtumo tarnybas;

Nr.122 „Dėl užimtumo politikos“ (Žin., 2004, Nr.36-1171), kuria vadovaujantis vykdoma politika, skatinanti ekonomikos augimą ir plėtrą, gyvenimo lygio kilimą, sprendžianti nedarbo mažinimo ir užimtumo didinimo problemas, siekianti užtikrinti, kad kiekvienas, galintis dirbti ir ieškantis darbo asmuo turėtų darbo, darbas būtų našesnis, užimtumas būtų lengvai pasirenkamas ir kiekvienas darbuotojas turėtų galimybę gauti, panaudoti savo žinias ir gabumus dirbdamas tokį darbą, kuriam jis labiausiai tinka;

„Dėl privačių įdarbinimo agentūrų“ (Žin., 2004, Nr.40-1298), kuria remiamasi didinant darbo rinkos lankstumą, gerinant teikiamų paslaugų kokybę ir reglamentuojant šių institucijų veiklą. TDO konvencijas papildė jos priimtos rekomendacijos, kurios realizuojamos kartu su konvencijų nuostatomis.

Aukščiau minėtų dokumentų dėka buvo nustatyti teisiniai pagrindai, tikslai, uždaviniai, užimtumo rėmimas ir jas įgyvendinančių institucijų funkcijos bei užimtumo rėmimo priemonėmis įgyvendinamas finansavimas.

Apibendrinant poskyrį formuluojame mintį, jog ne visada užimtumo ir nedarbo rodikliai yra pozityvūs, todėl nedarbo valstybiniam reguliavimui buvo sutelktos didelės pastangos teisės aktų bazės sukūrimui: įstatymų, programų, konvencijų, aprašų ir kt.

Kitame poskyryje bus plačiai aprašomos užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios institucijos.

1.3. Užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios institucijos

Mačernytė – Panamariovienė I. (2004, p.118-128) išskiria, kad ieškančių darbo asmenų užimtumo rėmimo politiką įgyvendina: Vyriausybė, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, kitos ministerijos, kitos valstybinės institucijos ir įstaigos, kiti juridiniai ir fiziniai asmenys. Šios institucijos užimtumo rėmimo politiką įgyvendina konsultuodamosi su socialiniais partneriais.

Vyriausybė, įgyvendindama ieškančių darbo asmenų užimtumo rėmimo politiką, teikia Seimui užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimą reglamentuojančių įstatymų projektus; tvirtina valstybės programas užimtumui remti ir priima nutarimus, būtinus užimtumo rėmimui užtikrinti; koordinuoja ministerijų bei kitų valstybės institucijų ir įstaigų veiklą užimtumui remti.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, įgyvendindama ieškančių darbo asmenų užimtumo rėmimo politiką teikia pasiūlymus Vyriausybei dėl užimtumo politikos įgyvendinimo, koordinuoja, analizuoja ir vertina užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimą pagal Europos Sąjungos užimtumo strategiją, organizuoja ir finansuoja užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimą, dalyvauja įgyvendinant žmonių išteklių plėtros politiką ir atlieka kitas teisės aktų jai nustatytas užimtumo rėmimo funkcijas.

Kitos ministerijos užimtumo rėmimo sistemos tikslą – siekti visiško gyventojų užimtumo, mažinti jų socialinę atskirtį ir stiprinti socialinę sanglaudą bei uždavinius – derinti darbo pasiūlą ir paklausą siekiant išlaikyti darbo rinkos pusiausvyrą, didinti darbo ieškančių darbingo amžiaus asmenų užimtumo galimybes, užimtumo rėmimo priemonės – užimtumo rėmimo bendrąsias paslaugas, aktyvios darbo rinkos politikos priemonės ir užimtumo rėmimo programas įgyvendina vykdydamos įstatymų ir kitų teisės aktų joms pavestos srities valstybės valdymo funkcijas bei veiklą Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšoms panaudoti.

Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos administruoja nedarbą:

- organizuoja teritorinių darbo biržų veiklą ir kontroliuoja, kaip jos įgyvendina užimtumo rėmimo priemonės ir teikia darbo rinkos paslaugas;
- vykdo šalies darbo rinkos stebėseną;

- kartu su savivaldybių institucijomis, socialiniais partneriais vertina padėtį darbo rinkoje, svarsto priemones užimtumo problemoms spręsti;
- teikia valstybės pagalbą socialinėms įmonėms Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymo ir jį įgyvendinančių teisės aktų nustatyta tvarka;
- organizuoja, kad būtų įgyvendintos užimtumo ir socialinės garantijos valstybės įmonės;
- organizuoja ir koordinuoja profesinės reabilitacijos paslaugų teikimą Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo ir jį įgyvendinančių teisės aktų nustatyta tvarka;
- dalyvauja rengiant profesinės reabilitacijos programas;
- organizuoja profesinio orientavimo priemonių įgyvendinimą;
- nustato bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbingo amžiaus asmenų neformaliojo profesinio mokymo programų reikalavimus ir koordinuoja, kaip vykdoma mokymo kokybės stebėseną;
- suderinusi su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, steigia, likviduoja ar reorganizuoja teritorines darbo biržas, koordinuoja, kontroliuoja ir metodiškai vadovauja jų veiklai;
- atlieka kitas teisės aktų jai nustatytas funkcijas.

Lietuvos darbo biržos funkcijos, nustatytos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, apima darbo biržos, kaip institucijos veiklą ir darbo rinkos plačiąją prasmę „valdymą“.

Bene arčiausiai nedarbingo žmogaus yra *teritorinės darbo biržos*, kurios: įgyvendina užimtumo rėmimo priemones ir teikia šio įstatymo nustatytas darbo rinkos paslaugas; vykdo jai priskirtos teritorijos darbo rinkos stebėseną; registruoja jai priskirtose teritorijose veikiančių įmonių grupės darbuotojų atleidimus, rengia ir įgyvendina šio įstatymo 34 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytas nedarbo prevencijos programas; nustato bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbingo amžiaus asmenų neformaliojo profesinio mokymo programų reikalavimus ir atlieka mokymo kokybės stebėseną; atlieka kitas teisės aktų jai nustatytas funkcijas.

Be jau paminėtų institucijų užimtumui reglamentuoti yra ir kitos institucijos įgyvendinančios užimtumo politiką. Tai: savivaldybių institucijos ir įstaigos dalyvauja įgyvendinant šio įstatymo 28, 31 ir 32 straipsniuose nustatytas aktyvios darbo rinkos politikos priemones bei rengiant ir įgyvendinant šio įstatymo 34 straipsnyje nustatytas užimtumo rėmimo programas.

Socialiniai partneriai, įgyvendinant užimtumo rėmimo politiką, savo interesams atstovauja dalyvaudami Lietuvos Respublikos trišalės tarybos ir trišalių tarybų (komitetų, komisijų) prie užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių įstaigų veikloje.

Trišalės tarybos (komitetai, komisijos) prie užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių įstaigų svarsto ir teikia pasiūlymus dėl įstaigų prioritetinių veiklos kryptių nustatymo, užimtumo rėmimo programų rengimo tikslingumo, užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo ir darbo rinkos paslaugų

teikimo, veiklos efektyvumo didinimo. Trišalės tarybos (komitetai, komisijos) gali būti nuolatinės arba sudaromos atskiriems užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimo klausimams spręsti, jų (komitetų, komisijų) prie užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių įstaigų, nuostatus tvirtina socialinės apsaugos ir darbo ministras.

Organizacijos (NVO) ir vietos bendruomenės atstovai, atstovaujantys darbo ieškančių asmenų grupių interesams, gali dalyvauti patariamojo balso teise trišalių tarybų (komitetų, komisijų) prie užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių įstaigų ir teikti užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms institucijoms pasiūlymus darbo ieškančių asmenų užimtumo klausimams spręsti.

Kaip matyti, užimtumo politika yra aktuali ir kitoms institucijoms, kurios įgyvendina užimtumo politiką: socialiniams partneriams ir vietos bendruomenės atstovams.

Šiame poskyryje buvo pateikta apibendrinta informacija apie užimtumo reguliavime dalyvaujančias institucijas: Vyriausybę, Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją, kitas ministerijas, kitas valstybines institucijas ir įstaigas, juridinius ir fizinius asmenis, Lietuvos darbo biržą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, teritorines darbo biržas, savivaldybių institucijas ir įstaigas, socialinius partnerius, Trišales tarybas (komitetui, komisijas), organizacijas (NVO) ir vietos bendruomenės atstovus.

Kitame skyriuje bus pristatomas Europos Sąjungos užimtumo politikos vystymasis.

1.4. Europos Bendrijos užimtumo politika

Nuo 2004 metų gegužės 1 dienos Lietuva įstojo į Europos Sąjungą. Todėl tikslinga aptarti, kaip vystėsi ir kito užimtumo politikos kryptys.

Strategijoje „Europa 2020“ yra numatytos užimtumo gairės ir programos. Teigiama, jog užimtumo politika yra daugiau ir geresnių darbo vietų kūrimas. Tokiu būdu siekiama prisidėti prie ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo. Užimtumo politika vystėsi ilgą laiką.

Pirmasis dokumentas, reglamentuojantis darbo santykius buvo Europos anglių ir plieno bendrijos steigimo sutartis. Europos anglių ir plieno bendrijos (EAPB) įkūrimo 6-ajame dešimtmetyje darbuotojai naudojami prisitaikymui skirta pagalba. Pagalba buvo teikiama anglių ir plieno sektorių darbuotojams, kurių darbo vietoms buvo iškilusi grėsmė dėl pramonės restruktūrizavimo. Europos socialinis fondas, įkurtas 7-ojo dešimtmečio pradžioje, buvo pagrindinė kovos su nedarbu priemonė.

9-ajame dešimtmetyje ir 10-ojo dešimtmečio pradžioje buvo parengtos užimtumo veiksmų programos konkrečioms tikslinėms grupėms ir sukurta daugybė stebėjimo ir dokumentavimo sistemų. Siekiant skatinti laisvą darbuotojų judėjimą ir padėti jiems rasti darbą kitoje valstybėje narėje 1992 m. buvusi sistema SEDOC buvo patobulinta ir pervadinta į EURES (Europos užimtumo

tarnybų tinklas). EURES – Komisijos ir Europos ekonominės erdvės (EEE) valstybių narių viešųjų užimtumo tarnybų ir kitų organizacijų partnerių bendradarbiavimo tinklas. Jame taip pat dalyvauja Šveicarija.

1993 m. Baltoji knyga dėl augimo, konkurencingumo ir užimtumo. Aukštas nedarbo lygis daugelyje ES valstybių narių paskatino 1993 m. parengti Baltąją knygą dėl augimo, konkurencingumo ir užimtumo. Taip buvo pradėtos diskusijos dėl Europos ekonomikos ir užimtumo strategijos, nes pirmą kartą užimtumo problema buvo iškelta kaip vienas svarbiausių Europos darbotvarkės klausimų.

1994 m. Eseno procesas. Siekiant kovoti su nedarbu, 1994 m. gruodžio mėn. Esene vykusiame Europos Vadovų Tarybos susitikime sutarta dėl penkių pagrindinių tikslų, kurių turi siekti valstybės narės:

- investuoti į profesinį mokymą,
- didinti užimtumą skatinantį augimą,
- mažinti su darbo užmokesčiu nesusijusias darbo sąnaudas,
- stiprinti aktyvią darbo rinkos politiką,
- kovoti su jaunimo ir ilgalaikiu nedarbu.

Valstybės narės turėjo užtikrinti, kad šios rekomendacijos būtų įgyvendintos rengiant Komisijos ir Tarybos stebimas daugiamečių programas. Eseno procesas ES lygmeniu padėjo didinti informuotumą apie didelį nedarbą valstybėse narėse.

1997 m. Amsterdamo sutarties reikšmė. Naujoji Amsterdamo sutarties antraštinė dalis „Užimtumas“ suteikė pagrindą suformuluoti Europos užimtumo strategiją ir įkurti nuolatinį, sutarties nuostatomis grindžiamą ir patariamąjį statusą turintį Užimtumo komitetą, kad būtų skatinamas valstybių narių užimtumo ir darbo rinkos politikos kryptių koordinavimas. Sutartis nepakeitė pagrindinio principo, pagal kurį užimtumo politika priskiriama išimtinai valstybių narių kompetencijai, tačiau valstybės narės įsipareigojo ES lygmeniu koordinuoti savo užimtumo politiką. Pagal Sutartį Tarybai ir Komisijai patikėtas daug stipresnis vaidmuo, pavesta naujų uždavinių, suteikta naujų priemonių. Europos Parlamentas taip pat glaudžiau įtrauktas į sprendimų priėmimo procesą. Į Sutartį įtraukus protokolą dėl socialinės politikos, sustiprinta ir socialinių partnerių atsakomybė bei jų dalyvavimo galimybės.

1997–2004 m. Europos užimtumo strategija. Prieš 1998 m. įsigaliojant Amsterdamo sutarčiai, 1997 m. lapkričio mėn. Liuksemburge vykstant neeiliniam Europos Vadovų Tarybos susitikimui užimtumo klausimais buvo paskelbta Europos užimtumo strategija (EUS), kuri vadinama Liuksemburgo procesu. Pagal ją buvo sukurta kasmetinio nacionalinių užimtumo politikos kryptių koordinavimo ir stebėjimo sistema. Nacionalinių užimtumo politikos kryptių koordinavimas ES

lygmeniu grindžiamas valstybių narių įsipareigojimu nustatyti bendrus tikslus ir uždavinius. Strategija sudaryta remiantis šiais elementais:

- užimtumo politikos gairėmis;
- nacionaliniais veikslių planais;
- bendra užimtumo ataskaita;
- rekomendacijomis.

Pagal Europos užimtumo strategiją valstybės narės ir Bendrija įpareigojamos siekti didelio užimtumo – vieno iš pagrindinių ES uždavinių. 1997 m. užimtumui pirmą kartą suteikiama tokia pat reikšmė kaip ir makroekonominiams augimo ir stabilumo tikslams. Valstybės narės ir Bendrija įpareigos, pasitelkiant ką tik pradėtą taikyti atvirąjį koordinavimo metodą, grindžiamą penkiais svarbiausiais principais, t. y. subsidiarumo, suartėjimo, tikslais paremto valdymo, valstybių stebėjimo ir integruoto požiūrio, parengti koordinuojamą Bendrijos užimtumo strategiją. 2000 m. Lisabonoje Europos Vadovų Taryba patvirtino naują strateginį ES tikslą tapti „pačia dinamiškiausia ir konkurencingiausia žiniomis grindžiama ekonomika pasaulyje“, pajėgia darniai augti sukuriant daugiau ir geresnių darbo vietų bei stiprinant socialinę sanglaudą. Visiškas užimtumas paskelbtas svarbiausiu užimtumo ir socialinės politikos tikslu, taip pat numatyti konkretūs iki 2010 m. įgyvendintini uždaviniai. Nuo 2005 m. atnaujinta Europos užimtumo strategija:

- Europos užimtumo strategijos atnaujinimas vyko 2005 m. Europos užimtumo strategija peržiūrėta 2002 metais, o 2005 metais atnaujinta, daugiausia dėmesio skiriant ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui, siekiant supaprastinti ir integruoti Lisabonos strategiją. Peržiūrėjus Europos užimtumo strategiją, buvo parengtas daugiametis tvarkaraštis.

- 2005–2008 m. ir 2008–2010 m. laikotarpių užimtumo gairės. 2005–2008 m. ir 2008–2010 m. laikotarpių integruotose gairėse iš viso pateiktos 23 gairės, 8 iš jų skirtos konkrečiai užimtumui didinti, kad būtų paspartintas Lisabonos strategijos įgyvendinimas. 2008–2010 m. užimtumo gairės nepasikeitė, palyginti su ankstesniu laikotarpiu, ir jomis buvo siekiama skatinti visišką užimtumą, gerinti darbo sąlygas ir produktyvumą, stiprinti socialinę ir teritorinę sanglaudą.

- Strategija „Europa 2020“ ir integruotos gairės. Integruotos gairės yra pagrindinė strategijos „Europa 2020“ priemonė; ši strategija – tai nauja dešimties metų trukmės darbo vietų kūrimo ir pažangaus, tvaraus bei integracinio augimo strategija. Šiomis gairėmis padedamas pagrindas struktūrinėms reformoms, kurias turės įgyvendinti valstybės narės. Jas sudaro užimtumo politikos gairės ir valstybių narių bendrosios ekonominės politikos gairės, kurias Taryba patvirtino 2010 m. liepos mėn. Integruotomis gairėmis nustatyti penki ES svarbiausieji tikslai, iš kurių trys priskiriami valstybių narių užimtumo politikos gairėms ir yra susiję su darbo rinka: iki 2020 m. padidinti 20–64 m. amžiaus moterų ir vyrų dalyvavimą darbo rinkoje iki 75 proc., didinant jaunimo,

vyresnių darbuotojų ir mažai įgūdžių turinčių darbuotojų dalyvavimą ir geresnę legalių migrantų integraciją; socialine įtrauktimi ir kova su skurdu: bent 20 mln. žmonių išvaduoti iš skurdo ir atskirties; švietimo ir mokymo kokybės ir veiksmingumo gerinimu - sumažinti mokyklos nebaigusių asmenų dalį iki mažiau iki 10 proc. (nuo 15 proc.) ir padidinti aukštąjį ar lygiavertį išsilavinimą turinčių 30–34 m. amžiaus asmenų dalį bent iki 40 proc. Valstybės narės visus pagrindinius tikslus turi įtraukti į nacionalinius tikslus, atsižvelgdamos į atitinkamą savo pradinę padėtį ir nacionalines aplinkybes. Į užimtumo ir socialinių reikalų sritis patenka trys pavyzdinės iniciatyvos:

- „Judrus jaunimas“, kuria siekiama padidinti jaunimo galimybes gauti darbą, padedant studentams ir praktikantams įgyti patirties kitose šalyse ir gerinant švietimo ir mokymo kokybę bei patrauklumą Europoje;
- „Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė“, kuria siekiama naujai paskatinti darbo rinkos reformas, kad būtų padedama žmonėms gauti tinkamų įgūdžių įsidarbinant ateityje, būtų kuriamos naujos darbo vietos ir peržiūrimi ES užimtumo teisės aktai;
- „Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi planas“, kuriuo remiamas darbas visais lygmenimis, kad iki 2020 m. bent 20 mln. žmonių būtų išgelbėti nuo skurdo ir atskirties.

Tad Europos sąjungos šalys narės yra įpareigosos į savo nacionalinius darbo rinkos valdymo planus įtraukti iniciatyvas, kurios apima jaunimą – studentus, siekiama kurti naujas darbo vietas bei siekiama, kad kuo daugiau žmonių būtų ”ištraukti” iš skurdo.

Šiame poskyryje buvo pristatytos ir aptartos Europos užimtumo politikos ištakos ir Europos užimtumo strategija. Ši informacija svarbi tuo, kad ES Bendrija yra suinteresuota darbo rinkos procesais ir kova su skurdu.

Apskritai, pirmajame skyriuje supažindinama su vietos savivaldos savarankiškomis ar ribotai savarankiškomis funkcijomis kaip viešojo administravimo įrankiu, kuris gali reguliuoti užimtumo politiką. Vėliau pereinama prie teisinių užimtumo politikos reguliavimo dokumentų ir juos įgyvendinančių institucijų aprašymo. Taip pat trumpai analizuojama Europos Sąjungos užimtumo ištakos ir politika.

Kitame skyriuje plačiau bus analizuojamas užimtumo rėmimo politikos reguliavimo mechanizmas Lietuvoje.

2. UŽIMTUMO RĖMIMO POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS

2.1. Darbo rinkos politikos užimtumo rėmimo priemonės

Darbo rinkos politika yra sudedamoji užimtumo politikos dalis. Darbo rinkos politika - darbo politikos sritis, apimanti viešąsias (valstybės, savivaldybių) remiamas priemones, veikiančias darbo rinką bei paklausą. Darbo rinkos politikos tikslas – subalansuoti darbo pasiūlą ir paklausą, siekti, kad laisvose darbo vietose kuo greičiau pradėtų dirbti tinkami darbuotojai, padėti netekusiems darbo gyventojams, padidinti jų įsidarbinimo galimybes, apsaugoti darbuotojus nuo nedarbo keičiantis gamybos technologijoms. Prioritetai teikiami nedarbo prevencijai, užimtumui remti, aktyvinti darbo rinkos profesinio mokymo plėtrą (Ginevičius, Stankevičienė, 1999, p. 40-53). Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolės Valstybinio audito ataskaitoje "Darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas" teigiama, kad dalį darbo rinkos politikos priemonių sudaro užimtumo rėmimo priemonės, kurias reglamentuoja Užimtumo rėmimo įstatymas ir poįstatyminiai teisės aktai. Lietuvos darbo birža ir teritorinės darbo biržos įgyvendina užimtumo rėmimo priemones. Pasak Bakavecko A. (2007, p. 446), Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau - LDB) yra Lietuvos biudžetinė organizacija, viešojo administravimo įstaiga, organizuojanti užimtumo rėmimo politikos priemonių įgyvendinimą bedarbiams bei kitiems ieškantiems darbo asmenims. Internetiniame Lietuvos darbo biržos puslapyje nurodoma, jog Lietuvos darbo birža derina darbo pasiūlą ir paklausą, siekiant išlaikyti darbo rinkos pusiausvyrą, turi tikslą didinti darbo ieškančių darbingo amžiaus asmenų užimtumo galimybes, įgyvendina dvišalį ir trišalį socialinių ir darbo rinkos partnerių bendradarbiavimą užimtumui skatinti, prisideda prie socialinės atskirties mažinimo, rengia ir įgyvendina nedarbo prevencijos ir darbuotojų atleidimo iš darbo pasekmių švelninimo priemones, siekia mažinti struktūrinį nedarbą, vykdo darbo rinkos stebėseną, vertina padėtį darbo rinkoje ir prognozuoja jos pokyčius, plėtoja viešąsias paslaugas ir gerina įgyvendinamų užimtumo rėmimo priemonių efektyvumą, įsisavina Europos Sąjungos struktūrinių, Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių ir kitų fondų finansinę paramą, siekdama užimtumo ir investicijų į žmogiškąjį kapitalą skatinimo bei užtikrinant lygias galimybes darbo rinkoje, aktyviai veikia Europos užimtumo tarnybų tinkle, kuriant vieningą ir skaidrią Europos Sąjungos darbo rinką, užtikrina ir modernizuoja teritorinių darbo biržų veiklą, skatinant užimtumą ir investicijas į žmogiškąjį kapitalą. Lietuvos darbo birža savo veiklą organizuoja, siekdama Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos jai kasmet nustatytą darbo rinkos politikos tikslų ir uždavinių bei vadovaudamasi moterų ir vyrų lygių galimybių bei ne diskriminacijos principais. Lietuvos darbo birža taip pat steigia, reorganizuoja ir

likviduoja teritorines darbo biržas, koordinuoja, kontroliuoja ir metodiškai vadovauja teritorinių darbo biržų veiklai.

Teritorinė darbo birža – valstybės įstaiga, teikianti įstatymais ir kitais teisės aktais numatytas paslaugas ir paramą bedarbiams ir darbo ieškantiems asmenims, darbdaviams, kurie tam tikroje teritorijoje LR teritorijoje ieško tam tikros kvalifikacijos darbuotojų. Nuo 2010 m. spalio 1 d., įgyvendinus Lietuvos darbo biržos struktūrinę pertvarką, šalyje veikia 10 teritorinių darbo biržų: Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Panevėžyje, Šiauliuose, Alytuje, Marijampolėje, Tauragėje, Plungėje ir Utenoje. Šios darbo biržos administruoja 49 klientų aptarnavimo skyrius, įsikūrusius savivaldybėse, kurie yra tiesiogiai pavaldūs Lietuvos darbo biržai.

Teritorinės darbo biržos yra viešieji juridiniai asmenys, kurie turi savo sąskaitas banke, antspaudus su Lietuvos valstybės herbu ir savo pavadinimais, naudoja bendrą Lietuvos darbo biržos įstaigoms būdingą simboliką. Teritorinės darbo biržos yra išlaikomos iš Užimtumo fondo lėšų. Lietuvos Respublikos gyventojams paslaugas teikia nemokamai.

Teritorinei darbo biržai vadovauja direktorius. Jį į pareigas priima ir atleidžia, skiria tarnybines nuobaudas, tvirtina nuostatus ir struktūrą Lietuvos darbo biržos direktorius. Teritorinių darbo biržų direktoriai turi pavaduotojus, kuriuos į pareigas skiria ir atleidžia pats. Direktorius pareigas (o laikinai jo nesant) vykdo vienas iš įgaliotų pavaduotojų. Pavaduotojai yra tiesiogiai atskaitingi direktoriui ir jis nustato jų kompetenciją. Teritorinės darbo biržos direktorius taip pat tvirtina teritorinės darbo biržos valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, pareigybių aprašymus ir sąrašą, darbo užmokesčio fondą.

Paprastai, visos teritorinės darbo biržos pasižymi vienoda administracine valdymo struktūra. Jas daugiausia sudaro tokie struktūriniai padaliniai, kaip skyriai ir poskyriai, įvairios grupės ir centrai. Kai kurios teritorinės darbo biržos turi poskyrius, kurie yra steigiami didesnių seniūnijų centruose, labiau nutolusiose nuo teritorinės darbo biržos. Martinkus B., Sakalas A., Savanevičienė A. (2006, p. 145) analizuoja šiuos darbo biržos uždavinius:

- Organizuoti ir teikti bedarbiams ir ieškantiems darbo asmenims paslaugas bei paramą, remiantis užimtumo rėmimo įstatymu, jį lydinčiais teisės aktais.
- Įstatymo nustatyta tvarka skirti ir mokėti bedarbio pašalpas ir kitas numatytas pinigines išmokas.
- Teikti paslaugas bei paramą darbdaviams, ieškantiems reikiamos kvalifikacijos darbuotojų.
- Įgyvendinti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nustatytus darbo rinkos politikos tikslus ir uždavinius.
- Įgyvendintomis darbo rinkos politikos priemonėmis siekti šalies ir jos teritorinių vienetų darbo rinkos paklausos ir pasiūlos suderinamumo.

- Užtikrinti Lietuvos darbo biržos bei jos teritorinių darbo biržų veiklos efektyvumą, skaidrumą, atsakingumą.

D. Šalkauskienė (2007, p. 3) pastebi, kad svarbus dėmesys teritorinėse darbo biržose skiriamas darbui su tais, kuriems yra sunkiausia konkuruoti darbo rinkoje.

Klaipėdos teritorinė darbo birža (Adresas: Naikupės g. 27A, LT-93202 Klaipėda) – Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teritorinis padalinys. Klaipėdos teritorinė darbo birža įgyvendina valstybines užimtumo garantijas darbo rinkoje. Jos veikla apima Klaipėdos miesto, rajono, Neringos, Šilutės, **Kretingos**, Palangos ir Skuodo savivaldybes (žr. 1 pav.).

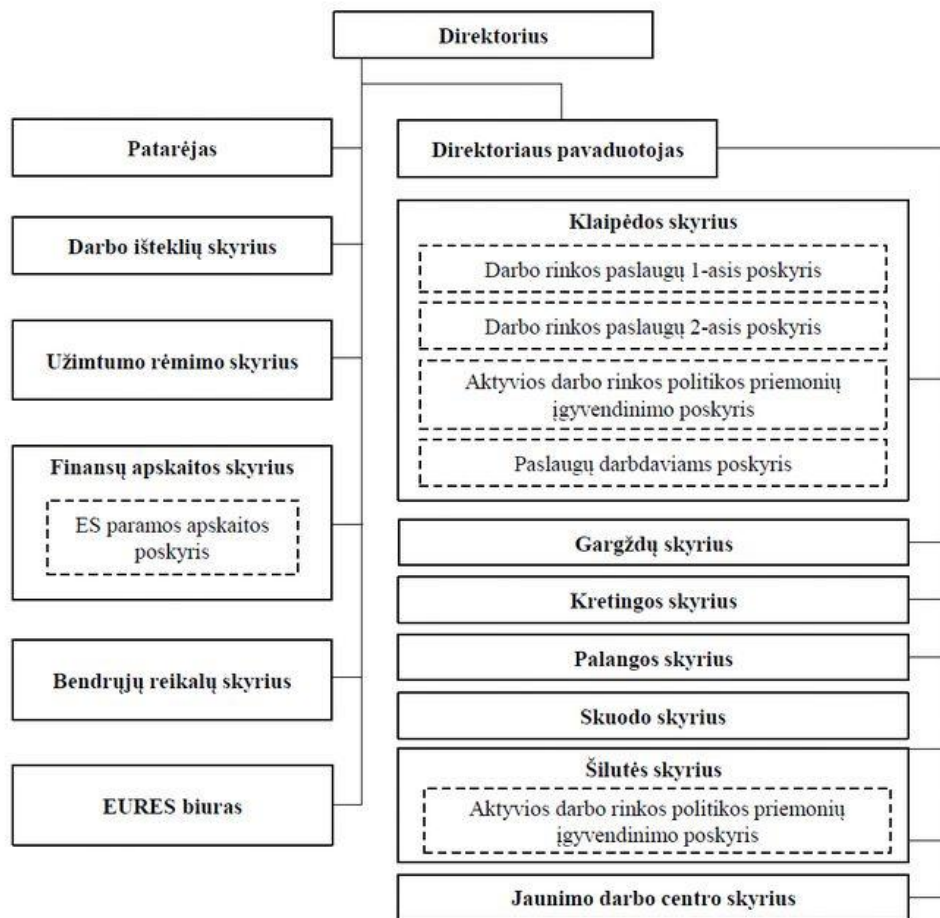

1 pav. Klaipėdos teritorinės darbo biržos veiklos teritorija

Šaltinis: Prieiga per internetą: <http://www.ldb.lt/TDB/KLAIPEDA/APIE/Puslapiai/default.aspx> Žiūrėta 2014-11-

10

Paveiksle vizualizuojama Klaipėdos teritorinės darbo biržos aptarnaujama teritorija, kurioje yra ir Kretingos skyrius. Iš viso Klaipėdos teritorinė darbo birža aptarnauja 5 skyrius: Gargždų, Palangos, Skuodo ir Šilutės. Taip pat pateikiame Klaipėdos darbo biržos struktūros schemą (žr. 2 pav.).

2 pav. Klaipėdos darbo biržos struktūra

Šaltinis: Prieiga per internetą: <http://www.ldb.lt/TDB/Klaipeda/Kontaktai/Puslapiai/struktura.aspx> Žiūrėta 2014-11-10

Yra šie skyriai: darbo išteklių skyrius, užimtumo rėmimo skyrius, finansų ir apskaitos skyrius su ES paramos apskaitos poskyriu, bendrųjų reikalų skyrius, EURES biuras; taip pat jaunimo darbo centro skyrius, jaunimo darbo centras Klaipėdoje, jaunimo darbo centras Palangoje, darbo rinkos paslaugų 1-asis poskyrius, darbo rinkos paslaugų 2-asis poskyrius, aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo poskyrius, paslaugų darbdaviams poskyrius, ir jau minėti regioniniai skyriai.

Lietuvos darbo birža, teritorinės darbo biržos (tame tarpe ir Klaipėdos darbo birža), jų skyriai (tame tarpe ir Kretingos darbo biržos skyrius) įgyvendina tokias užimtumo rėmimo priemones:

1. Užimtumo rėmimo bendrąsias paslaugas,
2. Aktyvias darbo rinkos politikos priemones,
3. Užimtumo rėmimo programas (žr. 3 pav.).

Užimtumo rėmimo įstatyme (2006-06-15, Nr. X-694) numatytos Užimtumo rėmimo priemonės

3 pav. Užimtumo rėmimo priemonės

Šaltinis: Valstybinio audito ataskaita "Darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas".

Užimtumo rėmimo bendrųjų paslaugų teikimo tikslas – padėti ieškantiems darbo asmenims planuoti profesinę karjerą, susirasti tinkamą darbą ir įsidarbinti, o darbdaviams – apsirūpinti tinkamais darbuotojais. Užimtumo rėmimo bendrąsias paslaugas reglamentuoja ir LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2010-09-30 įsakymas Nr. A1-451 "Dėl Lietuvos respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009 m. rugpjūčio 4 d. įsakymo Nr. A1-476 „Dėl darbo rinkos paslaugų teikimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo pakeitimo“.

Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių tikslas – Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatytais priemonėmis padėti ieškantiems darbo asmenims padidinti jų užimtumo galimybes ir gerinti darbo pasiūlą ir paklausą.

Aktyvių darbo rinkos politikos priemonių taikymą reglamentuoja LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009-08-13 įsakymas Nr. A1-499 "Dėl aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo". Įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašas nustato bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbingo amžiaus darbuotojų profesinio mokymo, remiamojo įdarbinimo, paramos darbo vietoms steigti ir bedarbių teritorinio judrumo rėmimo įgyvendinimo sąlygas ir tvarką.

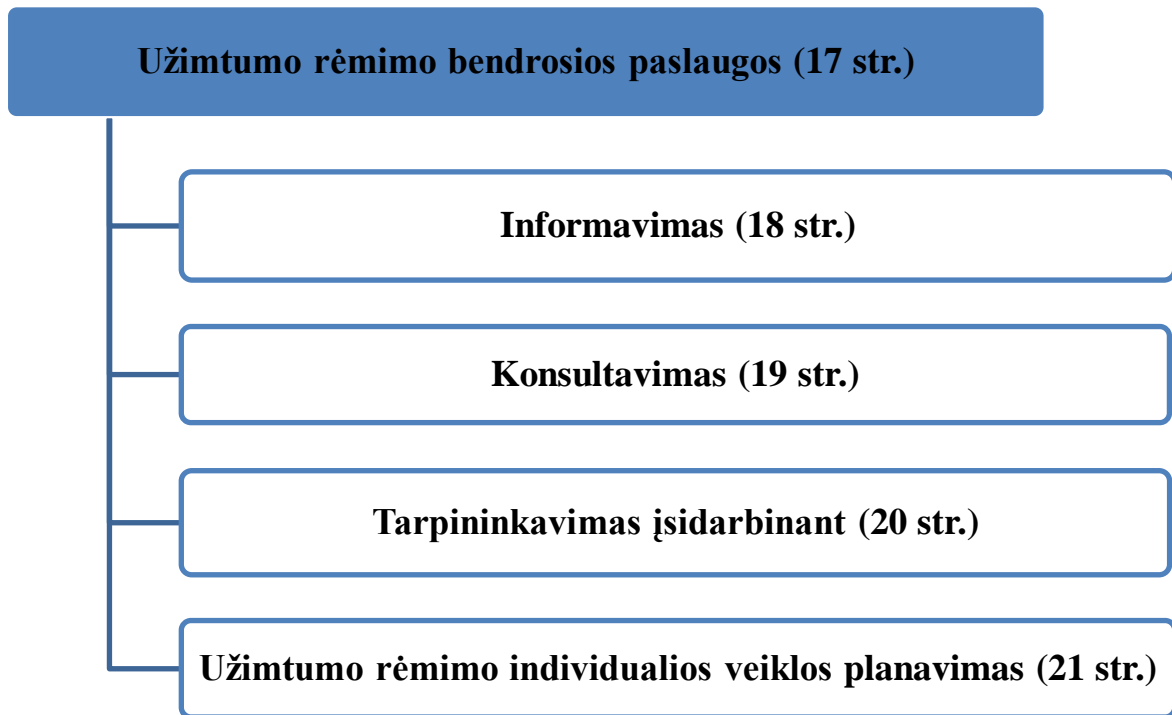
Užimtumo rėmimo programas. Sprendimą dėl šio straipsnio 1 dalyje nurodytų užimtumo rėmimo programų rengimo ir jų finansavimo, atsižvelgdami į jų svarbą ir paskirtį, priima Vyriausybė, ministerijos ir kitos valstybės institucijos, apskričių viršininkai, savivaldybių institucijos ir užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios įstaigos, konsultuodamiesi su socialiniais partneriais, organizacijų ir vietos bendruomenių atstovais, atstovaujančiais darbo ieškančių asmenų grupių interesams.

2.1.1. Užimtumo rėmimo bendrosios paslaugos

Darbo rinkos paslaugų teikimo principai yra šie:

- bendradarbiavimas – darbo rinkos pasiūlos ir paklausos derinimas, siekiant išlaikyti darbo rinkos pusiausvyrą, bendradarbiaujant teritorinėms darbo biržoms, ieškantiems darbo asmenims ir darbdaviams;
- kompleksiskumas – užimtumo klausimai sprendžiami, atsižvelgiant į ieškančių darbo asmenų socialines problemas ir taikant jų užimtumo galimybėms padidinti būtinas priemones;
- savarankiškumo skatinimas – padeda darbo ieškantiems asmenims savarankiškai priimti sprendimus, siekiant užimtumo, stiprina jų motyvaciją aktyviai ieškoti darbo ar mokytis, lavina įgūdžius, padedančius įveikti sunkumus įsidarbinti, pasirinkti veiksmingas priemones, vykdyti darbo paiešką naudojantis naujausiomis technologijomis;
- racionalumas – darbo rinkos paslaugos teikiamos, atsižvelgiant į individualius darbo ieškančių asmenų gebėjimus, turimą patirtį ir padėti darbo rinkoje, siekiant padėti greičiau susirasti tinkamą darbą;
- lygios galimybės ir nediskriminavimas – visiems asmenims, siekiantiems užimtumo, sudaromos vienodos sąlygos pasinaudoti darbo rinkos paslaugomis.

Užimtumo rėmimo bendrosios paslaugos yra skirstomos į šias rūšis (žr. 4 pav.): informavimas, konsultavimas, tarpininkavimas įdarbinant, užimtumo rėmimo individualios veiklos planavimas (tai yra finansuojama iš Užimtumo fondo lėšų).

4 pav. Užimtumo rėmimo bendrosios paslaugos.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal valstybinio audito ataskaitą "Darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas".

Informavimas vykdomas siekiant padėti ieškantiems darbo asmenims susirasti darbą ar įgyti paklausių darbo rinkoje profesinių žinių. Ieškantys darbo asmenys yra informuojami apie laisvas darbo vietas ir pretendentams keliamus reikalavimus, darbo funkcijas, pobūdį ir apmokėjimą, padėti darbo rinkoje, profesinio mokymosi galimybes ir sąlygas (18 str.) Lietuvos Respublikos Užimtumo rėmimo įstatymas. Darbo rinkos paslaugų teikimo sąlygų ir tvarkos aprašas nustato, kad informavimo paslaugų tikslas yra padėti darbo ieškantiems asmenims susirasti darbą ar įgyti paklausių darbo rinkoje kvalifikaciją ar kompetencijas, reikalingas įsidarbinti, o darbdaviams – susirasti tinkamų darbuotojų. Informavimo paslaugas sudaro: informavimas apie užimtumo rėmimo priemones ir darbo rinkos paslaugas bei profesinis informavimas, t.y. informacijos apie profesinį mokymą, studijas, kvalifikacijų paklausą ir jų poreikių prognozes, profesijos pasirinkimą, joms keliamus reikalavimus teikimas.

Darbo ieškantys asmenys informuojami apie:

1. laisvas darbo vietas, reikalavimus kandidatams, darbo funkcijas, pobūdį, apmokėjimą,
2. darbo paieškos galimybes ir būdus (tarpininkavimą įdarbinant, elektronines paslaugas, Europos užimtumo tarnybų bendradarbiavimo tinklą (toliau vadinama – EURES), kitus fizinius ir juridinius asmenis, teikiančius tarpininkavimo įdarbinant paslaugas), profesinės karjeros galimybes,

3. padėtį darbo rinkoje, jos pokyčių prognozes,
4. profesijos pasirinkimą, reikalavimus, mokymosi bei studijų galimybes,
5. profesinį mokymą, kvalifikacijas, jų įgijimo, tobulinimo, persikvalifikavimo sąlygas ir tvarką, kvalifikacijų paklausą ir jų poreikių prognozes,
6. darbo rinkos paslaugas ir jų teikimo tvarką,
7. užimtumo rėmimo priemonės ir dalyvavimo jose sąlygas,
8. savarankiško užimtumo organizavimą,

Bedarbiai papildomai informuojami apie bedarbio teises ir pareigas, nedarbo draudimo išmokos mokėjimo sąlygas ir tvarką.

Darbdaviai informuojami apie teritorinėje darbo biržoje registruotų darbo ieškančių asmenų kvalifikaciją ir kompetencijas, taip pat apie darbuotojų paieškos galimybes ir būdus (tarpininkavimą įdarbinant, elektronines paslaugas, EURES, darbuotojų iš trečiųjų šalių įdarbinimą ir kt.), sąlygas, kuriomis bedarbiai gali įgyti darbdaviams reikiamas kvalifikacijas ir kompetencijas, užimtumo rėmimo priemonės bei jų įgyvendinimo sąlygas ir tvarką, darbo rinkoje papildomai remiamų asmenų rėmimą įdarbinant ar kuriant jiems darbo vietas, padėtį darbo rinkoje ir jos pokyčių prognozes ir veiksmus, prevencines priemones grupės darbuotojų atleidimo atveju. Teisės aktai nustato dviejų rūšių informavimą: individualų, kai teritorinės darbo biržos specialistas bendrauja su atskiru asmeniu (darbo ieškančiu ar darbdaviu), siekiant sudaryti sąlygas priimti racionalius profesijos, tinkamo darbo ar tinkamo darbuotojo rinkimosi sprendimus, atsižvelgiant į individualius poreikius ir darbo rinkos reikmes bei informavimą grupėmis, t.y. tikslinių grupių poreikiams pritaikytos informacijos teikimas.

Informavimas paprastai vykdomas tiesiogiai bendraujant su teritorinės darbo biržos specialistu arba atviro informavimo vietose: teritorinių darbo specialiuose struktūriniuose padaliniuose, Lietuvos darbo biržos ir teritorinių darbo biržų interneto svetainėse, atviro informavimo vietose seniūnijose, mokyklose, bibliotekose ir kt. viešose vietose. Atviro informavimo vietose sudaromos sąlygos savarankiškai naudotis interneto prieiga, Lietuvos darbo biržos interneto duomenų baze, elektroninėmis laikmenomis, spaudiniais ir kt. sukaupta informacija. Informuoti ir konsultuoti privalo visi valstybinės įdarbinimo tarnybos specialistai. Šiam tikslui yra rengiami susirinkimai, kurių metu informuojama apie įsidarbinimo, mokymosi, persikvalifikavimo ir konsultavimo galimybes.

Anot Išoraitės M. (2007, p. 241) svarbiausias privalumas, kad visi dalyvaujantys susirinkime gauna pačią aktualesią, naujausią informaciją. Teritorinėse darbo biržose yra įsteigtas informacijos ir konsultacijų centras kuriame asmenys gali gauti įvairią informaciją darbo rinkos klausimais.

Klaipėdos teritorinės darbo biržos internetiniame puslapyje informuojama, kad Informacijos ir konsultacijų centras (IKC) vykdo veiklą Kretingos skyriuje (V. Nagevičiaus g. 8), yra svarbus darbo biržos struktūrinis padalinys, kuriame klientai aptarnaujami Vieno langelio principu. Čia yra

informuojama apie darbo biržos veiklą ir teikiamas paslaugas, kompetentingus specialistus, galinčius išspręsti iškilius klausimus, registravimus Darbo biržoje tvarką, reikalingus dokumentus, situaciją darbo rinkoje, laisvas darbo vietas, įsidarbinimo galimybes Lietuvoje, Klaipėdos teritorinės darbo biržos organizuojamus renginius; įsidarbinimo dokumentų (CV, motyvacinio laiško) formas ir jų pildymą, teisės aktus, reglamentuojančius darbo rinką ir kt. Taip pat ir konsultuojama darbo paieškos ir profesijos pasirinkimo klausimais, priimami rašytiniai asmenų prašymai, paklausimai ar pranešimai dėl pažeistų jų teisių ar teisėtų interesų ir informuojama apie klausimo sprendimo procedūrą, rezultatus, formuojama „rezervinė grupė“ – iš ieškančių darbo asmenų, kurie nėra užsiregistravę Darbo biržoje, bet yra pasirengę ir galintys tuoj pat pradėti darbą, parengiami atsakymai į suinteresuotų institucijų paklausimus, suteikiama galimybė klientams savarankiškai pasiruošti įsidarbinimo dokumentus: gyvenimo aprašymą (CV) ir motyvacinį laišką, suteikiama galimybė klientams naudotis kompiuteriais internetinei informacijos paieškai ir išankstinei registracijai internetu.

Klaipėdos teritorinė darbo birža taip pat yra įkūrusi atviro informavimo sistemą, kur atviro informavimo zonose veikia savarankiškos darbo paieškos terminalai (SIP/PIC). Jų teikiamos paslaugos yra nemokamos. Klaipėdos teritorinės darbo biržos savarankiškos paieškos terminalai yra ir Kretingos skyriuje, adresu V. Nagevičiaus g. 8 bei Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešosios bibliotekos Darbėnų filiale, adresu Laukžemės g. 6, Darbėnuose.

Klaipėdos teritorinė darbo birža informacinę funkciją vykdo savo internetiniame puslapyje. Tai yra papildoma darbo biržos klientų aptarnavimo informacinės sistemos funkcija, leidžianti klientams, turintiems prieigą prie interneto, naudotis apibendrinta informacija iš teritorinių darbo biržų: ieškantys darbo gali ieškoti laisvų darbo vietų, o darbdaviai – pasirinkti tinkamą kandidatą į darbo vietą, registruoti laisvas darbo vietas. Taip pat bedarbiai gali naudotis savarankiška informacijos paieška, kuri pateikiama per darbo rinkos bei profesinio informavimo sistemą.

Pasak Išoraitės M. (2007, p. 242), teritorinėje darbo biržoje ar skyriuje taip pat yra teikiama informacija ir telefonu. Visiems besidomintiems su darbo rinka susijusiais klausimais Lietuvos darbo birža siūlo paslaugą – bendrą visoje šalyje klientų aptarnavimo telefono numerį 8 700 55 166; taip pat pateikiamas Kretingos skyriaus (žr. 1 lentelė) darbo grafikas.

1 lentelė. Vieno langelio klientų aptarnavimo laikas Kretingos skyriuje

V. Nagevičiaus g. 8, Kretinga, tel. (8 445) 51 018, el. Paštas: Lina.Paulauskiene@ldb.lt	Lina Paulauskienė	
	2 kab.	
	I, III	8.00-18.00
	II, IV	8.00-17.00
	V	8.00-15.45

Šaltinis: Klaipėdos teritorinė darbo birža. Prieiga per internetą:

<http://www.ldb.lt/TDB/Klaipeda/Paslaugos/Puslapiai/default.aspx>. Žiūrėta 2014-11-09

Specialisto, atsakingo už asmenų aptarnavimą telefonu uždavinys – orientuoti asmenį, kuris kreipiasi į darbo biržą, kad operatyviai ir kvalifikuotai būtų išspręstas jo keliamas klausimas. Aptarnavimo telefonu atvejai yra registruojami Aptarnavimo telefonų knygoje, kurios duomenys naudojami tiriant asmenų aptarnavimo srautus, nustatant paklausimų pobūdį, analizuojant aptarnavimo kokybę ir numatant tobulinimo kryptis. Klaipėdos teritorinės darbo biržos internetiniame puslapyje informuojama, kad toks specialistas: priima asmenų prašymus ir pasiūlymus, informuoja apie klausimo sprendimo Klaipėdos teritorinėje darbo biržoje procedūrą, informuoja kada ir kaip (telefonu, paštu, elektroninio ryšio ar kitomis priemonėmis) bus pranešta apie prašymo ar pasiūlymo nagrinėjimo rezultatus, informuoja apie kompetentingus Klaipėdos teritorinės darbo biržos specialistus, galinčius išspręsti iškilusius klausimus, informuojama apie Klaipėdos darbo biržos vadovų interesantų priėmimo laiką, taip pat teikia informaciją telefonu.

Išoraitė M. (2007, p. 242), knygoje "Socialinių paslaugų administravimas" pastebi, kad informavimo funkciją taip pa vykdo savivaldybė ir žiniasklaida. Jos informuojamos raštu. Rajono seniūnijoms pateikiamas paketas medžiagos stendams. Darbo biržos specialistai susirinkimuose su seniūnais, kaip socialiniais partneriais, darbdaviais, informacija apie būklę rajono darbo rinkoje ir joje vykstančius pokyčius pateikia žodžiu.

Konsultavimas vykdomas siekiant padidinti ieškančių darbo asmenų motyvaciją įsidarbinti ar mokytis, patarti dėl darbo pakeitimo, padėti jiems pasirinkti profesiją ar planuoti karjerą, atsižvelgiant į asmenines savybes ir darbo rinkos poreikius. (19 str.) (Lietuvos Respublikos Užimtumo rėmimo įstatymas).

Darbo rinkos paslaugų teikimo sąlygų ir tvarkos aprašas nustato, kad konsultavimo paslaugų tikslas – padidinti darbo ieškančių asmenų motyvaciją įsidarbinti ar mokytis, patarti dėl darbo pakeitimo, padėti jiems pasirinkti profesiją ar planuoti karjerą, atsižvelgiant į asmenines savybes ir darbo rinkos poreikius.

Konsultavimo paslaugas sudaro: bendrasis konsultavimas – pagalba darbo ieškantiems asmenims nusistatyti savo individualius poreikius ir profesines galimybes darbo rinkoje, pasirinkti aktyvios darbo rinkos politikos priemones ir darbo rinkos paslaugas, taip pat profesinis

konsultavimas – pagalba darbo ieškantiems asmenims įvertinti savo gebėjimus ir asmenines savybes, motyvavimas mokytis, dirbti ar dalyvauti socialinės ir profesinės reabilitacijos priemonėse, pasirenkant tam tikrą profesiją ar persikvalifikuojant ir psichologinis konsultavimas – psichologo pagalba darbo ieškantiems asmenims spręsti emocines, asmenybės ir bendravimo problemas, sudarančias kliūtis jų užimtumui.

Teritorinės darbo biržos specialistas, teikiantis bendrojo ir profesinio konsultavimo paslaugas:

1. aptaria ir darbo ieškančiam asmeniui padeda pasirinkti priimtinausią paslaugų teikimo būdą, pirmo susitikimo metu,
2. padeda išsiaiškinti individualias darbo ieškančio asmens galimybes konkuruoti darbo rinkoje ir priimti motyvuotą sprendimą dėl užimtumo tikslų,
3. konsultuoja profesijos pasirinkimo, įgijimo, persikvalifikavimo klausimais apie mokymo programas bei mokymo įstaigas ir jose suteikiamas kvalifikacijas,
4. konsultuoja aktyvios darbo rinkos politikos priemonių ir darbo rinkos paslaugų pasirinkimo klausimais,
5. pildo Lietuvos darbo biržos direktoriaus nustatytos formos darbo ieškančio asmens darbo rinkos paslaugų stebėsenos lapą, kuriame nurodomi tiksliniai darbo biržos veiksmi, pasiūlytos, sutartos priemonės, kita informacija,
6. išsiaiškinęs, kad darbo ieškančiam asmeniui reikalingos psichologinio konsultavimo paslaugos, siunčia konsultuotis pas specialistą, teikiantį psichologinio konsultavimo paslaugas.

Teritorinės darbo biržos specialistas, teikiantis psichologinio konsultavimo paslaugas, ugdo asmens gebėjimus racionaliai priimti profesinį sprendimą, spręsti emocinio, asmenybinio ir tarpasmeninio pobūdžio problemas.

Konsultavimo paslaugos yra individualiai teikiamos darbo ieškantiems asmenims, negalintiems konkuruoti darbo rinkoje, t.y. neturintiems profesijos, darbo praktikos, praradusiems profesinius įgūdžius, nemotyvuotiems darbui ar profesijai įsigyti, siekiantiems spręsti emocines, asmenybės ir bendravimo problemas, sudarančias kliūtis jų užimtumui taip pat grupėms teikiamos darbo ieškantiems asmenims pagal dalyvių poreikius ir konkurencinių galimybių panašumus:

- darbo paieškos įgūdžių lavinimo – siekiant padėti pasirengti savarankiškai darbo paieškai ir išmokyti juos naudotis darbo biržos informavimo priemonėmis,
- darbinės motyvacijos didinimo – siekiant motyvuotai dalyvauti kvalifikacijos kėlimo, profesijos įsigijimo priemonėse,
- profesinio apsisprendimo – siekiant padėti apsispręsti įsigyti paklausią darbo rinkoje profesiją,
- savarankiško užimtumo skatinimo – siekiant padėti apsispręsti dėl savarankiškos veiklos organizavimo, supažindinant su verslo pradžios sąlygomis ir galimybėmis,

- nuotoliniu būdu teikiamos tais atvejais, kai yra ribotas darbo ieškančio asmens judrumas arba siekiama didesnio lankstumo ir kt.

Valstybinei įdarbinimo įstaigai svarbu, kad darbdaviai būtų informuojami, kokios yra jų galimybės, kaip jie gali padėti situaciją darbo rinkoje pagerinti. Konsultuojama yra individualiai ir kolektyviai. Suteikiama informacija apie darbuotojų mokymąsi, perkvalifikavimo galimybes, suteikiama informacija dėl aktyvių darbo rinkos programų: viešųjų, subsidijuojamų, remiamų darbų panaudojimo galimybių ir privalumų, apie laisvą darbuotojų judėjimą, užsieniečių įdarbinimą ir Lietuvos piliečių įdarbinimo užsienyje galimybes ir kt.

Tarpininkavimas įdarbinant vykdomas siekiant padėti ieškantiems darbo asmenims susirasti tinkamą darbą, o darbdaviams apsirūpinti tinkamais darbuotojais. (20 str.) (Lietuvos Respublikos Užimtumo rėmimo įstatymas. Darbo rinkos paslaugų teikimo sąlygų ir tvarkos aprašas nustato, kad Tarpininkavimo įdarbinant paslaugos teikiamos, siekiant padėti darbo ieškantiems asmenims susirasti tinkamą darbą, o darbdaviams – apsirūpinti tinkamais darbuotojais, vykdant reikalingų darbuotojų atranką ir siuntimą į įregistruotas laisvas darbo vietas. Tarpininkavimo įdarbinant paslaugos – tiksliniai teritorinės darbo biržos veiksmai, t.y. intensyvi darbo paieška iki nedarbo socialinio draudimo išmokos paskyrimo, darbo rinkoje papildomo rėmimo požymio nustatymo; kompleksinė darbo paieška, derinant darbo biržos ir darbo ieškančio asmens veiksmus, skatinant aktyvią savarankišką darbo paiešką iki individualaus užimtumo veiklos plano sudarymo; tikslinė darbo paieška, taikant asmens užimtumo galimybėms padidinti būtinas priemones sudarius individualaus užimtumo veiklos planą.

Teritorinės darbo biržos specialistas, teikiantis tarpininkavimo įdarbinant paslaugas:

1. teikia informaciją apie įregistruotas laisvas darbo vietas,
2. siūlo darbo ieškantiems asmenims darbą, atitinkantį jų profesinį pasirengimą, ir (ar) gebėjimus atlikti siūlomą darbą ar eiti pareigas, taip pat, jei vykimo į darbovietę ir grįžimo iš jos miesto ir priemiestinio reguliaraus susisiekimo autobusais ir troleibusais bei tolimojo reguliaraus susisiekimo traukiniais ir autobusais bendra trukmė neviršija 3 valandų, o neįgaliesiems ir turintiems išsipareigojimų šeimai asmenims – 2 valandų Nedarbo socialinio draudimo išmokų nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gruodžio 24 d. nutarimu Nr.1656 (Žin., 2004, Nr.186-6930) nustatyta tvarka;
3. informuoja (nesant laisvų darbo vietų pagal darbo ieškančio asmens profesinį pasirengimą ar darbo patirtį) apie galimybes dirbti žemesnės kvalifikacijos ar nekvalifikuotą darbą;
4. pildo nustatytos formos darbo ieškančio asmens darbo rinkos paslaugų stebėsenos lapą, kuriame nurodomi tiksliniai darbo biržos veiksmai, pasiūlytos, sutartos priemonės, neįsidarbinimo priežastys, kita informacija.

Teritorinės darbo biržos specialistas, teikiantis tarpininkavimo įdarbinant paslaugas su darbo ieškančiais asmenimis:

- pirmo susitikimo metu aptaria ir padeda pasirinkti priimtinausią paslaugų teikimo būdą. Pasirinkus nuotolinį paslaugų teikimo būdą, pateiktas kvietimas atvykti į teritorinę darbo biržą priimti pasiūlymo dirbti prilyginamas Individualioje darbo ieškančio asmens atmintinėje nurodytam atvykimo į darbo biržą laikui, kai gaunamas asmens patvirtinimas, kad kvietimas yra gautas;

- kiekvieno susitikimo metu informuoja apie galimybes įsidarbinti tinkamam darbui arba žemesnės kvalifikacijos ar nekvalifikuotam darbui asmens gyvenamoje vietoje bei nutolusiose nuo gyvenamosios vietos;

- moko darbo paieškos būdų, motyvuoja aktyviai ir savarankiškai darbo paieškai;

- padeda parengti gyvenimo aprašymą (CV), motyvacinį laišką ir pasirengti pokalbiui su darbdaviu;

- aptaria siūlomo darbo sąlygas ir, asmeniui sutikus, siunčia įsidarbinti, išduodamas Lietuvos darbo biržos direktoriaus nustatytos formos Rekomendaciją įsidarbinti (toliau vadinama – rekomendacija).

- siunčia dalyvauti darbuotojų atrankoje.

Su darbdaviais: aptaria reikalavimus kandidatams laisvai darbo vietai užimti ir suderina atrankos organizavimą, siunčiamų kandidatų skaičių, rekomendacijos pildymą ir gražinimą, taip pat vykdo reikalingų darbuotojų atranką. Pasitikslinęs, ar darbo vieta neužimta, siunčia tinkamus darbuotojus.

Darbo birža padeda darbdaviams apsirūpinti tinkamais darbuotojais; parenka kandidatus į laisvas darbo vietas pagal darbdavio nurodytus kvalifikacinius bei dalykinius reikalavimus neterminuotam darbui, terminuotam darbui, laikinam darbui, sezoniniam darbui. Taip pat organizuoja Darbo mugės, kurių metu darbdaviai gali susitikti su ieškančiais darbo asmenimis ir pasirinkti sau tinkamus darbuotojus; neradus tinkamų kandidatų, darbo birža finansuoja reikalingų specialistų rengimą iš įsiregistravusių ieškančių darbo asmenų; organizuoja ir finansuoja išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų profesinį mokymą, kurio tikslas yra padėti darbdaviams išlaikyti darbo vietas ir dirbančiuosius, o dirbantiesiems išlikti darbo vietoje, suteikiant jiems reikiamą kvalifikaciją. Jeigu įregistravęs laisvą darbo vietą darbdavys Lietuvos darbo rinkoje neranda reikalingos kvalifikacijos specialisto ir nori laikinai įdarbinti užsienietį, jis pateikia nustatytos formos prašymą teritorinei darbo biržai leidimui įdarbinti užsienietį gauti. Norint įdarbinti ES/EEE valstybių piliečius, darbdaviai kreipiasi į EURES biurus arba naudojami informacija Lietuvos darbo biržos interneto svetainėje, Europos darbo mobilumo portale (Išoraitė, 2007, p. 240-241).

Užimtumo rėmimo individualios veiklos planavimas. Bedarbiams, įsiregistravusiems teritorinėse darbo biržose, sudaromi individualūs įsidarbinimo planai, kuriuose nurodomi bedarbio ir

teritorinės darbo biržos išpareigojimai dėl aktyvios darbo rinkos politikos priemonių bedarbiui taikymo ir jo dalyvavimo Europos Sąjungos struktūrinių fondų projektuose siekiant užimtumo. Individualių išdarbinimo planų rengimo tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. (21 str.) (Lietuvos Respublikos Užimtumo rėmimo įstatymas. Darbo rinkos paslaugų teikimo sąlygų ir tvarkos aprašas nustato, kad individualios užimtumo veiklos planavimas – individualaus užimtumo veiklos plano sudarymas, kuriame nurodomi bedarbio ir teritorinės darbo biržos išpareigojimai dėl aktyvios darbo rinkos politikos priemonių ir darbo rinkos paslaugų bedarbiui taikymo, siekiant užimtumo, ir pasiektos pažangos vertinimas. Individualų bedarbio užimtumo veiklos planą kartu su bedarbiu sudaro teritorinės darbo biržos specialistas, teikiantis bendrojo konsultavimo ar tarpininkavimo įdarbinant paslaugas. Individualus užimtumo veiklos planas turi būti sudarytas per tris mėnesius nuo teritorinėje darbo biržoje įregistravimo dienos – bedarbiui, neturinčiam 25 metų arba per šešis mėnesius nuo teritorinėje darbo biržoje įregistravimo dienos – bedarbiui, vyresniam kaip 25 metai. Bedarbiui, tapusiam laikinai nedarbingu dėl ligos arba traumos ilgiau nei vieną mėnesį, individualaus užimtumo veiklos plano sudarymo terminas pratęsiamas tiek kalendorinių dienų, kiek asmuo sirgo. Individualus užimtumo veiklos planas sudaromas ne ilgesniam kaip vienerių metų laikotarpiui. Šis planas sudaromas išanalizavus bedarbio motyvacijos išdarbinti ir mokytis stokos priežastis, kitas kliūtis užimtumui (išdarbinimą varžančias šeimines aplinkybes, sveikatos būklę, kelionės į darbą ir iš jo trukmę ir kt.) ir įvertinus turimų profesinių žinių, darbinės veiklos patirties paklausą darbo rinkoje bei poreikius, gebėjimus kitose srityse, kurie gali būti panaudoti, kai norima dirbti pagal naują profesiją. Individualiame užimtumo veiklos plane turi būti numatyta:

1. bedarbio užimtumo tikslai,
2. bedarbio išpareigojimai savarankiškai aktyviai ieškoti darbo, naudotis darbo rinkos paslaugomis ir (ar) dalyvauti aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse plane nustatytiems užimtumo tikslams pasiekti,
3. teritorinės darbo biržos išpareigojimai suteikti bedarbiui darbo rinkos paslaugas ir (ar) nusiųsti į aktyvios darbo rinkos politikos priemones, padedant siekti jo užimtumo tikslų,
4. plano įgyvendinimo pažangos vertinimas, kiekvieno planuojamo apsilankymo teritorinėje darbo biržoje tikslas.

Individualaus užimtumo veiklos plano priemonės parenkamos, atsižvelgiant į bedarbio galimybę konkuruoti darbo rinkoje bei darbo rinkos poreikius. Asmenys, nurodyti Užimtumo rėmimo įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje, laikomi darbo rinkoje papildomai remiamais, kai teritorinė darbo birža, įvertinusi darbo paklausos ir jų profesinio pasirengimo ar gebėjimų atlikti siūlomą darbą suderinamumą, negali pasiūlyti jiems tinkamo darbo. Individualus užimtumo veiklos planas gali būti keičiamas, tikslinamas arba parengiamas naujas įvertinus pasiektą pažangą arba nevykdymo priežastis arba pasikeitus aplinkybėms darbo rinkoje ar bedarbio išdarbinimo motyvams ir atstačius

bedarbio statusą, kaip nustatyta Darbo rinkos stebėsenos sąlygų ir tvarkos apraše (patvirtintame Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009 m. rugpjūčio 4 d. įsakymu Nr. A1-473 (Žin., 2009, Nr. 95-4044; 2010, Nr.89-4744). Bedarbio atsakomybė už individualiame užimtumo veiklos plane nurodytų įsipareigojimų nesilaikymą numatyta Užimtumo rėmimo įstatyme, Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatyme ir kt .

2.1.2. Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės

Šileika A., Gruževskis B., Damidavičius T., et al., (1996, p. 8) išskiria šias darbo rinkos politikos rūšis – pasyviają ir aktyviają politiką. Pasyvi darbo rinkos politika – valstybės priemonių pagalba reguliuojamas kompensacinis mechanizmas. Pasyviaja siekiama sušvelninti neigiamus materialinius aspektus dėl nedarbo, aktyviaja padėti integruotis į darbo rinką. Bedarbystės sąlygomis nustatomas kompensacijos sąlygos, formos, apimtis ir garantuojamas draudimas nuo nedarbo. Tai visuma finansinių priemonių, kuriomis siekiama sušvelninti nedarbo pasekmes, pirmiausia dėl pajamų praradimo. Aktyvi darbo rinkos politika - įvairių ekonominių ir organizacinių priemonių, padedančių mažinti nedarbo mastą, panaudojimas (Išoraitė, 2007, p. 225). Tai yra socialinės ir ekonominės strategijos, kurios garantuotų gamybos efektyvumo didinimą, įgyvendinimas. Aktyvi darbo rinkos politika turi apsaugoti darbuotojus nuo nedarbo ir sumažinti nedarbo mastą, reguliuojant darbo pasiūlos ir darbo paklausos rinkoje santykį (Adamonienė, Sakalas, 2002, p. 67-71).

Aktyviai darbo rinkos politikai plėtoti yra numatomos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės (toliau – ADRP).

Pasak Tzannatos A.D.Z. (1999), įdarbinimo politikos priemonės, skatinančios užimtumo augimą naudojamos jau nuo 1973 metų, po nedarbo lygio augimo. Aktyvios darbo rinkos programos apjungė tris paramos elementus:

1. Mobilizuota parama darbo jėgai, kuriant darbo vietas, subsidijas ir kt.
2. Įdarbinimui reikalingų įgūdžių ugdymas, perkvalifikavimas.
3. Darbo rinkos ir įdarbinimo agentūrų veiksmingumo rėmimas.

G. Betcherman, K. Olivas, A. Dar (6) analizuoja aktyvių darbo rinkos priemonių pritaikymą pagal tikslus.

Kai tikslas yra nuosmukių vengimas, planuojama tikslinė grupė yra pažeidžiamos grupės regionai ir pramonė. Programa siekiama kurti darbo vietas (viešieji darbai), darbo užmokesčio subsidijos, mokymas (subsidijos arba stipendijos darbdaviams, darbuotojams), parama organizuojant verslą.

Kai tikslas yra struktūrinio disbalanso mažinimas, orientuojamasi į artimiausius regionus, pramonę ir užimtumą, tada programa siekiama užimtumo didinimo paslaugos (informacija, pagalba darbo paieškoje, skatinti mobilumą), mokymo, darbo užmokesčio subsidijų.

Kai tikslas yra darbo jėgos funkcionavimo gerinimas, parama teikiama visoms grupėms, o programa orientuojamasi į įdarbinimo ir mokymo paslaugas.

Kai tikslas yra įgūdžių produktyvumo didinimas, planuojama padėti rizikos grupėms arba „nuostolingoms“ darbuotojų kategorijoms, tokiu atveju programa siekiama mokymo ir kvalifikacijos kėlimo (įskaitant mokymą darbe).

Kai tikslas yra parama rizikos grupių darbuotojams, programos orientaciją yra į užimtumo didinimo paslaugas (informacija, pagalba darbo paieškoje, mobilumo skatinimas), taip pat mokymas, darbo užmokesčio subsidijos.

Lietuvoje aktyvių darbo rinkos politikos priemonių taikymą reglamentuoja LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009-08-13 įsakymas Nr. A1-499 „Dėl aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo”.

Mokslinėje literatūroje pažymima, kad aktyvios darbo rinkos politikos priemonės turi apimti daugelį tikslų:

- Kurti darbo vietas. Mažinant registruotų bedarbių skaičių orientuojantis į trumpalaikį efektą arba kuriant darbo vietas, išliekančias ir po intervencijos periodo.

- Darbo vietų perskirstymas. Vadovaujantis lygybės principu visiems ieškantiems darbo, ilgalaikiams bedarbiams suteikti galimybę įsidarbinti į tas vietas, kurios būtų pasiūlytos kitiems asmenims, taip suteikiant rizikos grupėms galimybę įsijungti į darbo rinką.

- Įgūdžių įgijimas ir žmogiškojo kapitalo stiprinimas. Tai nebūtinai suteisk darbo vietą, tačiau stiprins bedarbių, kurių įgūdžiai nukentėję nuo ilgo nedarbo laikotarpio, darbinius įgūdžius, pakels jų darbingumą ir produktyvumą.

- Elgsenos – nuostatų pokyčiai, įveikiantys ieškančių darbo nedrąsumą ir atitolimą, susvetimėjimą, taip stiprinant motyvaciją dirbti, tuo pačiu skatinant darbdavius atsisakyti išankstinių nusistatymų.

- Iš darbo gaunamų pajamų didinimas, įveikiant skurdą ir nedarbo spąstus, ypač žemas pajamas gaunančių ir nekvalifikuotos darbo jėgos segmentuose.

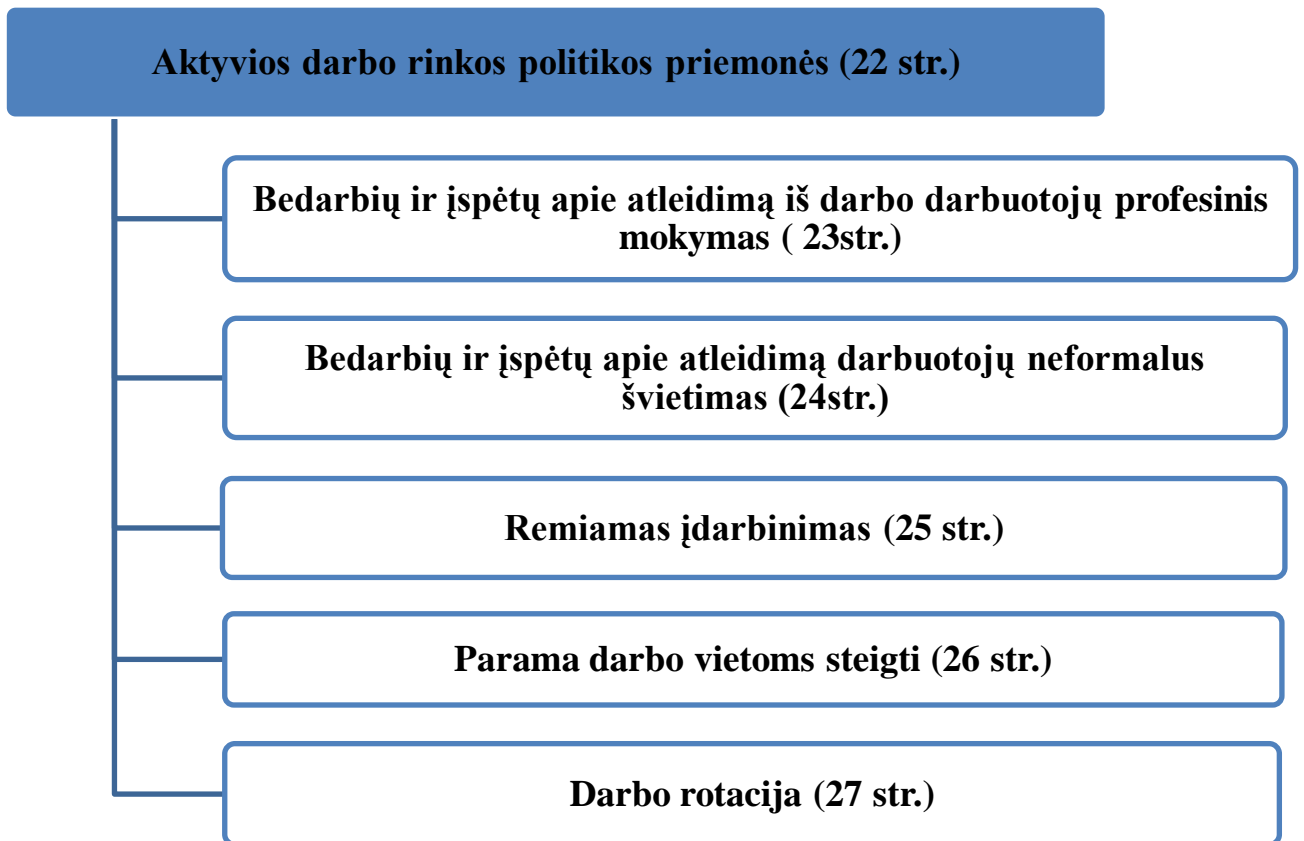
- Platesni makroekonominiai tikslai, tokie kaip potencialios darbo jėgos pasiūlos didinimas, struktūrinio nedarbo mažinimas.

- Atsižvelgimas į platesnius socialinius tikslus, tokius kaip visuomenės sveikatos gerinimas kova su nusikalstamumu ir socialinės sanglaudos skatinimas bendruomenėse.

Lietuvos darbo biržos internetiniame puslapyje yra nurodytos šios pažeidžiamų asmenų grupės, į kurias ADRP labiausiai orientuotos: neįgalieji, kuriems nustatytas iki 25 procentų darbingumo lygis

arba sunkus neįgalumo lygis, neįgalieji, kuriems nustatytas 30-40 procentų darbingumo lygis arba vidutinis neįgalumo lygis, neįgalieji, kuriems nustatytas 45-55 procentų darbingumo lygis arba lengvas neįgalumo lygis. Rūpintiniai, kuriems iki pilnametystės buvo nustatyta rūpyba, kol jiems sukaks 25 metai. Ilgalaikiai bedarbiai, vyresni kaip 50 metų darbingiems darbingo amžiaus asmenys, nėščios moterys, vaiko motinos (įmotės) arba tėvai (įtėviai), vaiko globėjai, rūpintojai ir asmenys, faktiškai auginantiems vaiką (įvaiki) iki 8 metų arba neįgalų vaiką (įvaiki) iki 18 metų (iki 2005 m. liepos 1d. pripažintą vaiku invalidu), ir asmenims, prižiūrintiems sergančius ar neįgaliuosius šeimos narius, kuriems Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sprendimu nustatyta nuolatinė slauga ar priežiūra. Taip pat grįžę iš laisvės atėmimo vietų ir kurių laisvės atėmimo laikotarpis buvo ilgesnis kaip 6 mėnesiai. Asmenys, iki įsiregistravimo darbo biržoje nedirbę dvejus ir daugiau metų; priklausantys nuo narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų, baigusius psichologinės ir profesinės reabilitacijos programas; prekybos žmonėmis aukoms, baigusioms psichologinės socialinės ar profesinės reabilitacijos programas; grįžę į Lietuvą nuolat gyventi politiniai kaliniai ir tremtiniai bei jų šeimų nariai (sutuoktiniai, vaikai (įvaikiai) iki 18 metų); ir asmenys, turintys teisę į papildomas užimtumo garantijas pagal Lietuvos Respublikos valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės darbuotojų papildomų užimtumo ir socialinių garantijų įstatymą (Žin., 2003, Nr.48-2106). Taip pat darbingiems asmenims iki 29 metų ir asmenims, įspėtiems apie atleidimą iš darbo.

Aktyvias darbo rinkos politikos priemones sudaro (žr. 5. pav): bedarbių ir įspėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų profesinis mokymas, bedarbių ir įspėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų neformalus švietimas, remiamas įdarbinimas (dar klasifikuojamas į 3 rūšis), parama darbo vietoms steigti (dar klasifikuojamas į 3 rūšis) ir darbo rotacija.

5 pav. Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės

Šaltinis: sudaryta autorės pagal valstybinio audito ataskaitą "Darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas".

Bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų profesinį mokymą reglamentuoja LR Užimtumo ir Profesinio mokymo įstatymai. Bedarbiams ir išpėtiems apie atleidimą iš darbo darbuotojams profesinis mokymas organizuojamas siekiant suteikti kvalifikaciją bei ugdyti profesinius gebėjimus. Toks mokymas vykdomas pagal formaliojo profesinio mokymo programas, įtrauktas į valstybės Studijų ir mokymo programų registrą, bei neformaliojo profesinio mokymo programas, įtrauktas į Kvalifikacijos tobulinimo programų ir renginių registrą, ne ilgiau negu yra nustatyta programose. Šis profesinis mokymas pagal programas, suteikiantis kvalifikaciją darbui su naujausiomis technologijomis ir kurios nėra įtrauktos į Studijų ir mokymo programų registrą, gali būti organizuojamas ir kitose Europos Sąjungos valstybėse pagal šių šalių galiojančius teisės aktus, įgyvendinant projektus, finansuojamus iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų. Bedarbiams už ne ilgesnį, negu yra nustatyta mokymo programose, mokymosi laikotarpį per pirmuosius 3 mokymosi mėnesius mokama 0,7 dydžio, o per vėlesnius – vienos Vyriausybės patvirtintos minimalios mėnesinės algos dydžio mokymo stipendija, apmokamos kelionės išlaidos į mokymo vietą ir atgal bei apgyvendinimo išlaidos. Bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų siuntimo mokytis pagal profesinio mokymo programas sąlygas ir tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. (23 str.) LR Užimtumo rėmimo įstatymas.

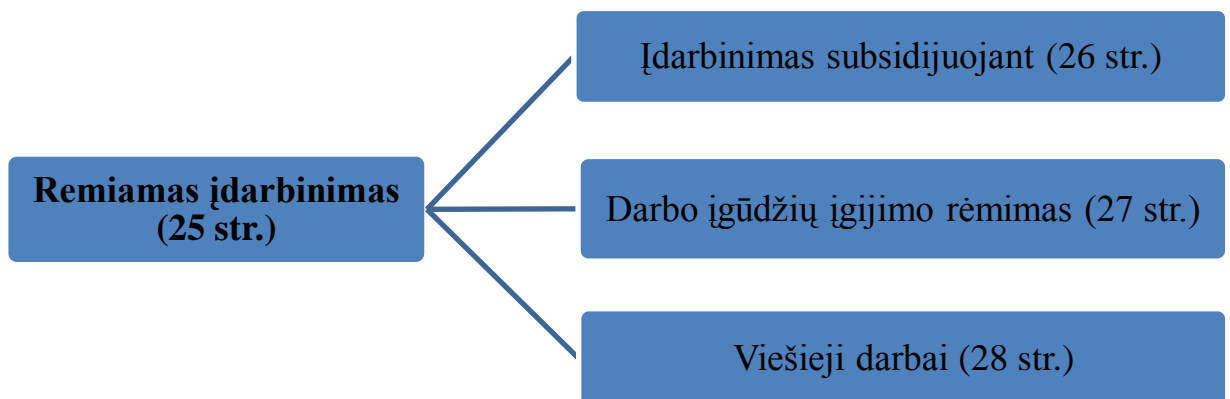
Rakauskienė O.G. (2006, p. 19) mano, kad svarbus vaidmuo Lietuvos užimtumo politikoje tenka profesiniam mokymui ir perkvalifikavimui. Tinkamai organizuotas bedarbių mokymas, esant dideliame struktūriniame nedarbe, ne tik sušvelnina nedarbo pasekmes, bet ir paruošia darbo jėgą ekonominiame augime. Autorė pastebi, jog profesinio rengimo sistema turi laiduoti gerą profesinio orientavimo ir konsultavimo bei mokymo prieinamumą, teikiamų kvalifikacijų atitiktį darbo rinkos poreikiams.

Tzannatos A.D.Z. (1999) pastebi, kad mokymo programos gali padėti, kai ekonomika kyla.

Glodenytė D. (2004, p. 92-100) teigia, kad darbo rinkos profesinis mokymas – tai vienas iš būdų, kaip įvairių amžiaus grupių asmenys gali įgyti ir pakelti jau turimą kvalifikaciją ir sėkmingai integruotis darbo rinkoje. Anot autorės, labai svarbu, kad profesinis mokymas atitiktų reikalavimus, kuriuos kelia darbo rinka, kad būtų rengiami paklausių specialybių darbuotojai, kad parengti specialistai turėtų žinių nei gebėjimų dirbti nuolat besikeičiančioje aplinkoje.

Bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų neformalus švietimas. Neformalus švietimas organizuojamas siekiant bedarbiams ir išpėtiems apie atleidimą iš darbo darbuotojams padėti tobulinti turimą kvalifikaciją, atnaujinti profesines žinias ir praktinius įgūdžius, reikalingus įsidarbinti, bei supažindinti su profesijomis. Bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų neformalus švietimas vykdomas pagal neformalaus švietimo programas ne ilgiau, negu yra nustatyta programose. Bedarbiams už mokymosi laikotarpį, ne ilgesnį, negu nustatyta mokymo programose, mokama Vyriausybės patvirtintos minimalios mėnesinės algos 0,7 dydžio mokymo stipendija, apmokamos kelionės išlaidos į mokymo vietą ir atgal bei apgyvendinimo išlaidos. Bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų neformalaus švietimo organizavimo, vykdymo sąlygas ir tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija (24 str.) LR Užimtumo įstatymas.

Remiamo įdarbinimo blokas yra sudarytas iš 3 dalių (žr. 6 pav.)

6 pav. Remiamas įdarbinimas

Šaltinis: sudaryta autorės pagal valstybinio audito ataskaitą "Darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas".

Yra išskiriamos tokios remiamojo įdarbinimo priemonės: įdarbinimas subsidijuojant, darbo įgūdžių įgijimo rėmimas, viešieji darbai. Ieškantiems darbo asmenims vienu metu gali būti taikoma tik viena iš remiamojo įdarbinimo priemonių. (25 str.) LR Užimtumo įstatymas.

Įdarbinimą subsidijuojant reglamentuoja LR Užimtumo rėmimo įstatymo 24 ir 25 str., 2009 m. rugpjūčio 4 d. LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-476 patvirtintas „Darbo rinkos paslaugų teikimo sąlygų ir tvarkos aprašas“ (keistas 2014 m. rugsėjo 18 d. įsakymu Nr. A1-449), 2009 m. rugpjūčio 13 d. LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-499 patvirtintas „Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašas“. Jis organizuojamas asmenims, siekiant padėti jiems įsitvirtinti darbo rinkoje arba asmenims, siekiant sudaryti specialias sąlygas išlikti darbo rinkoje. Darbdaviams, įdarbinusiems asmenis, subsidijos darbo užmokesčiui mokamos iki 12 mėnesių. Tais atvejais, kai su įdarbintais asmenimis sudaromos terminuotos darbo sutartys, subsidijos mokėjimo trukmė negali būti ilgesnė kaip 3 mėnesiai. Darbdaviams, įdarbinusiems asmenis, kiekvieną mėnesį už kiekvieną dirbantį asmenį mokama subsidija darbo užmokesčiui, nurodytam įdarbinto asmens darbo sutartyje, ir nuo šio darbo užmokesčio apskaičiuotų draudėjo privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokoms kompensuoti. Šios subsidijos dydis negali viršyti Vyriausybės patvirtintos minimalios mėnesinės algos dydžio. Darbdaviams, įdarbinusiems asmenis, kiekvieną mėnesį už kiekvieną dirbantį asmenį per visą jų darbo laikotarpį mokama už faktiškai dirbtą laiką pagal Vyriausybės patvirtintą minimalų valandinį atlygį apskaičiuoto darbo užmokesčio subsidija. Įdarbinimo subsidijuojant sąlygas ir tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. (26 str.) LR Užimtumo įstatymas.

Klaipėdos teritorinės darbo biržos internetiniame puslapyje teigiama, jog priemonė yra skirta padėti įsidarbinti ir įsitvirtinti darbo rinkoje, o sunkią negalią turintiems - sudaryti specialias sąlygas išlikti darbo rinkoje šiems darbo biržoje registruotiems darbingo amžiaus asmenims:

1. neįgaliesiems, kuriems nustatytas iki 25 procentų darbingumo lygis arba sunkus neįgalumo lygis;
2. neįgaliesiems, kuriems nustatytas 30-40 procentų darbingumo lygis arba vidutinis neįgalumo lygis;
3. neįgaliesiems, kuriems nustatytas 45-55 procentų darbingumo lygis arba lengvas neįgalumo lygis;
4. rūpintiniams, kuriems iki pilnametystės buvo nustatyta rūpyba, kol jiems sukaks 25 metai;
5. pradedantiems darbo veiklą pagal įgytą socialinių darbuotojų padėjėjų kvalifikaciją, kai jų užimtumo rėmimas sudaro sąlygas kitiems bedarbiams, turintiems išipareigojimų šeimai, dirbti;

6. ilgalaikiams bedarbiams;
7. vyresniems kaip 50 metų darbingiems darbingo amžiaus asmenims;
8. nėščioms moterims, vaiko motinai (įmotei) arba tėvui (įtėviui), vaiko globėjui, rūpintojui ir asmenims, faktiškai auginantiems vaiką (įvaikį) iki 8 metų arba neįgalų vaiką (įvaikį) iki 18 metų (iki 2005 m. liepos 1d. pripažintą vaiku invalidu), ir asmenims, prižiūrintiems sergančius ar neįgaliuosius šeimos narius, kuriems Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sprendimu nustatyta nuolatinė slauga ar priežiūra;
9. grįžusiems iš laisvės atėmimo vietų ir kurių laisvės atėmimo laikotarpis buvo ilgesnis kaip 6 mėnesiai;
10. iki įsiregistravimo darbo biržoje nedirbusiems dvejus ir daugiau metų;
11. priklausomiems nuo narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų, baigusiems psichologinės ir (ar) profesinės reabilitacijos programas;
12. prekybos žmonėmis aukoms, baigusioms psichologinės socialinės ir (ar) profesinės reabilitacijos programas;
13. grįžusiems į Lietuvą nuolat gyventi politiniams kaliniams ir tremtiniams bei jų šeimų nariams (sutuoktiniams, vaikams (įvaikiams) iki 18 metų);
14. turintiems teisę į papildomas užimtumo garantijas pagal Lietuvos Respublikos valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės darbuotojų papildomų užimtumo ir socialinių garantijų įstatymą (Žin., 2003, Nr.48-2106).
15. darbingiems asmenims iki 29 metų;
16. įspėtiems apie atleidimą iš darbo.

Minėtame apraše nurodoma, kad įdarbinusiam darbdaviui bedarbį nustatytą laikotarpį mokama subsidija darbo užmokesčiui, skirta bedarbio darbo užmokesčiui ir nuo šio darbo užmokesčio apskaičiuotoms draudėjo privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokoms dalinai kompensuoti. Subsidijos dydis negali būti didesnis 2 LR Vyriausybės nustatytos minimaliosios mėnesinės algos dydžių ir sudaro: 50 proc. apskaičiuotų lėšų, kai įdarbinami 3-16 punktuose nurodyti asmenys; 60 proc. apskaičiuotų lėšų, kai įdarbinami 2 punkte nurodyti asmenys; 75 proc. apskaičiuotų lėšų, kai įdarbinami 1 punkte nurodyti asmenys. Įdarbinimo subsidijuojant trukmė gali būti nuo 6 mėn. iki 12 mėn. arba neterminuotai per visą darbo laikotarpį. Darbo birža, įvertinusi padėtį vietos darbo rinkoje ir apsvarsčiusi su socialiniais partneriais, turi teisę nustatyti Įdarbinimo subsidijuojant priemones prioritetas, prioritетines tikslines grupes, remiamas profesijas ir veiklas, vidutines subsidijų darbo užmokesčiui mokėjimo trukmes. Darbo ieškantys asmenys įdarbinimui subsidijuojant atrenkami pagal formaliuosius ir neformaliuosius kriterijus, nurodytus Aktyvios darbo

rinkos politikos priemonių įgyvendinimo atrankos kriterijų tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2014 m. rugpjūčio 14 d. įsakymu Nr. V-499 "Dėl aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo atrankos kriterijų tvarkos aprašo patvirtinimo" ir atitinkantys vieną ar daugiau šių specialiųjų kriterijų: turintys du ir daugiau darbo rinkoje papildomo rėmimo požymių, ilgiausiai nedirbę iki potencialaus dalyvavimo priemonėje; du ar daugiau šeimos narių registruoti darbo biržoje; motina (įmotė), tėvas (įtėvis), auginantys daugiau nei du vaikus iki 18 metų.

Darbo įgūdžių įgijimo rėmimo įgyvendinimas reglamentuojamas Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymo 24, 26 ir 26 (1) str., Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009 m. rugpjūčio 13 d. įsakymu Nr. A1-499, Darbo rinkos paslaugų teikimo sąlygų ir tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009 m. rugpjūčio 4 d. įsakymu Nr. A1-476. Jis organizuojamas asmenims, siekiant trūkstantis darbo įgūdžius jiems suteikti tiesiogiai darbo vietoje. Darbo įgūdžių įgijimo remiama trukmė – iki 6 mėnesių. Darbdaviams, įdarbinusiems asmenis, darbo įgūdžiams įgyti, kiekvieną mėnesį už kiekvieną dirbantį asmenį mokama subsidija ir iš dalies kompensuojamos darbo įgūdžių įgijimo tiesiogiai darbo vietoje organizavimo išlaidos, bet ne daugiau kaip 20 procentų visos mokamos subsidijos. Darbo įgūdžių įgijimo rėmimo sąlygas ir tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. (27 str.) LR Užimtumo įstatymas.

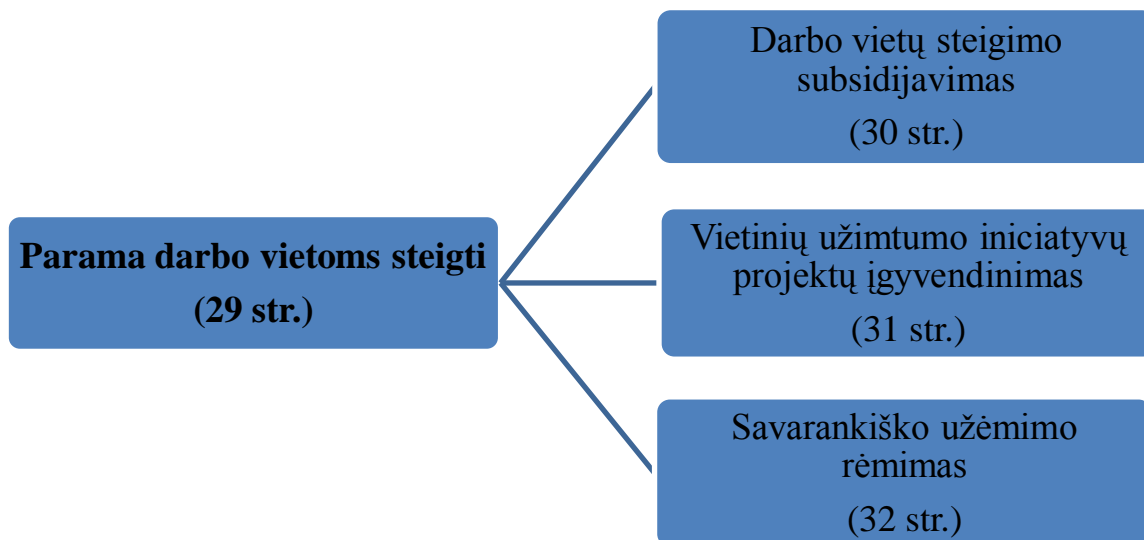
Klaipėdos teritorinės darbo biržos internetiniame puslapyje informuojama, kad darbo įgūdžių įgijimo rėmimas gali būti organizuojamas įspėtiems apie atleidimą iš darbo darbingo amžiaus darbuotojams ir turintiems kvalifikaciją bedarbiams, kuriems nustatytas įgūdžių įgijimo ar jų atstatymo poreikis: pirmą kartą pradedantiems darbo veiklą pagal įgytą kvalifikaciją, ilgalaikiams bedarbiams, iki įsiregistravimo darbo biržoje nedirbusiems 2 ir daugiau metų, baigusiems profesinės reabilitacijos programą. Darbdaviui, įdarbinusiam asmenis darbo įgūdžiams įgyti, mokama subsidija darbo užmokesčiui ir nuo šio darbo užmokesčio apskaičiuotoms draudėjo privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokoms iš dalies kompensuoti. Subsidijos dydis negali viršyti dviejų Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio ir sudaro: 50 proc. apskaičiuotų lėšų, kai įdarbinami darbo biržoje registruoti bedarbiais pirmą kartą pradedantys darbo veiklą pagal įgytą kvalifikaciją, ilgalaikiai bedarbiai, iki įsiregistravimo darbo biržoje nedirbę 2 ir daugiau metų, asmenys po profesinės reabilitacijos programos, kuriems nustatytas 45 -55 proc. darbingumo lygis arba lengvas neįgalumo lygis, įspėti apie atleidimą iš darbo darbingo amžiaus darbuotojai; 60 proc. apskaičiuotų lėšų, kai įdarbinami asmenys po profesinės reabilitacijos programos, kuriems nustatytas 30-40 proc. darbingumo lygis; 75 proc. apskaičiuotų lėšų, kai įdarbinami asmenys po profesinės

reabilitacijos programos, kuriems nustatytas iki 25 proc. darbingumo lygis. Darbo įgūdžių įgijimo rėmimo įgyvendinimo trukmė gali trukti iki 12 mėnesių, kai įdarbinami pirmą kartą pradedantys darbo veiklą pagal įgytą kvalifikaciją ir iki 5 mėnesių, kai įdarbinami kitoms tikslinėms grupėms priklausantys asmenys. Be to, teritorinė darbo birža, įvertinusi padėtį vietos darbo rinkoje ir apsvarsčiusi su socialiniais partneriais, turi teisę nustatyti Darbo įgūdžių įgijimo rėmimo prioritetus, prioritetines tikslines grupes ir konkrečias subsidijų darbo užmokesčiui mokėjimo trukmes. Darbo ieškantys asmenys dalyvauti darbo įgūdžių įgijimo rėmimo priemonėje atrenkami pagal formaliuosius ir neformaliuosius kriterijus, nurodytus Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo atrankos kriterijų tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2014 m. rugpjūčio 14 d. įsakymu Nr. V-499 "Dėl aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo atrankos kriterijų tvarkos aprašo patvirtinimo" 8 ir 9 punktuose, bei atitinkantys vieną ar daugiau šių specialiųjų kriterijų: turintys paklausią vietos darbo rinkoje profesiją; pirmą kartą pradedantys darbo veiklą.

Viešųjų darbų įgyvendinimą reglamentuoja LR Užimtumo rėmimo įstatymo 28 str., 2009 m. rugpjūčio 4 d. LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-476 patvirtintas „Darbo rinkos paslaugų teikimo sąlygų ir tvarkos aprašas“ (keistas 2014 m. rugsėjo 18 d. įsakymu Nr. A1-449), 2009 m. rugpjūčio 13 d. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-499 patvirtintas „Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašas“. Kad bedarbiai, išpėti apie atleidimą iš darbo darbuotojai ir kiti įtraukti į apskaitą ieškantys darbo asmenys greičiau integruotųsi į darbo rinką ir būtų sudarytos jiems sąlygos užsidirbti pragyvenimui būtinų lėšų, organizuojami viešieji darbai. Viešieji darbai organizuojami tik laikino pobūdžio darbams atlikti. Viešuosius darbus organizuoja teritorinės darbo biržos, skyriai kartu su savivaldybių institucijomis. Šių darbų programas (projektus), skirtas padėti palaikyti ir plėtoti vietos socialinę infrastruktūrą, tvirtina savivaldybės. Ieškančio darbo asmens bendra viešųjų darbų trukmė per 12 mėnesių laikotarpį negali būti ilgesnė kaip 6 mėnesiai. Su ieškančiu darbo asmeniu, dirbančiu viešuosius darbus, darbdavys sudaro terminuotą darbo sutartį viešiesiems darbams atlikti. Jiems gali būti taikoma suminė darbo laiko apskaita, neskiriamas bandomasis laikotarpis. Darbo sutarčiai viešiesiems darbams atlikti pasibaigus ar ją nutraukus, išmokama pinigine kompensacija už nepanaudotas atostogas. Darbdaviams, įdarbinusiems teritorinės darbo biržos siūstus asmenis pagal darbo sutartį viešiesiems darbams atlikti, kompensuojama 50 procentų tiems asmenims už faktiškai dirbtą laiką pagal Vyriausybės patvirtintą minimalų valandinį atlygį apskaičiuoto darbo užmokesčio ir nuo šio darbo užmokesčio apskaičiuotų draudėjo privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokų sumos bei 50 procentų pinigines kompensacijos už nepanaudotas atostogas. Teritorinė darbo birža dirbantiems viešuosius darbus asmenims kompensuoja 50 procentų jų kelionės į darbą ir atgal išlaidų pagal pateiktus išlaidas patvirtinančius dokumentus ir apmoka visas privalomojo sveikatos

tikrinimo ir skiepijimo nuo užkrečiamųjų ligų, jeigu tai numatyta darbuotojų saugą ir sveikatą darbe reglamentuojančiuose teisės aktuose, išlaidas. Viešieji darbai bedarbiams gali būti derinami su profesiniu mokymu ar neformaliu švietimu, kai bedarbis neturi šiems darbams atlikti reikiamos kvalifikacijos, profesinių žinių ar įgūdžių arba kai šie mokymai reikalingi įsidarbinti po viešųjų darbų atlikimo pagal neterminuotą darbo sutartį. Tokių darbų organizavimo sąlygas ir tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. (28 str.) LR Užimtumo įstatymas (38). Klaipėdos teritorinės darbo biržos puslapyje rašoma, kad laikino užimtumo - viešųjų darbų - trukmė per 12 mėn. laikotarpį negali būti ilgesnė kaip 6 mėn. Darbo ieškantys asmenys dalyvauti viešuosiuose darbuose atrenkami pagal formaliuosius ir neformaliuosius kriterijus, nurodytus Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo atrankos kriterijų tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2014 m. rugpjūčio 14 d. įsakymu Nr. V-499 "Dėl aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo atrankos kriterijų tvarkos aprašo patvirtinimo" 8 ir 9 punktuose, bei atitinkantys vieną ar daugiau šių specialiųjų kriterijų: kaimo gyventojai; du ar daugiau šeimos narių registruoti darbo biržoje; motina (įmotė), tėvas (itėvis), auginantys daugiau nei du vaikus iki 18 metų.

Aktyvi darbo rinkos politikos priemonė **"Parama darbo vietoms steigti"** yra sudaryta taip pat iš 3 sričių (žr. 7 pav.).

7 pav. Parama darbo vietoms steigti

Šaltinis: sudaryta autorės pagal valstybinio audito ataskaitą "Darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas".

Parama teikiama darbdaviams, steigiantiems naujas darbo vietas ar pritaikantiems esamas darbo vietas prie bedarbio negalios ir įdarbinantiems į jas bedarbius pagal neterminuotą darbo sutartį. Parama darbo vietoms steigti nustatyta tvarka, mokant darbdaviams subsidiją, kurios dydis vienai darbo vietai steigti negali viršyti paskutinio paskelbto šalies ūkio vidutinio mėnesinio darbo

užmokesčio 22 dydžių. Darbdaviai privalo apmokėti ne mažiau kaip 35 procentus darbo vietoms įsteigti (pritaikyti) reikalingų išlaidų ir įsteigtą (pritaikytą) darbo vietą išlaikyti ne mažiau kaip 36 mėnesius nuo teritorinių darbo biržų atsiųstų asmenų įdarbinimo, o jeigu panaikina tokią darbo vietą, turi teritorinei darbo biržai gražinti: visą subsidiją, kai darbo vieta panaikinama per pirmųjų 12 mėnesių laikotarpį nuo jos įsteigimo (pritaikymo); 80 procentų subsidijos, kai darbo vieta panaikinama per laikotarpį nuo 12 iki 24 mėnesių nuo jos įsteigimo ar pritaikymo. 50 procentų subsidijos, kai darbo vieta panaikinama per laikotarpį nuo 24 iki 36 mėnesių nuo jos įsteigimo (pritaikymo). Darbo vietai steigti ir bedarbiui įdarbinti vienu metu gali būti taikomas tik vienas iš nurodytų paramos būdų.

Parama darbo vietoms steigti Lietuvos Respublikos Užimtumo rėmimo įstatyme reglamentuojama trimis būdais.

Darbo vietų steigimo subsidijavimas reglamentuojamas LR Užimtumo rėmimo įstatymo 29 ir 30 str., LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009 m. rugpjūčio 13 d. įsakymu Nr. A1-499 patvirtintas „Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašas“. Organizuojamas asmenų, bedarbių, įdarbintų mikroįmonėse, neterminuotam įdarbinimui remti steigiant naujas (pritaikant esamas) darbo vietas ir kt. asmenų savarankiškam užimtumui remti. Darbo vietų steigimo subsidijavimo sąlygas ir tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. (30 str.) LR Užimtumo įstatymas.

Klaipėdos teritorinės darbo biržos internetiniame puslapyje nuorodos tokios būtinos sąlygos (darbdaviams): turi nuosavybės teise ar kitais pagrindais valdomą nekilnojamąjį turtą, jeigu toks būtinas darbo vietoms įsteigti ir išlaikyti ne mažiau kaip 36 mėnesius; nėra bankrutavę ar bankrutuojantys ar nevykdantys restruktūrizacijos; neturi likviduojamos įmonės statuso; neturi neįvykdytų sutartinių įsipareigojimų darbo biržai; neturi mokesstinės nepriemokos valstybės ir (arba) savivaldybių biudžetams ir fondams, į kuriuos mokamus mokesčius administruoja Valstybinė mokesčių inspekcija, nėra skolingi Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetui neturi galiojančios administracinės nuobaudos pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 41 straipsnį arba turi ne daugiau nei vieną galiojančią administracinę nuobaudą pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 41, 172 straipsnius. Subsidija gali būti skiriama darbdaviams, steigiantiems (pritaikantiems) darbo vietas šių registruotų teritorinėje darbo biržoje darbingo amžiaus asmenų įdarbinimui: neįgaliųjų, kuriems nustatytas iki 25 procentų darbingumo lygis arba sunkus neįgalumo lygis; neįgaliųjų, kuriems nustatytas 30-55 procentų darbingumo lygis arba vidutinis arba lengvas neįgalumo lygis. Įsteigta (pritaikyta) darbo vieta turi būti išlaikyta ne mažiau kaip 36 mėnesius nuo teritorinių darbo biržų siųstų asmenų įdarbinimo. Teisės aktai numato tokias finansavimo sąlygas: subsidijos dydis vienai darbo vietai įsteigti ar pritaikyti negali viršyti 40 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos, galiojančios

paraiškos pateikimo dieną, dydžių. Darbdaviai savo lėšomis privalo apmokėti ne mažiau kaip darbo vietoms įsteigti (pritaikyti) reikalingų išlaidų: 35 proc.- steigdami (pritaikydami) darbo vietas neįgaliesiems, kuriems nustatytas 45-55 darbingumo lygis; 30 proc. - steigdami (pritaikydami) darbo vietas neįgaliesiems, kuriems nustatytas 30-40 proc. darbingumo lygis arba vidutinis neįgalumo lygis; 20 proc. - steigdami (pritaikydami) darbo vietas neįgaliesiems, kuriems nustatytas iki 25 proc. darbingumo lygis arba sunkus neįgalumo lygis. Darbdaviai, pageidaujantys įgyvendinti priemonę, atrenkami pagal šiuos formalius atrankos kriterijus, patvirtintus Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2014 m. rugpjūčio 14 d. įsakymu Nr. V-499 "Dėl aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo atrankos kriterijų tvarkos aprašo patvirtinimo": atitikimą LR Užimtumo rėmimo įstatyme ir jo pagrindu priimtuose kituose teisės aktuose nustatytiems reikalavimams, atitikimą teritorinės darbo biržos patvirtintam prioritetų sąrašui. Darbo ieškantys asmenys dalyvauti darbo vietų steigimo (pritaikymo) subsidijavimo priemonėje atrenkami pagal formaliuosius ir neformaliuosius kriterijus, nurodytus Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo atrankos kriterijų tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2014 m. rugpjūčio 14 d. įsakymu Nr. V-499 "Dėl aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo atrankos kriterijų tvarkos aprašo patvirtinimo" 8, 8.1, 8.3 ir 9 punktuose, bei atitinkantys vieną ar daugiau šių specialiųjų kriterijų: ilgiausiai nedirbę iki potencialaus įdarbinimo, du ar daugiau kartu gyvenantys šeimos nariai registruoti Darbo biržoje, motina (įmotė), tėvas (įtėvis), auginantys daugiau nei du vaikus iki 18 metų. Subsidija skiriama finansuoti šioms išlaidoms: darbo priemonėms ir techninės pagalbos priemonėms neįgaliesiems būtinoms darbo vietos funkcionavimui užtikrinti, pirkti, montuoti ir pritaikyti; mokymui, kai steigiamai darbo vietai reikalingos profesinės kvalifikacijos ar kompetencijos; patalpoms, kurios valdomos nuosavybės teise, remontuoti ir pritaikyti, reikalingoms darbo vietai įrengti (subsidija šiai išlaidų rūšiai negali viršyti 50 proc. visos subsidijos dydžio). Panaikinus įsteigtą (pritaikytą) darbo vietą, darbdaviai teritorinei darbo biržai turi gražinti: visą subsidiją, kai darbo vieta panaikinama per 12 mėn. laikotarpį nuo jos įsteigimo (pritaikymo); 80 proc. subsidijos, kai darbo vieta panaikinama 13-24 mėnesį nuo jos įsteigimo (pritaikymo); 50 proc. subsidijos, kai darbo vieta panaikinama 25-36 mėnesį nuo jos įsteigimo (pritaikymo).

Vietinių užimtumo iniciatyvų projektų įgyvendinimą reglamentuoja LR Užimtumo rėmimo įstatymas (Žin., 2006, Nr. 73-2762; 2009, Nr.86-3638) ir vykdomas pagal Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009 m. rugpjūčio 13 d. įsakymu Nr. A1-499 patvirtintą "Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašą" (Žin., 2009, Nr. 98-4133). Šia priemone organizuojamas bedarbių neterminuotam įdarbinimui remti steigiant naujas darbo vietas. Parama darbo vietoms steigti įgyvendinant vietinių užimtumo iniciatyvų projektus teikiama smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams, nurodytiems Lietuvos Respublikos smulkaus ir

vidutinio verslo įstatyme, ir viešosioms įstaigoms, kuriose mažiau kaip pusę balsų dalininkų susirinkime turi valstybės, savivaldybės institucijos, taip pat įstaigos ir valstybės ar savivaldybių įmonės. Vietinių užimtumo iniciatyvų projektai įgyvendinami Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytoje savivaldybių (seniūnijų) teritorijose, kuriose bedarbių dalis, skaičiuojant nuo darbingo amžiaus gyventojų, projektų įgyvendinimo laikotarpiu yra didesnė negu vidutiniškai šalyje, nedarbo bei grupės darbuotojų atleidimo pasekmėms švelninti. Vietinių užimtumo iniciatyvų projektų rengimo, atrankos ir įgyvendinimo sąlygas ir tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. (31 str.) LR Užimtumo įstatymas.

Klaipėdos teritorinės darbo biržos internetiniame puslapyje teigiama, kad projekto teikėjas turi nebūti bankrutuojančiam ir nevykdyti restruktūrizacijos, neturėti likviduojamos įmonės statuso, neturėti mokestinės nepriemokos valstybės ir (arba) savivaldybių biudžetams ir fondams, į kuriuos mokamus mokesčius administruoja Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir nebūti skolingam Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetui. Turėti nuosavybės teise ar kitais pagrindais valdomą nekilnojamąjį turtą, būtiną darbo vietoms įsteigti. Įmonės bendrasis likvidumo koeficientas (trumpalaikis turtas padalintas iš trumpalaikių įsipareigojimų) ne mažesnis kaip vienetas (reikalavimas netaikomas paslaugų įmonėms ir juridiniams asmenims, nevykdžiusiems ūkinės veiklos arba pradėjusiems vykdyti veiklą einamaisiais metais). Taip pat projekto teikėjas turi būti tiesiogiai atsakingas už projekto vykdymą ir darbo vietų įsteigimą. Subsidijos dydis vienai darbo vietai steigti negali viršyti 40 Vyriausybės patvirtintos minimalios mėnesinės algos dydžių konkurso paskelbimo dieną. Maksimali to paties paramos gavėjo prašoma subsidijos suma negali viršyti 345 000 Lt. Subsidijos gavėjai privalo apmokėti ne mažiau kaip 35 proc. darbo vietoms įsteigti (pritaikyti) reikalingų išlaidų steigdami (pritaikydami) darbo vietas neįgaliesiems, kuriems nustatytas 45-55 darbingumo lygis ir kitiems bedarbiams. Už kiekvieną neįgalų darbuotoją, kuriam nustatytas sunkus neįgalumo lygis ar neviršijantis 25 procentų darbingumo lygis, darbdavys privalo apmokėti 20 procentų, už neįgalų darbuotoją, kuriam nustatytas vidutinis neįgalumo lygis ar 30-40 procentų darbingumo lygis - 30 procentų darbo vietoms įsteigti (pritaikyti) reikalingų išlaidų. Vietinio užimtumo iniciatyvų projektai įgyvendinami teritorijose, kuriose bedarbių dalis, skaičiuojant nuo darbingo amžiaus gyventojų, projektų įgyvendinimo laikotarpiu yra didesnė negu vidutiniškai šalyje. Naujos darbo vietos turi sudaryti galimybes papildomoms darbo vietoms atsirasti kitose ūkio šakose arba įsidarbinti asmenims, kurie to padaryti negalėjo. Įsteigtos darbo vietos turi būti išsaugomos ne trumpiau kaip 3 metus nuo jų įsteigimo. Klaipėdos teritorinėje darbo biržoje (ir skyriuose, kurių tarpe ir Kretinga) 2013 m. įgyvendinti Vietinių užimtumo iniciatyvų projektai Skuodo ir Šilutės rajonų savivaldybėse. Buvo sukurtos 26 darbo vietos.

Savarankiško užimtumo rėmimo įgyvendinimą reglamentuoja LR Užimtumo rėmimo įstatymo 29 ir 32 str., 2009 m. rugpjūčio 13 d. LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-499 patvirtintas „Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašas“. Rėmimas organizuojamas ieškantiems darbo asmenims, siekiantiems pradėti savo verslą steigti sau ar individualiai veiklai pagal verslo liudijimą pradėti. Gali būti skirta subsidija darbo vietai steigti, ji gali būti skiriama šiems darbo biržoje registruotiems asmenims, turintiems įsteigtą Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatyme apibrėžtą labai mažą įmonę: neįgaliesiems, kuriems nustatytas darbingumo lygis iki 25 procentų arba sunkus neįgalumo lygis; neįgaliesiems, kuriems nustatytas 30-40 procentų darbingumo lygis arba vidutinis neįgalumo lygis; darbingiems asmenims iki 29 metų; asmenims, kurių atleidimo iš darbo pasekmės švelninti naudojamos Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo lėšos; buvusiems bedarbiams, pradėjusiems savo verslą ne vėliau kaip per 30 mėnesių nuo paskutinės registracijos nutraukimo teritorinėje darbo biržoje dienos, pirmą kartą darbo vietą steigiantiems teritorinės darbo biržos siūstam bedarbiui įdarbinti. Subsidijos darbo vietai steigti dydis negali viršyti 40 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžių, o įsteigta darbo vieta turi būti išsaugota ne mažiau kaip 36 mėnesius nuo jos įsteigimo dienos.

Klaipėdos teritorinės darbo biržos internetiniame puslapyje teigiama, jog subsidija individualiai veiklai pagal verslo liudijimą gali būti skiriama pajamų mokesčiui, mokamam įsigyjant verslo liudijimą, ir valstybinio socialinio draudimo įmokoms, privalomoms asmenims, kurie verčiasi individualia veikla pagal verslo liudijimą, iš dalies padengti. Subsidija individualiai veiklai pagal verslo liudijimą gali būti mokama, kai verslo liudijimas išduodamas bedarbiams, pirmą kartą pradedantiems individualią veiklą pagal verslo liudijimą arba individualią veiklą pagal verslo liudijimą baigusiems vykdyti ne anksčiau kaip prieš 12 mėnesių, ir kai verslo liudijimas išduodamas ne trumpesniam kaip vieno mėnesio laikotarpiui, o jeigu individuali veikla tęsiama, bendra jos trukmė - ne ilgesnė kaip 12 mėnesių. Subsidija individualiai veiklai pagal verslo liudijimą mokama kas mėnesį už praėjusį mėnesį. Pakartotinai subsidija individualiai veiklai pagal verslo liudijimą gali būti skiriama ne anksčiau kaip po 12 mėnesių nuo paskutinės paskirtos subsidijos mokėjimo dienos. Subsidijos dydis už kiekvieną veiklos pagal verslo liudijimą mėnesį ne didesnis kaip 0,25 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio. Vykdantis individualią veiklą pagal verslo liudijimą asmuo, pageidaujantis gauti subsidiją, darbo biržai turi pateikti:

- prašymą (prašymas gali būti pateikiamas daugiau nei vieną kartą) skirti subsidiją;
- verslo liudijimo kopiją ir originalą palyginti, mokėjimo kvitą ar kitą dokumentą, patvirtinantį sumokėtą pajamų mokestį už verslo liudijimo išdavimą;
- dokumentus, patvirtinančius sumokėtas valstybinio socialinio draudimo įmokas, privalomas asmenims, besiverčiantiems individualia veikla pagal verslo liudijimą.

Subsidija individualiai veiklai pagal verslo liudijimą skiriama bedarbiams, pradėjusiems individualią veiklą pagal verslo liudijimą nuo 2010 m. liepos 1 dienos. Darbo ieškantys asmenys dalyvauti savarankiško užimtumo rėmimo priemonėje atrenkami pagal formaliuosius ir neformaliuosius kriterijus, nurodytus Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo atrankos kriterijų tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2014 m. rugpjūčio 14 d. įsakymu Nr. V-499 "Dėl aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo atrankos kriterijų tvarkos aprašo patvirtinimo" 8, 8.1, 8.3 ir 9 punktuose, bei atitinkantys vieną ar daugiau šių specialiųjų kriterijų: ilgiausiai nedirbę iki potencialaus įdarbinimo, du ar daugiau kartu gyvenantys šeimos nariai registruoti Darbo biržoje, motina (įmotė), tėvas (įtėvis), auginantys daugiau nei du vaikus iki 18 metų. Teritorinės darbo biržos ieškantiems darbo asmenims, siekiantiems savarankiško užimtumo, teikia informaciją apie verslo pradžios sąlygas, jo vystymą, darbuotojų priėmimą į darbą, veiklos pagal verslo liudijimus galimybes, rengia verslo pradmenų mokymą. (Pgl.32 str.) LR Užimtumo įstatymas.

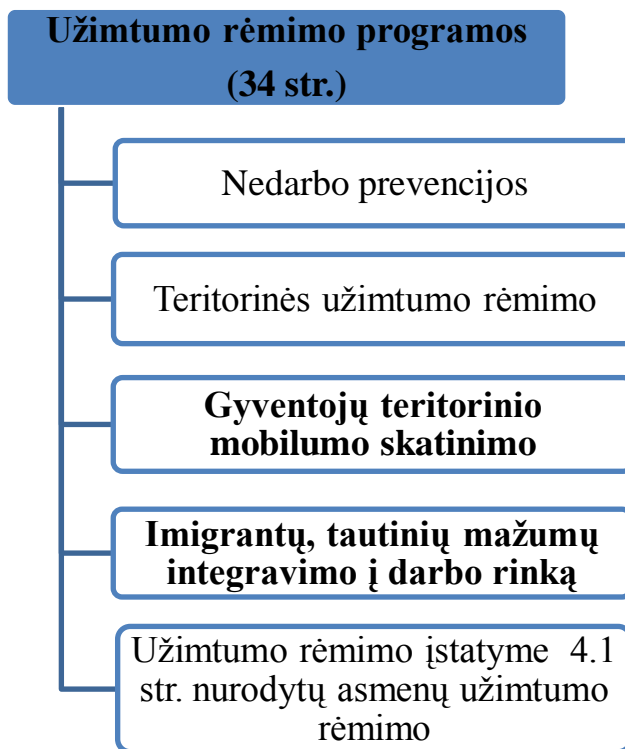
Aktyvi darbo rinkos politikos priemonė **"Darbo rotacija"** įgyvendinama, vadovaujantis Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymo 24 ir 27 str., Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009 m. rugpjūčio 13 d. įsakymu Nr. A1-499. Ji organizuojama, arba suteikiama galimybė bedarbiams laikinai įsidarbinti pakeičiant darbuotojus jų atostogų metu ar kolektyvinėse sutartyse numatytais atvejais. Darbo rotacija gali trukti ne ilgiau kaip 12 mėnesių. Darbdaviams, darbo rotacijos būdu įdarbinusiems bedarbius, kiekvieną mėnesį už kiekvieną dirbantį asmenį pagal faktiškai dirbtą laiką mokama Vyriausybės patvirtintos minimalios mėnesinės algos 0,5 dydžio kompensacija. Darbo rotacijos sąlygas ir tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. (33 str.)

Klaipėdos teritorinės darbo biržos internetiniame puslapyje nurodoma, kad darbdaviui nustatytą laikotarpį mokama subsidija darbo užmokesčiui ir nuo šio darbo užmokesčio apskaičiuotoms draudėjo privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokoms iš dalies kompensuoti. Subsidijos dydis negali viršyti dviejų Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio ir sudaro: 75 proc. apskaičiuotų lėšų, kai įdarbinami asmenys, kuriems nustatytas iki 25 proc. darbingumo lygis arba sunkus neįgalumo lygis; 60 proc. apskaičiuotų lėšų, kai įdarbinami asmenys, kuriems nustatytas 30-40 proc. darbingumo lygis; 50 proc. apskaičiuotų lėšų, kai įdarbinami kiti darbo rinkoje papildomai remiami darbingo amžiaus asmenys; 40 proc. apskaičiuotų lėšų, kai įdarbinami kiti darbo biržoje registruoti asmenys. Darbo rotacijos įgyvendinimo trukmė gali trukti iki 12 mėnesių. Teritorinė darbo birža, įvertinusi padėtį vietos darbo rinkoje ir apsvarsčiusi su socialiniais partneriais, turi teisę nustatyti Darbo rotacijos priemonės prioritetus, prioritetines tikslines grupes ir konkrečias subsidijų darbo užmokesčiui mokėjimo trukmes. Asmenys dalyvauti darbo rotacijos priemonėse

atrenkami pagal formaliuosius ir neformaliuosius kriterijus, nurodytus Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo atrankos kriterijų tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2014 m. rugpjūčio 14 d. įsakymu Nr. V-499 "Dėl aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo atrankos kriterijų tvarkos aprašo patvirtinimo" 8 ir 9 punktuose, bei atitinkantys vieną ar daugiau šių specialiųjų kriterijų: turintys du ir daugiau darbo rinkoje papildomo rėmimo požymių, nurodytų LR Užimtumo rėmimo įstatymo 4 str.; ilgiausiai nedirbę iki potencialaus dalyvavimo priemonėje; du ar daugiau šeimos narių registruoti darbo biržoje; motina (įmotė), tėvas (įtėvis), auginantys daugiau nei du vaikus iki 18 metų.

Užimtumui remti rengiamos šios **programos** (žr. 8 pav.) nedarbo prevencijos, teritorinės užimtumo rėmimo, gyventojų teritorinio mobilumo skatinimo, imigrantų, tautinių mažumų integravimo į darbo rinką, šio įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje nurodytų asmenų užimtumo rėmimo, kitos.

2.1.3. Užimtumo rėmimo programos

8 pav. Užimtumo rėmimo programos

Šaltinis: sudaryta autorės pagal valstybinio audito ataskaitą "Darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas".

Sprendimą dėl šio straipsnio 1 dalyje nurodytų užimtumo rėmimo programų rengimo ir jų finansavimo, atsižvelgdami į jų svarbą ir paskirtį, priima Vyriausybė, ministerijos ir kitos valstybės institucijos, apskričių viršininkai, savivaldybių institucijos bei užimtumo rėmimo politiką

įgyvendinančios įstaigos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. (34 str.) LR Užimtumo įstatymas. Dėl specifinės informacijos stokos plačiau aprašomos tik kelios užimtumo rėmimo programos.

Gyventojų (bedarbių) teritorinio mobilumo skatinimas – rėmimas. Bedarbių teritorinio judrumo rėmimo įgyvendinimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymo 33 str., Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009 m. rugpjūčio 13 d. įsakymu Nr. A1-499, kuriuos galima rasti teisės aktų puslapyje. Jei asmuo įsidarbino ir dirba kitame rajone, nutolusiame nuo savo gyvenamosios vietos daugiau kaip 30 kilometrų, teritorinė darbo birža teisės aktų nustatyta tvarka gali dalinai kompensuoti kelionės ir (ar) apgyvendinimo išlaidas, įgyvendinant vieną iš aktyvios darbo rinkos politikos priemonių - bedarbių teritorinio judrumo rėmimą. Bedarbių teritorinio judrumo rėmimas organizuojamas teritorinėje darbo biržoje registruotiems bedarbiams, įsidarbinusiems darbo vietose, nutolusiose nuo jų gyvenamosios vietos (išskyrus atvejus, kai asmuo dirbti į kitą vietovę yra komandiruotas), kai teritorinė darbo birža negali jiems pasiūlyti tinkamo darbo. Yra kompensuojamos šios išlaidos: kelionės į darbą ir atgal išlaidos, kai vykstama tolimojo ar (ir) vietinio (priemiestinio) susisiekimo transportu, traukiniais ar nuosavu transportu ir šios išlaidos per mėnesį viršija 20 procentų įsidarbinusio buvusio bedarbio gaunamo atlyginimo, jei šis atlyginimas mažesnis už dviejų Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžių sumą asmeniui dirbant visą darbo laiką (atsižvelgiant į Darbo kodekso 145 str. nuostatas). Vieno mėnesio išlaidų kompensavimo dydis negali viršyti 0,5 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio; taip pat apgyvendinimo išlaidos, kai į darbo vietą vykstama ne dažniau kaip vieną kartą per darbo savaitę. Vieno mėnesio išlaidų kompensavimo dydis negali viršyti 0,5 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio. Rėmimo trukmė iki 3 mėn.

Užimtumo rėmimo programa "Imigrantų, tautinių mažumų integravimas į darbo rinką" Lietuvos darbo biržos internetiniame puslapyje apibūdinama taip: "asmenys, kurie grįžta iš Europos Sąjungos, Europos ekonominės erdvės (toliau – EEE) valstybių narių ir Šveicarijos, arba į jas išvyksta, nedarbo socialinio draudimo išmokas reglamentuojantys pagrindiniai teisės aktai yra šie: Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 883/2004, Nr. 987/2009, Europos Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 1408/71, Nr. 574/72, Europos Sąjungos Socialinės apsaugos sistemų koordinavimo reglamentų nuostatų, susijusių su teisės į nedarbo socialinio draudimo išmokas išsaugojimu ir draudimo laikotarpių sumavimu, įgyvendinimo tvarkos aprašas. Europos Sąjungos (toliau - ES) valstybių narių, Europos Ekonominės Erdvės, valstybių narių (Islandija, Lichtenšteinas, Norvegija) ir Šveicarijos bedarbiai turi teisę ieškoti darbo bei gauti nedarbo socialinio draudimo išmoką (toliau - NSDI) ne tik toje šalyje, kurios pilietybę jie turi, tačiau ir bet kurioje kitoje iš šių šalių. Šių bedarbių teisės ir pareigos yra numatytos šių šalių nacionaliniuose bei ES teisės aktuose.

Asmuo dėl NSDI gavimo turi kreiptis į tą valstybę narę, kurioje dirbo paskutinį darbą, t.y. paskutinį kartą buvo draustas nedarbo socialiniu draudimu (išskyrus išimtinius atvejus, pvz. kai nustatoma, jog asmuo gyveno vienoje valstybėje, o dirbo kitoje). Kai kuriose šalyse sąlygos gauti nedarbo draudimo išmoką gali būti susijusios su asmens šeimine situacija (nustatomi šeimos nariai, jų pajamos ir pan.). Gaudamas NSDI asmuo gali laikinai išvykti ieškoti darbo kitoje valstybėje narėje (tai vadinama NSDI eksportu)., pvz.: Lietuvos pilietis dirbo Airijoje ir neteko darbo. Norėdamas gauti NSDI, jis turi kreiptis į Airijos kompetentingą įstaigą, kadangi paskutinį kartą dirbo būtent šioje šalyje. Į teritorinę darbo biržą Lietuvoje dėl NSDI gavimo jis galės kreiptis tik po to, jei grįžęs iš Airijos padirbės Lietuvoje. Lietuvos darbo birža ir teritorinės darbo biržos sprendžia su nedarbo draudimo sritimi susijusius klausimus (SED, PD dokumentai). Dėl kitų klausimų, susijusių su migrantų socialine apsauga (sveikatos draudimo, pensijos, ligos, motinystės išmokos keliaujant tarp šalių ir pan.) sprendžia kitos kompetentingos Lietuvos įstaigos: Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos (SoDra) teritorinis skyrius, SoDros Užsienio išmokų tarnybą, teritorinė ligonių kasa, gyvenamosios vietos savivaldybė”.

Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės įgyvendina Lietuvos darbo birža.

Kadangi darbo rinkos politikos tikslas yra subalansuoti darbo pasiūlą ir paklausą, siekti, kad laisvose darbo vietose kuo greičiau pradėtų dirbti tinkami darbuotojai, taip pat padėti netekusiems darbo gyventojams padidinti jų įsidarbinimo galimybes ir apsaugoti darbuotojus nuo nedarbo keičiantis gamybos technologijoms ir kt..., antrajame darbo skyriuje buvo pristatyta Lietuvos darbo birža ir teritorinės darbo biržos kaip Lietuvos biudžetinės įstaigos, kaip viešojo administravimo įstaigos, organizuojančios užimtumo rėmimo politikos priemonių įgyvendinimą bedarbiams bei kitiems ieškantiems darbo asmenims. Taip pat šiame skyriuje pateikiama detali informacija apie užimtumo rėmimo pagrindines priemones (grupėmis arba blokais): užimtumo rėmimo bendrąsias paslaugas, aktyvios darbo rinkos politikos priemones ir užimtumo rėmimo programas pagal Valstybinio audito ataskaitoje "Darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas" pateiktą klasifikavimą, pagrindinį dėmesį skiriant Klaipėdos teritorinės darbo biržos struktūrai bei Kretingos skyriaus veikos apžvalgai.

Kitame, trečiajame darbo skyriuje pateikiamas bedarbių integracijos į darbo rinką Kretingos rajono darbo biržos skyriuje, tyrimas, kur yra pristatomas kiekybinis, 2011-2013 metų statistinių duomenų analizė ir ekspertų nuomonė dėl kiekvienos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės Kretingos savivaldybės kontekste.

3. BEDARBIŲ INTEGRACIJOS Į DARBO RINKĄ KRETINGOS RAJONO DARBO BIRŽOJE TYRIMAS

3.1. Tyrimo metodika

Siekiant išanalizuoti rūpimą problemą, tyrimui pasirinktas kiekybinis metodas – Klaipėdos teritorinės darbo biržos ketvirtinių statistinių ataskaitų duomenų analizė už 2011-2013 metus ir kokybinis – ekspertų standartizuotas interviu. Jie apklausti (žr. 4 priedą) 2014 m. rugsėjo mėn. Tai:

V. R. Mero pavaduotojas.

A. K. Tarybos narys.

V. N. Kretingos darbo biržos direktorė.

B. Š, Kretingos darbo biržos vyr. specialistė.

M. L. Vši Šv. Antano dienos centro direktorė.

R. M. Projektų vadovas.

Tyrimo metodų taikymo tikslingumas ir logika

Siekiant įvertinti Kretingos rajono savivaldybės bedarbių integravimo į darbo rinką plėtrą, tikslingiausiai buvo analizuoti Klaipėdos teritorinės darbo biržos ketvirtinių statistinių ataskaitų duomenų analizė už 2011-2013 (tik Kretingos rajono duomenys). Taip pat toje srityje dirbančių ekspertų vertinimai, kad būtų galima susieti ir papildyti statistinę informaciją su realiai įgyvendinamomis ADRP.

Tyrimo instrumentas. Ekspertai paprašyti atsakyti į klausimus, susijusius su kiekviena aktyvia darbo rinkos politikos priemone, pateikti nuomonę dėl jos privalumų ir trūkumų, taip pat įvertinti nedarbą ir bedarbių integravimą į darbo rinką šalies ir savivaldybės politikos požiūriu.

Klausimu "Kokia Jūsų nuomonė apie valstybinį nedarbo reguliavimą šalyje ir savivaldybėje? Privalumai, trūkumai? Kokie būtų Jūsų pasiūlymai dėl bedarbių integracijos į darbo rinką galimybių plėtros" buvo siekiama sužinoti ekspertų nuomonę apskritai apie nedarbo reguliavimą makroekonominio lygiu, t.y. kaip šalies užimtumo politika įtakoja regionų užimtumo politikos vystymą. Buvo siekiama, kad ekspertai išskirtų valstybinio nedarbo reguliavimo privalumus, kaip pozityvią užimtumo politikos vystymo pusę ir trūkumus, kaip darinius, kurie jų manymu, trukdo sėkmingai bedarbių integracijai į darbo rinką.

Klausimu "Kaip vertinate Kretingos rajono savivaldybės vykdomą užimtumo ir nedarbo politiką rajone? Privalumai, trūkumai?" buvo norima labiau gvildinti ir atskleisti Kretingos regiono užimtumo politikos vystymo ypatumus, atkreipiant dėmesį, ar yra ryšys su tuo, kaip yra vertinama šalies užimtumo politika.

Klausimais "Kiek yra efektyvi aktyvi darbo rinkos politikos priemonė **"Profesinis mokymas"**, "Kiek yra efektyvi aktyvių darbo rinkos politikos priemonių grupė **"Remiamas įdarbinimas"** (įdarbinimas subsidijuojant, darbo įgūdžių įgijimo rėmimas, viešieji darbai, darbo rotacija). Kiek yra efektyvi aktyvių darbo rinkos politikos priemonių grupė **"Parama darbo vietoms steigti"** (įdarbinimas į steigiamas subsidijuojamas darbo vietas, įdarbinimas į vietas, steigtas pagal Vietinių užimtumo iniciatyvų projektus, savarankiško užimtumo rėmimas)? Kiek yra efektyvi **Veikla pagal verslo liudijimą?** Taip sužinoti konkrečios aktyvios darbo rinkos politikos priemonės įvertinimą, be to, siekiama, kad ekspertai išskirtų minėtų priemonių teigiamas ir neigiamas puses, tokiu būdu labiau atskleidžiant ir pakomentuojant tik statistinę išraišką turinčią kiekybinę duomenų analizę.

Klausimu "Kokias Jūs išvelgiate tendencijas, darbo rinkos prognozes Kretingos rajone" buvo norima sužinoti Kretingos savivaldybės administruojamoje teritorijoje esančias tendencijas Kretingos savivaldybėje, išskirti stiprias ir silpnas puses, kurios įtakoja ar gali įtakoti darbo rinkos politiką rajone.

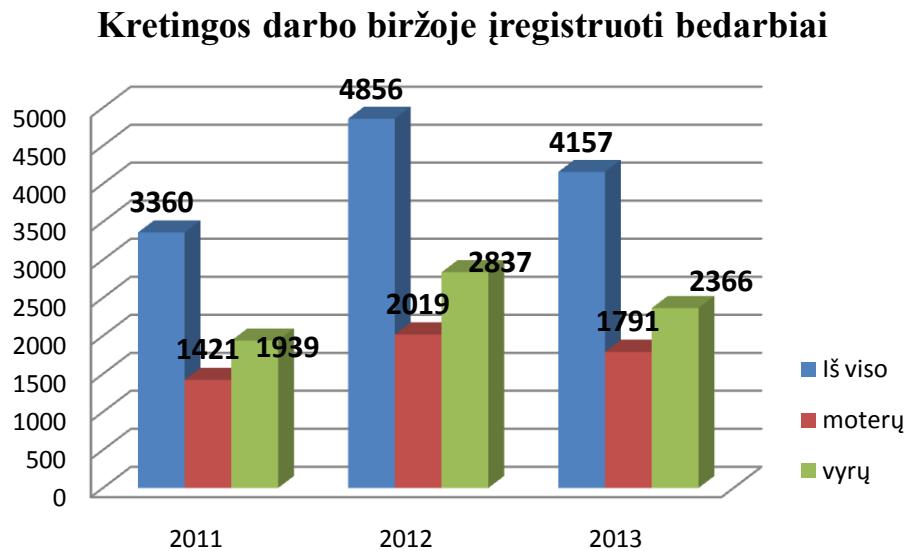
Tyrimo imtis. Apklausti 6 ekspertai. Ekspertus dalyvauti apklausoje prikalbinti nebuvo lengva, tikėtasi apklausti bent 10. Kiekybinė statistinių duomenų analizė už 2011-2013 metus.

Tyrimo organizavimo ir įgyvendinimo sąlygos. Kiekybinę interviu ekspertai pildė savarankiškai, užpildytos formos surinktos. Tyrimo rezultatai pateikiami aprašomuoju būdu, o statistinių duomenų analizei naudojamas surinktų duomenų vaizdavimo būdas – stulpelinės diagramos.

Tyrimo reprezentatyvumas. Tyrimo populiacija - Kretingos rajono savivaldybės administruojama teritorija.

3.2. Tyrimo rezultatų analizė

Kretingos rajono savivaldybės darbo biržoje įregistruotų bedarbių situacija pateikiama 9 paveiksle.

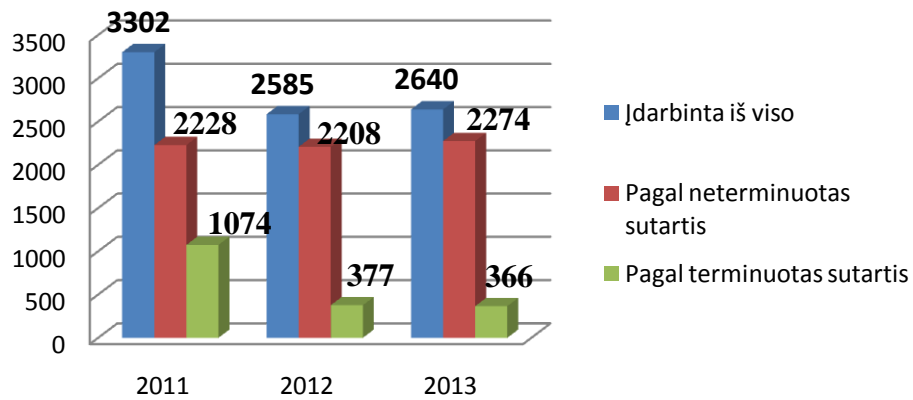
9 pav. Įregistruotų bedarbių skaičius

Šaltinis. Darbo rinkos rodikliai Kretingos teritorijoje. Ataskaita (2 priedo pavyzdys).

Tyrimo duomenys rodo, kad Kretingos darbo biržoje per 2011-2013 analizuojamus metus buvo įregistruoti 12373 bedarbiai. Daugiausiai įregistruota bedarbių buvo 2012 metais – 4856 arba 39,25 proc., iš jų 2837 vyrų ir 2019 moterų. Mažiausiai - 2011 metais: iš viso 3360 arba 27,16 proc., iš jų vyrų 1939, o moterų 1421. Diagramos duomenys rodo, jog daugiau per visus metus yra įregistruojama bedarbių vyrų, nei bedarbių moterų. Tam, kad įregistruoti bedarbiai galėtų įsidarbinti, reikalinga, kad būtų įregistruotų laisvų darbo vietų.

Matyti, kad neterminuotam darbui yra siūloma daugiau darbo vietų, negu terminuotam. Apskritai, 2012 metais darbo vietų įregistruota mažiausiai, o 2011 – daugiausiai. Kitame, 10 paveiksle pateikiama informacija apie bedarbių įdarbinimą Kretingos rajono savivaldybėje.

Kretingos darbo biržoje įdarbinta asmenų

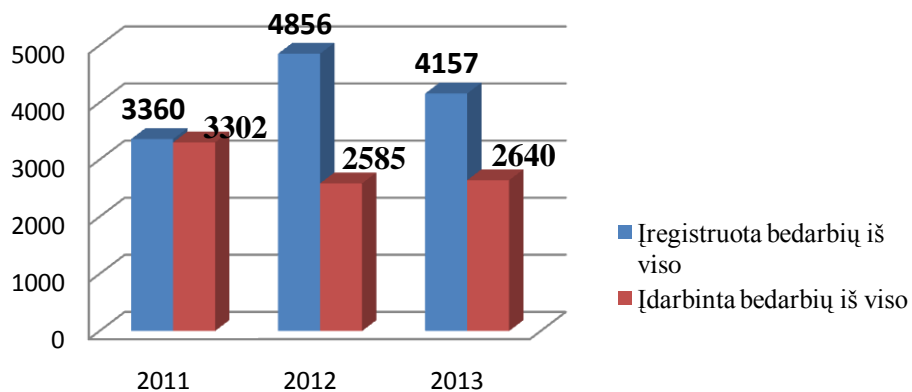

10 pav. Įdarbintų asmenų skaičius

Šaltinis. Darbo rinkos rodikliai Kretingos teritorijoje. Ataskaita.

Per analizuojamus 2011-2013 metus įdarbinta 8527 bedarbiai, iš jų 6710 arba 78,69 proc. pagal neterminuotas sutartis ir 1817 arba 21,31 proc. terminuotam darbui. Analizuojant situaciją pagal metus, matyti, kad didžiausias bedarbių asmenų įdarbinimas vyko 2011 metais (3302), o mažiausias 2012 metais (2585). Analizei įdomu, koks yra įregistruotų ir įdarbintų bedarbių santykis. Ši informacija pateikiama 11 paveiksle.

Bedarbių įdarbinimo santykis

11 pav. Įregistruotų ir įdarbintų bedarbių santykis

Šaltinis. Darbo rinkos rodikliai Kretingos teritorijoje. Ataskaita.

Efektyviausias įdarbinimas vyko 2011 metais: buvo įregistruota 3360 bedarbių, o įdarbinta 3302. Remiantys duomenimis galime teigti, kad 2011 metais liko neįdarbinti tik 58 bedarbiai. Drastiškiausia situacija šiuo klausimu buvo 2012 metais, kai įdarbinta 2585 asmenys, o neįdarbinti liko 2271 asmenys, ieškantys darbo. Tačiau 2012 metais, lyginant su kitais analizuojamais metais,

bedarbių įregistruota daugiausiai. 2013 metais įdarbinta kiek daugiau, nei prieš tai buvusiais metais 2640, tačiau neįdarbintų liko 1517 bedarbių. Vertinant procentine išraiška, galime teigti, kad 2011 metais įdarbinimas vyko 98,27 proc. 2013 metais 63,51 proc. ir 2012 metais 53,23 proc.

Tam, kad nebūtų vertinami tik statistiniai duomenys apie įregistruotus bedarbius, laisvas vietas ir įdarbintus asmenis, įdarbinimo situaciją plačiau atspindi bedarbių įtraukimas į aktyvias darbo rinkos politikos priemones.

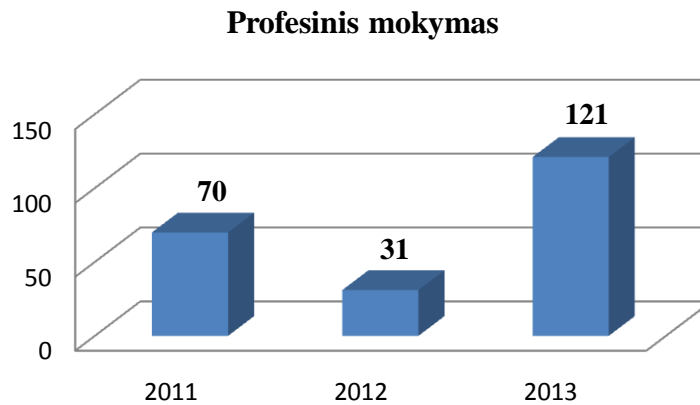
3.2.1. Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės

Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės skirstomos į tris grupes: I - bedarbių ir įspėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų profesinis mokymas, II - remiamas įdarbinimas: įdarbinimas subsidijuojant, darbo įgūdžių įgijimo rėmimas, darbo rotacija, viešieji darbai. III grupė - parama darbo vietoms steigti: darbo vietų steigimo subsidijavimas, vietinių užimtumo iniciatyvų projektų įgyvendinimas, savarankiško užimtumo rėmimas.

3.2.1.1. Profesinis mokymas

Jeigu asmuo negali įsidarbinti ir pradėti dirbti savarankiškai, nes neturi reikalingos kvalifikacijos ir trūksta atitinkamų kompetencijų, teritorinė darbo birža turi galimybę pasiūlyti profesinį mokymą. Mokyti galima pagal formaliojo ar neformaliojo profesinio mokymo programas. Siunčiami atitinkantys profesinio mokymo programų reikalavimus. Trišalės mokymo sutarties sudarymo atveju – ir darbdavių reikalavimus ir ne anksčiau kaip prieš 3 metus baigę profesinio mokymo programą ir įgiję kvalifikaciją, taip pat ne anksčiau kaip prieš 1 metus įgiję kompetenciją, išskyrus atvejus, kai dėl sveikatos būklės negali dirbti pagal įgytą kvalifikaciją ar (ir) kompetenciją arba kai neturi teisės dirbti pagal įgytą kompetenciją neturėdamas teisės aktuose nurodyto kvalifikacijos pažymėjimo.

Kretingos rajono savivaldybėje darbo biržos siūstų profesiniam mokymui situacija pateikiama 12 paveiksle.

12 pav. ADRP "Profesinis mokymas"

Šaltinis. Darbo rinkos rodikliai Kretingos teritorijoje. Ataskaita.

Daugiausiai profesiniame mokyme kretingiškių dalyvavo 2013 metais - 121, mažiausiai 2012 metais – 31. Iš viso per analizuojamus metus 222 bedarbiai, kuriems reikalinga įgyti reikiamą kvalifikaciją.

Šiame tyrime ekspertais laikomi asmenys taip atsiliepią apie šią ADRP: V. N, Kretingos raj. darbo biržos direktorė: "Tai reikalinga priemonė asmenims, siekiantiems kvalifikacijos kėlimo, atnaujinimo, ar profesijos įsigijimo (t.y. pažymėjimo) pagal įgytą darbinę praktiką, o visiems kitiems – neefektyvu. Sudėtinga bedarbiui išvykti į kursus, labai daug apribojimų". Mero pavaduotojas V. R. "Gera priemonė darbuotojams ir darbdaviams, darbuotojai gali įgyti reikiamą kvalifikaciją. Tik sudarant profesiniams mokymams programas reikia taip pat pasikonsultuoti su verslo atstovais ir darbdaviais, kokių žinių labiausiai reikia darbuotojams tobulintis". Tarybos narys A. K. "Pakankamai efektyvi ADRP, žmonės gali įsigyti vieną iš siūlomų profesijų, kad ir vyresnio amžiaus arba po ilgo nedarbo pertraukos, bet naudinga tik darbuotojui, darbdavys šiuo atžvilgiu lieka nepatenkintas, nes profesinio mokymo centrai neparuošia aukštos kvalifikacijos specialistų. Tuo pačiu darbdavys galėtų mokėti didesnę algą". B. Š. Kretingos darbo biržos vyr. specialistė: "Profesinis mokymas yra efektyvus tada, kai šioje programoje dalyvaujantis asmuo yra motyvuotas, yra pakankamai laisvų vietų pagal įgytą profesiją". VšĮ Šv. Antano dienos centro direktorė M.L. "Profesinis mokymas yra pakankamai efektyvi priemonė, žmonėms yra suteikiama galimybė nemokamai mokytis, daugelis persikvalifikavusių turi galimybę pakeisti darbą. Ne visi persikvalifikavusieji turi galimybę dirbti, ir ne visi gauna tokius mokymus, kurie jiems būtų aktualūs". Projektų vadovas R. M. įvardija ADRP privalumą: "įgyta profesinė kvalifikacija padeda lengviau susirasti darbą; trūkumą - profesinis mokymas turėtų labiau atitikti darbo rinkos poreikius".

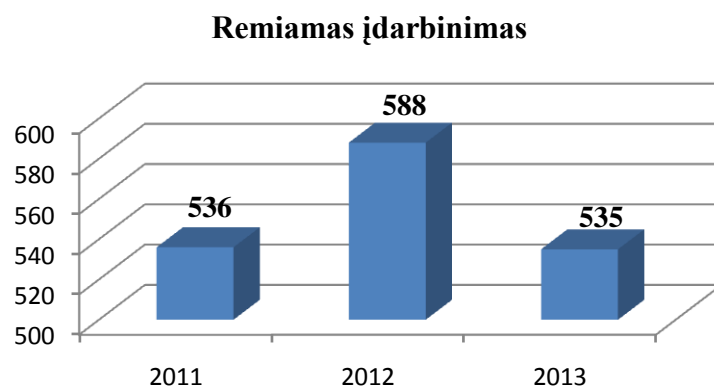
Apibendrinant profesinio mokymo bloką matyti, kad šią aktyvią darbo rinkos politikos priemonę ekspertai vertina kaip reikalingą bedarbiams, kuriems būtinas kvalifikacijos kėlimas ar

profesijos įsigijimas t.y. pažymėjimo ir darbo įgūdžių gavimas. Yra pastebima, kad asmuo turi būti motyvuotas. Bedarbiams šia ADRP yra suteikiama galimybė nemokamai mokytis, daugelis persikvalifikavusių turi galimybę pakeisti darbą. Kaip trūkumas pabrėžiami apribojimai, kurie trukdo daugeliui bedarbių išvykti mokytis profesijos. Kiti apklausoje dalyvavę ekspertai mano, kad profesinis mokymas turėtų labiau atitikti darbo rinkos ir darbdavių poreikius, abejojama, ar profesinio mokymo centrai paruošia aukštos kvalifikacijos specialistus, ar visi persikvalifikavusieji turi galimybę dirbti, ar visi gauna tokius mokymus, kurie jie yra aktualūs.

Be profesinio mokymo, bedarbių įdarbinimas gali būti valstybės remiamas. Tyrimo duomenys apie tokį įdarbinimą Kretingos raj, savivaldybėje pateikiami 13 diagramoje.

3.2.1.2. Remiamas įdarbinimas

Remiamas įdarbinimas yra pagalbos teikimas asmeniui su negalia ar bedarbiui iš kitų socialiai pažeidžiamų grupių padedant įsidarbinti ar išsaugoti apmokamą darbo vietą atviroje darbo rinkoje. Tai į asmenį orientuotas paslaugų kompleksas, kuris apima ir pagalbą darbdaviams. Tikslas – padėti asmeniui, turinčiam integracijos sunkumų rasti darbą, atitinkantį poreikius ir galimybes, suteikti tolimesnę pagalbą įsitvirtinant darbo vietoje.

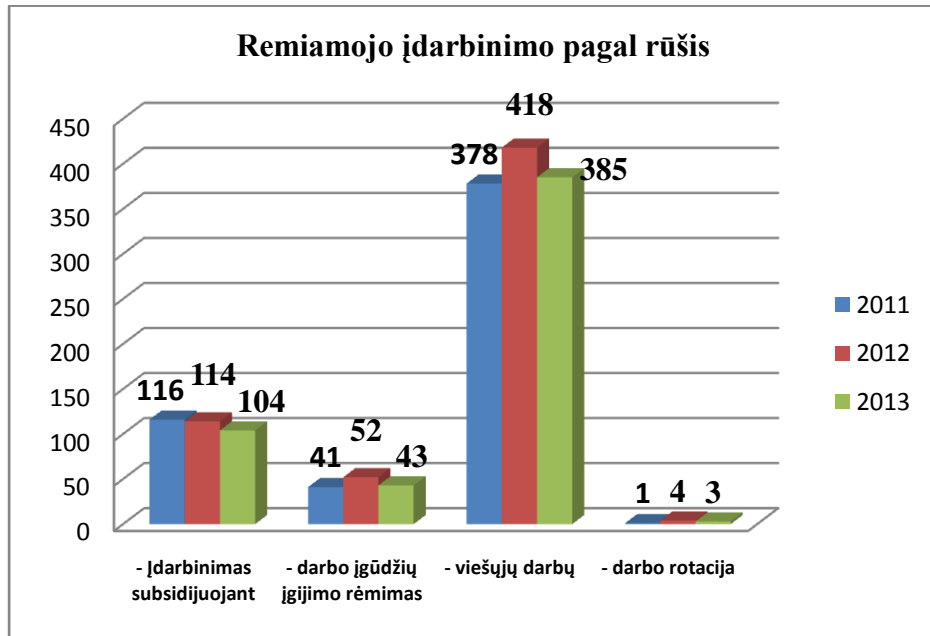

13 pav. ADRP "Remiamas įdarbinimas"

Šaltinis. Darbo rinkos rodikliai Kretingos teritorijoje. Ataskaita.

Remiamas įdarbinimas labiausiai paklausus Kretingos rajono savivaldybės gyventojams buvo 2012 metais; tokiu būdu įdarbinti 588 bedarbiai. 2011 ir 2013 metais įdarbinta panašus kiekis žmonių 536 ir 535. Iš viso per analizuojamą laikotarpį tokiu būdu įdarbinta 1660.

Pagal įdarbinimo rūšis remiamas įdarbinimas klasifikuojamas taip: įdarbinimas subsidijuojant, darbo įgūdžių rėmimas, viešieji darbai ir darbo rotacija. Statistinis pasiskirstymas Kretingos darbo biržoje atrodo taip (14 paveikslas):

14 pav. Remiamo įdarbinimo grupės ADRP

Šaltinis. Darbo rinkos rodikliai Kretingos teritorijoje. Ataskaita.

Įdarbinimo subsidijuojant tikslas – padėti įsitvirtinti darbo rinkoje remiamiems bedarbiams ir išpėtiems apie atleidimą iš darbo darbuotojams, mokant darbdaviams subsidijas darbo užmokesčiui. 2011 - 2013 metais įdarbinta subsidijuojant iš viso 334 asmenys, kiek daugiau – 116 bedarbių 2011 metais.

Darbo įgūdžių įgijimo rėmimu siekiama suteikti galimybes darbo ieškantiems asmenims trūkstantus darbo įgūdžius įgyti tiesiogiai darbo vietoje, o darbdaviams - pasirinkti tinkamiausią darbuotoją. Kretingos raj. Darbo įgūdžiai remti 136 asmenims, kiek daugiau 2012 metais - 52.

Viešieji darbai yra laikino pobūdžio darbai, teikiantys socialinę naudą vietos bendruomenėms, padedantys palaikyti, plėtoti vietos bendruomenės socialinę infrastruktūrą. Be to viešieji darbai atliekami ekonominius sunkumus patiriančiose įmonėse, siekiant jose išsaugoti darbo vietas. Viešieji darbai suteikia galimybes darbo ieškantiems asmenims palaikyti darbo įgūdžius ir užsidirbti pragyvenimui būtinų lėšų. Viešųjų darbų aktyvi darbo rinkos politikos priemonė populiari ir Kretingos rajono savivaldybėje, gausiausiai naudojama. Per analizuojamą laikotarpį ja pasinaudojo 1154 asmenys, daugiausia 2012 metais – 418 arba 36,22 proc. bedarbių, mažiausiai 2011 metais 378 arba 32,76 proc.

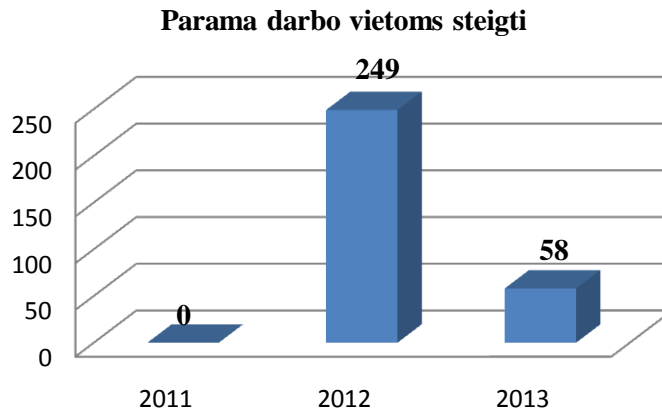
Mažiausiai aktyvi remiamo įdarbinimo rūšis Kretingoje - darbo rotacija, kuria siekiama bedarbiams suteikti galimybes laikinai įsidarbinti, o darbdaviams - pakeisti darbuotojus jų tikslinių atostogų metu ar kolektyvinėse sutartyse numatytais atvejais. Per trejus metus į ją buvo nukreipti tik 8 bedarbiai: keturi 2012 metais, trys 2013 metais ir vienas 2011 metais.

Darbo rinkos ekspertų (Kretingos savivaldybės kontekste) teirautasi "Kiek yra efektyvi aktyvių darbo rinkos politikos priemonių grupė "Remiamas įdarbinimas" (įdarbinimas subsidijuojant, darbo įgūdžių įgijimo rėmimas, viešieji darbai, darbo rotacija)? Kokie yra privalumai ir trūkumai? Atsakymai pasiskirstė taip: Tarybos narys A.K. "Naudingi tik viešieji darbai, visoms kitoms programoms atsiunčiami žemos kvalifikacijos specialistai, galintys dirbti menkai apmokamą darbą". Mero pavaduotojas V R. "Ši priemonė labiausiai reikalinga darbdaviams, bet apie ją trūksta informacijos. Procentas "įdarbinant subsidijuojant" galėtų būti didesnis. Viešiesiems darbams kadru pasirinkimas labai mažas ir jų kokybė žema". V.N. Kretingos raj. darbo biržos direktorė: "Ypač efektyvus įgūdžių įgijimas absolventams, o įdarbinimas subsidijuojant efektyvu labiausiai asmenims 50+, nes juos noriai darbdaviai priima". VšĮ Šv. Antano dienos centro direktorė M.L. "Įdarbinimo politika yra šiuo metu dalinai efektyvi, nes asmuo, įdarbintas įmonėje priimamas terminuotam laikotarpiui, kol baigiasi subsidija. Manau, kad nėra pakankamai išvystytos sritys tarp visų mokymosi priemonių, dažnai įmonėms nėra aktualu dirbantis asmuo, o tik nauda. B.Š. Kretingos darbo biržos vyr. specialistė: "Programa pakankamai aktyviai naudojasi darbdaviai. Privalumai – finansavimas, galimybė žmogui gauti laisvą darbo vietą". R. M. projektų vadovas: "Remiamas įdarbinimas padeda darbuotojui įgyti papildomą aktualią profesinę kvalifikaciją, padeda vėliau lengviau susirasti darbą. Trūkumai: mažina darbuotojų asmeninę iniciatyvą siekiant surasti darbo vietą".

Apibendrinant ADRP "Remiamas įdarbinimas" tyrime dalyvavusių ekspertų nuomonę matyti, kad priemonė yra efektyvi. Ja aktyviai naudojasi darbdaviai, tačiau pastebimas ir kita tendencija, kad darbdaviai neretai naudojasi remiamu įdarbiniu, kol gauna subsidijas, o paskui, pasibaigus terminuotam įdarbinimui, bedarbis vėl lieka be darbo. Iš šios grupės (įdarbinimas subsidijuojant, darbo įgūdžių įgijimo rėmimas, viešieji darbai, darbo rotacija) ypač išsiskiria aktyvumu "viešųjų darbų" programa, kuria itin naudojasi ir bedarbiai, ir darbdaviai.

3.2.1.3. Parama darbo vietoms steigti

Darbo vietų steigimo (pritaikymo) subsidijavimu siekiama skatinti darbdavius steigti naujas darbo vietas arba pritaikyti esamas prie bedarbio negalios, įdarbinant juos pagal neterminuotą darbo sutartį. 15 paveiksle pristatoma Kretingos rajono situacija.

15 pav. ADRP "Parama darbo vietoms steigti"

Šaltinis. Darbo rinkos rodikliai Kretingos teritorijoje. Ataskaita.

Situacija dviprasė: 2011 metais šia priemone nepasinaudojo nei vienas darbdavys, o jau 2012 metais net 249. 2013 metais norinčių pasinaudoti šia aktyvia priemone sumažėjo iki 58. Priemonės efektyvumą Kretingos rajone galima vertinti kaip "savotišką" pagal dalyvavusių skaičių joje: 0/249/58. Matomos neadekvačios proporcijos. Galima manyti, kad šia priemone neadekvačiai naudojosi 2012 metais.

Mūsų tyrime dalyvavę ekspertai taip atsiliepią apie ją: V. N., Kretingos raj. darbo biržos direktorė "Teoriškai būtų labai naudingos šios priemonės, tačiau praktiškai naudojasi ir siekia pasinaudoti asmenys, kad gautų lėšas, o po to veiklos nevykdo". B. Š., Kretingos darbo biržos vyr. specialistė. "Ši programa yra vangiai vykdoma. Trūksta iniciatyvių darbdavių". R. M., projektų vadovas "Parama darbo vietoms steigti efektyviai padeda spręsti nedarbo problemas rajone, šalyje, suteikia motyvacijos darbuotojams, padeda darbuotojams įgyti papildomą aktualią profesinę kvalifikaciją". Mero pavaduotojas V. R. "Ši priemonė turėtų populiarėti ateityje, bet viskas priklauso, kiek ši priemonė bus subsidijuojama, ir ar darbdaviai turės iš ko rinktis šioms darbo vietoms užpildyti". VšĮ Šv. Antano dienos centro direktorė M. L. "Manau, kad ji būtų pakankamai efektyvi, jeigu ji būtų tobulinama. Tai padėtų asmenims, neturintiems darbo patirties kurti savo užimtumą ir taip padėtų augti iniciatyvoms".

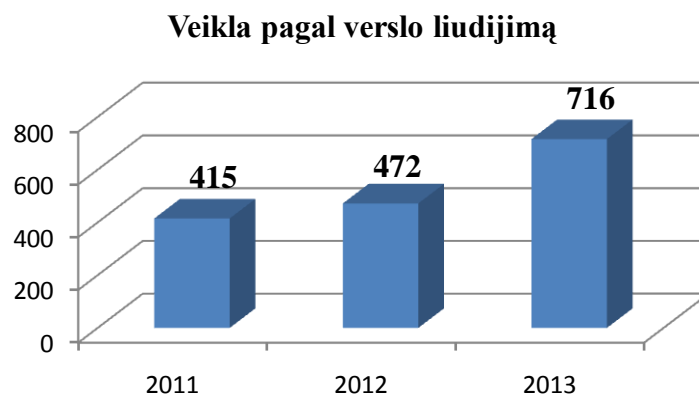
Apibendrinant ADRP "Parama darbo vietoms steigti" galima teigti, jog ji yra vangiai vykdoma, dažnai siekiama gauti lėšas, o po to nevykdyti veiklos. Tačiau pasak ekspertų, ji būtų pakankamai efektyvi, jeigu ji būtų tobulinama, galėtų skatinti asmenų iniciatyvas ir užimtumą.

3.2.2. Veikla pagal verslo liudijimą

Kadangi šiame darbe yra siekiama išanalizuoti bedarbių integraciją, negalima apsiriboti tik aktyvių darbo rinkos priemonių analize. Klasifikuojant ataskaitos “Darbo rinkos rodikliai Kretingos teritorijoje” duomenis matyti, jog veikla pagal verslo liudijimą yra pakankamai populiari integracijos priemonė bedarbių į darbo rinką. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakyme “Dėl aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo” pateikiama informacija apie sąlygas verslo liudijimui gauti. Subsidija individualiai veiklai pagal verslo liudijimą – tai negražintinos lėšos, skiriamos asmenims, pradedantiems individualią veiklą, verslo liudijimo įsigijimo išlaidoms ir valstybinio socialinio draudimo įmokų, privalomų asmenims, besiverčiantiems individualia veikla pagal verslo liudijimą, išlaidoms iš dalies padengti. Paprastai teritorinei darbo biržai yra pateikiami prašymai skirti subsidiją verslo liudijimo įsigijimo išlaidoms iš dalies kompensuoti.

Analizuojant atskirų teritorinių darbo biržų ataskaitas pastebima, jog dažniausiai individuali veikla vykdoma specialiesiems statybos darbams (statyb vietės paruošimui, stogų dengimui, pamatų klojimui, mūrijimui, betonavimui, hidroizolaciniais darbams, pastolių ir darbo platformų statymui ir ardymui, dūmtraukių įrengimui), statybos baigimo apdailos ir valymo darbams, taip pat kirpyklų, kosmetikos kabinetų ir salonų, soliariumų veiklai, prekybai ne maisto produktais, variklinių transporto priemonių techninei priežiūrai ir remontui ir kt.

Situacija veiklai pagal verslo liudijimą Kretingos rajono savivaldybėje analizuojama 16 diagramoje.

16 pav. "Veikla pagal verslo liudijimą"

Šaltinis. Darbo rinkos rodikliai Kretingos teritorijoje. Ataskaita.

Iš viso per 2011-2013 metus šia priemone pasinaudojo 1603 asmenys. Daugiausiai – 2013 metais, iš viso verslo liudijimą įsigijo 716 arba 44,67 proc. visų per tris analizuojamus metus žmonių.

Tuo tarpu mažiausiai veiklą vykdžiusių pagal verslo liudijimu buvo 2011 metais – 415 arba 25,89 proc. Darbo biržos direktorė ir mero pavaduotojas V. R. sako, kad verslo liudijimai skatina verslumą ir užimtumą, priemonė yra efektyvi, tačiau iškreipia darbo rinką, ypač statybų sektoriuje, asmenys nebeina dirbti į įmones pagal darbo sutartis. B. Š., Kretingos darbo biržos vyr. specialistė taip pat pastebi, kad programa labai efektyvi, ja naudojasi visi, kas tik turi galimybę. Tarybos narys A. K. "Nors pakankamai gera, bet iškreipia darbo rinką". R. M., projektų vadovas "Veikla pagal verslo liudijimą - patogus būdas pradėti verslą nusteigiant įmonės, trūkumai: pagal verslo liudijimą galima verstis tik tam tikromis individualios veiklos rūšimis". VšĮ Šv. Antano dienos centro direktorė M. L. "Veikla pagal verslo liudijimą yra pakankamai efektyvi, jeigu vykdoma veikla yra paklausy. Jeigu veikla nėra paklausy, verslo liudijimas pradedančiam asmeniui yra našta".

Taigi, "Veiklą pagal verslo liudijimą" daugelis ekspertų vertina kaip efektyvią, teigia, kad ja naudojasi kas tik turi galimybę, tačiau kai kurie ekspertai mano, kad ji iškreipia darbo rinką. Prie pozityvių dalykų yra priskiriama ir tai, kad žmonės gali kurti verslą, ypač, jei vykdoma veikla yra paklausy darbo rinkoje. Įvardijamas trūkumas - jog ne visomis pageidaujamosiomis ekonominės veiklos rūšimis galima verstis.

Apžvelgiant integracijos į darbo rinką priemonių panaudojimą Kretingos rajono savivaldybėje, statistinė informacija pateikiama 2 lentelėje.

2 lentelė. Aktyvių darbo rinkos priemonių suvestinė

Metai	Profesinis mokymas	Remiamas įdarbinimas	Parama darbo vietoms steigti	Veikla pagal verslo liudijimą	Iš viso
2011	70	536	0	415	1021
2012	31	588	249	472	1340
2013	121	535	58	716	1430
Iš viso:	222	1659	307	1603	3791
Proc.	5,85	43,76	8,10	42,28	

Šaltinis: sudaryta autorės pagal ataskaitas "Darbo rinkos rodikliai Kretingos teritorijoje".

Per 2011-2013 metus nusiųsta į ADRP Kretingos rajone buvo 3791 bedarbiai. Pati populiariausia ADRP priemonių blokas – remiamas įdarbinimas 1659 bedarbiai arba 43,76 proc.

Labai nedidelis skirtumas yra veiklos pagal verslo liudijimą – 1603 arba 42,28 proc. Mažiausiai populiarai ADRP priemonė – profesinis mokymas – 222 arba 5,85 procentai visų dalyvavusių ADRP.

Siekiant įvertinti bedarbių dalyvavimą aktyvių darbo rinkos priemonių pasirinkime, tikslinga išanalizuoti, koks procentas iš visų registruotų bedarbių dalyvavo ADRP, koks procentas įsidarbino apskritai, kiek liko bedarbių, neišdarbinusių ir niekur nedalyvavusių (t.y. ilgalaikių bedarbių, kurie nesuinteresuoti darbine veikla, o registruojasi darbo biržoje) dėl kitų motyvų.

3 lentelė. Kretingos rajono savivaldybės darbo biržos duomenys apie įregistruotus, įdarbintus ir dalyvavusius ADRP bedarbius

Metai	Įregistruota bedarbių	Įdarbinta		ADRP (priskaičiuoti ir Veiklos pagal verslo liudijimą duomenys)	
		Vnt.	%	Vnt.	%
2011	3360	3302	<u>98.27</u>	1021	<u>30.39</u>
2012	4856	2585	<u>53.23</u>	1340	<u>27.60</u>
2013	4157	2640	63.51	1430	<u>34.40</u>
Iš viso	12373	8527	x	3791	x

Šaltinis: sudaryta autorės pagal ataskaitas “Darbo rinkos rodikliai Kretingos teritorijoje”.

Tyrimo duomenys rodo (žr. 3 lentelę), kad daugiausiai bedarbių buvo įdarbinta 2011 metais – 98,27 proc. Mažiausiai – 2012 metais, tik 53,23 proc. Dalyvavimas ADRP skaičiuojant dalyvavusių nuo įregistruotų bedarbių skaičiaus yra tik trečdalis: didžiausias dalyvavusių bedarbių skaičius buvo 2013 metais – 34,40 proc., 2011 metais 30,39 proc. ir 2012 metais vos 27,60 proc.

Ekspertų buvo pasiteirauta, kokias jie išvelgia tendencijas ir darbo rinkos prognozes Kretingos rajone. Mero pavaduotojas V. R. Atsakė: “Viskas priklauso nuo ekonomikos lygio Lietuvoje. Jis mano, kad ateityje lygis kils, tai įgalins atlyginimų kilimą. Kretingoje turėtų sumažėti emigracija, todėl darbo rinka, pasak pavaduotoja, taptų kvalifikuotesne”. V. N. Kretingos raj. darbo biržos direktorė “Kretingoje išliks bedarbystė mažiausia Lietuvoje, nes esame geroje geografinėje vietovėje (žmonės dirba Klaipėdoje, Palangoje)”. Tarybos narys A. K. ”Nedarbas turėtų mažėti, nes esame geroje geografinėje vietovėje”. B. Š., Kretingos darbo biržos vyr. specialistė. “Prognozes vertinu teigiamai, nes nedarbas siekia tik 4 proc.“. VšĮ Šv. Antano dienos centro direktorė M. L. ”Kretingos darbo rinkoje vyrauja sezoninis darbas, tačiau bendravalstybinį poreikį suteikti žmonėms darbą sąlygas darbui, darbą gauti yra svarbu visiems, todėl keičiant požiūrį keistūsi ir trūkumai”. R. M., projektų vadovas “Atsižvelgiant į dabartinę bendrą ekonominę situaciją šalyje, ES taikomas sankcijas Rusijai ir Rusijos taikomas atsakomąsias sankcijas ES, tendencijos darbo rinkoje vertinamos nuosaikiai, ryškus darbo vietų didėjimo perspektyvoje nenusimato“.

Apibendrinant surinktą informaciją galima teigti, kad Kretingos rajone tendencijas ir darbo rinkos prognozes kai kurie ekspertai vertina pozityviai dėl geros geografinės vietos regione, tačiau pastebi, kad Kretingos rajone labiau vyrauja sezoninis darbas; kiti ekspertai vertina nuosaikiai, nesitiki ryškesnių ir didesnių pokyčių darbo rinkoje, ypač naujų darbo vietų kūrimo kontekste, be to, atkreipia dėmesį, kad darbo rinkos politika priklauso nuo šalies politikos, taip pat ir nuo kaimyninės šalies vykdomų ekonominių sankcijų, kurios, be abejonės, darbo įtakoja darbo rinką. Prognozuojamas aukštesnis ekonominis lygis šalyje, kuris įtakos ir atlyginimų kilimą.

Taip pat buvo fiksuota, kaip ekspertai vertina Kretingos rajono savivaldybės vykdomą užimtumo ir nedarbo politiką rajone? Kokius mato privalumus ir trūkumus? V. N., Kretingos raj. Darbo biržos direktorė. “Neigiamai, nes nieko nedaroma, kad būtų pritrauktos investicijos, kad kurtųsi stambios įmonės ir atsirastų naujų darbo vietų (atmestas ne vienas projektas)”. Tarybos narys A.K. ”Vertinu vidutiniškai. Privalumas – žemas nedarbo lygis, trūkumas – labiau turėtų pritraukti investuotojus, kurie kurtų naujas darbo vietas”. B.Š., Kretingos darbo biržos vyr. specialistė. “Kretingoje yra ypatingai žemas nedarbo lygis, palyginti su visos Lietuvos. Vertinu teigiamai“. R.M., projektų vadovas. “Kretingos rajono savivaldybės vykdomą užimtumo ir nedarbo politiką vertinčiau nuosaikiai, trūksta ryškesnės veiklos siekiant pritraukti į rajoną naujus gamybinius pajėgumus, verslus, kurie kurtų naujas darbo vietas“. VšĮ Šv. Antano dienos centro direktorė M.L. ”Nėra ryšio tarp savivaldybės, darbo biržos ir Nevyriausybinų organizacijų sektoriaus. Duomenys ar kokia kitokia informacija dalinai renkama tik iš Darbo biržos, o visų kitų informacija net nerenkama. Pasikeitimas informacija arba galimybėmis nevyksta”. Mero pavaduotojas V.R. ”Vertinu patenkinamai. Tai, kad ieškoma kaip įdarbinti bedarbius – gerai. Bet reikia žymiai daugiau dėmesio skirti analizėms, kokių specialistų reikia mūsų rajono verslininkams, įmonėms. Mažai konsultuojamasi su darbdaviais ir verslo atstovais”.

Apibendrinant pasisakiusių mintis, matyti, jog ekspertų vertinimas dėl Kretingos rajono savivaldybės vykdomos užimtumo ir nedarbo politikos rajone pasiskirstė įvairiai: nuo pozityvaus iki patenkinamo. Džiaugiamasi, kad yra žemas nedarbo lygis rajone, kad ieškoma būdų, kaip įdarbinti bedarbius, tačiau apgailestaujama, jog nėra pritrauktos investicijos, investuotojai, nauji gamybiniai pajėgumai, kad kurtųsi stambios įmonės ir atsirastų naujų darbo vietų, ne paslaptis, kad rajone buvo atmestas ne vienas projektas. Taip pat ekspertai pageidautų, kad būtų daugiau dėmesio skiriama analizei ir tyrimams, kokių specialistų reikalinga rajonui, labiau konsultuotis ir palaikyti ryšį, ypač informacijos apsikeitime su savivaldybės, darbo biržos ir Nevyriausybinų organizacijų sektoriais.

Išanalizavus Kretingos rajono situaciją, pasiteiravome ekspertų nuomonės ir apie valstybinį nedarbo reguliavimą šalyje ir savivaldybėje. Kokius jie išskiria privalumus ir trūkumus? Kokie būtų jų pasiūlymai dėl bedarbių integracijos į darbo rinką galimybių plėtros? Mero pavaduotojas V.R. ”Šalyje nedarbo lygis mažėja – 8,8 proc. Klaipėdos apskrityje – 7,2 proc. Kretingoje 3,9 proc. (vienas

mažiausių respublikoje). Integracija į darbo rinką nėra tobula. Reikia ieškoti naujų, patrauklių būdų, priemonių ir programų, kad sudominti tiek bedarbius, tiek darbdavius". V. N., Kretingos raj. Darbo biržos direktorė. "Nuimti visas socialines išmokas. Nedarbo pašalpa tegul lieka, ne tai yra draudimas nuo nedarbo. Tuomet susitvarkys darbo rinką ir išryškės tikrasis nedarbas". Tarybos narys A.K. "Nors Kretingos rajone nedarbas yra vienas iš mažiausių, tačiau reikėtų ieškoti įvairių būdų mažinti nedarbą, sugriežtinti soc. išmokų skirstymą, sudaryti išskirtines sąlygas stojantiems į profesines mokyklas". B. Š., Kretingos darbo biržos vyr. specialistė. "Finansavimas turėtų būti skirtas darbo vietoms steigti. Turėtų būti peržiūrėtos socialinių išmokų skyrimo, nedarbo draudimo mokėjimo tvarkos". VšĮ Šv. Antano dienos centro direktorė M.L. "Privalumai: integracija į darbo rinką yra centralizuota per darbo biržą, tačiau daliniais papildomais projektais ir atskirais metodiniais moduliais prisideda ir NVO. Trūkumai: nėra ryšio tarp visų sektorių: tiek valstybinio, savivaldybių ir NVO. Dažnai vyksta nepagrįsta konkurencija". R.M., projektų vadovas "Pagrindinis valstybinio nedarbo reguliavimo šalyje ir savivaldybei trūkumas - trūksta ryškesnės veiklos, siekiant pritraukti naujus gamybinius pajėgumus, verslus, kurie kurtų šalyje naujas darbo vietas, mažintų socialinę atskirtį, emigraciją, kuri ir taip savotiškai mažina bedarbystę šalyje".

Taigi, valstybinį nedarbo reguliavimą šalyje ir savivaldybėje ekspertai vertina teigiamai, kad integracija į darbo rinką šalyje yra centralizuota, tačiau neigiamai vertina socialinių išmokų mokėjimą. Taip pat pastebi, kad trūksta iniciatyvų, siekiant labiau pritraukti investicijas ir kurti naujas darbo vietas, pasigenda darbo rinkoje būdų, priemonių ir programų, kurios sudomintų tiek bedarbius, tiek darbdavius. Be to, atkreipiamas dėmesys į tai, kad visi sektoriai (valstybinis, verslo ir nevyriausybinis organizacijų) turėtų papildyti vienas kitą, o ne konkuruoti, tuo sudarydami palankesnes sąlygas bedarbiams integruotis į darbo rinką.

IŠVADOS

1. Nedarbo valstybinį reguliavimą reglamentuoja daugelis teisės aktų, iš kurių pagrindinis yra Lietuvos Respublikos Užimtumo rėmimo įstatymas. Taip pat užimtumo politiką įtakoja Europos Bendrijos dokumentai: strategija „Europa 2020“, Lisabonos strategija ir kt. Užimtumo politiką įgyvendina Vyriausybė, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, kitos ministerijos, kitos valstybinės institucijos ir įstaigos, kiti juridiniai ir fiziniai asmenys. Nedarbą administruoja Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, taip pat teritorinės darbo biržos ir jų skyriai. Užimtumo rėmimas gali būti laikomas socialine paslauga, kai administruojamas pašalpų mokėjimas, taikant pasyviają darbo rinkos politiką, ir viešojo administravimo paslauga, kai administruojamas aktyvių darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas.

2. Užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimo politikos priemonės skirstomos į pasyviają (pašalpų administravimas) ir aktyviają – taikomas aktyvius darbo rinkos politikos priemones. Pastarosios yra sudarytos iš 3 blokų: užimtumo rėmimo bendrosios paslaugos, aktyvios darbo rinkos politikos priemonės ir užimtumo rėmimo programos. Užimtumo rėmimo bendrosios paslaugos dar skirstomos į: informavimą, konsultavimą, tarpininkavimą įdarbinant, užimtumo rėmimo individualios veiklos planavimą. Antrasis blokas - aktyvios darbo rinkos politikos priemonės sudaro bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų profesinis mokymas, bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų neformalus švietimas, remiamas įdarbinimas, kuris dar klasifikuojamas į 3 rūšis: (įdarbinimas subsidijuojant, darbo įgūdžių įgijimo rėmimas, viešieji darbai), parama darbo vietoms steigti (dar klasifikuojamas į 3 rūšis: darbo vietų steigimo subsidijavimas, vietinių užimtumo iniciatyvų projektų įgyvendinimas, savarankiško užimtumo rėmimo) ir darbo rotacija. Kaip atskira sritis išskiriama veikla pagal verslo liudijimą, kuri yra pakankamai efektyvi priemonė bedarbių integracijai į darbo rinką. Užimtumo rėmimo programos yra išskiriamos tokios: nedarbo prevencijos, teritorinės užimtumo rėmimo, gyventojų teritorinio mobilumo skatinimo, imigrantų, tautinių mažumų integravimo į darbo rinką. Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės orientuotos padėti įvairių socialinių grupių asmenų - bedarbių poreikius ir įsidarbinimą: darbingiems asmenims iki 29 metų; asmenims, išpėtiems apie atleidimą iš darbo; vyresniems kaip 50 metų darbingiems darbingo amžiaus asmenims; grįžusiems į Lietuvą nuolat gyventi politiniams kaliniams ir tremtiniams bei jų šeimų nariams; neįgaliesiems, kuriems nustatytas iki 25-55 procentų darbingumo lygis; nėščioms moterims, vaiko tėvams ar tėvams, globėjams, auginantiems iki 8 metų arba neįgalų vaiką (įvaikį) iki 18 metų; ilgalaikiams bedarbiams; grįžusiems iš laisvės atėmimo vietų asmenims; žmonėms, priklausantiems nuo narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų, baigusiems psichologinės ir (ar) profesinės reabilitacijos programas; prekybos žmonėmis aukoms, baigusioms psichologinės socialinės ir (ar) profesinės reabilitacijos programas ir kt.

3. Per 2011-2013 metus Kretingos rajone buvo įregistruoti 12373 bedarbiai. Nusiųsta į ADRP buvo 3791 bedarbiai. Pats populiariausias ADRP priemonių blokas – remiamas įdarbinimas: 1659 bedarbiai arba 43,76 proc. Tyrime dalyvavusių ekspertų nuomone priemonė yra gana efektyvi. Ja aktyviai naudojami darbdaviai, tačiau pastebima ir kita tendencija, kad darbdaviai neretai naudojami remiamu įdarbiniu, kol gauna subsidijas, o paskui, pasibaigus terminuotam įdarbinimui, bedarbis vėl lieka be darbo. Iš šios grupės (įdarbiniamas subsidijuojant, darbo įgūdžių įgijimo rėmimas, viešieji darbai, darbo rotacija) ypač išsiskiria aktyvumu “viešųjų darbų” programa, kuria itin naudojami ir bedarbiai, ir darbdaviai. Labai nedaug nuo remiamo įdarbinimo populiarumo skiriasi ”Veikla pagal verslo liudijimą – 1603 arba 42,28 proc. dalyvavusių bedarbių. Daugelis ekspertų šią priemonę vertina kaip efektyvią. Yra manoma, kad ja naudojami kas tik turi galimybę, tačiau ekspertai pastebi, kad ji iškreipia darbo rinką. Prie pozityvių vertintojai priskiria tai, kad bedarbiai gali kurti verslą, ypač, jei vykdoma veikla yra paklausi darbo rinkoje. Įvardijamas trūkumas - jog ne visomis pageidaujamosiomis ekonominės veiklos rūšimis galima verstis. Mažiausiai populiarus priemonė – profesinis mokymas – 222 bedarbiai arba 5,85 procentai visų dalyvavusių ADRP. Tyrime dalyvavę ekspertai profesinio mokymo aktyvią darbo rinkos politikos priemonę vertina kaip reikalingą bedarbiams, kuriems būtinas kvalifikacijos kėlimas ar profesijos įsigijimas t.y. pažymėjimo ir darbo įgūdžių gavimas. Bedarbiams šia ADRP yra suteikiama galimybė nemokamai mokytis, daugelis persikvalifikavusių turi galimybę pakeisti darbą. Kaip trūkumą ekspertai įvardija didelių apribojimus, kurie trukdo išvykti mokytis profesijos. Be to, ekspertai mano, kad profesinis mokymas turėtų labiau atitikti darbo rinkos ir darbdavių poreikius, yra abejojama, ar profesinio mokymo centrai paruošia aukštos kvalifikacijos specialistus, ar visi persikvalifikavusieji turi galimybę dirbti, ar visi gauna tokius mokymus, kurie jie yra aktualūs.

Daugiausiai bedarbių buvo įdarbinta 2011 metais – 98,27 proc. prasčiausia situacija buvo 2012 metais, įdarbinta tik 53,23 proc. bedarbių. Dalyvavimas ADRP (skaičiuojant dalyvavusių nuo įregistruotų bedarbių skaičiaus) yra tik trečdalis: didžiausias dalyvavusių bedarbių skaičius buvo 2013 metais – 34,40 proc., 2011 metais 30,39 proc. ir 2012 metais vos 27,60 proc.

REKOMENDACIJOS

1. Siekiant pagerinti valstybinį nedarbo reguliavimą šalyje reikalinga kurti naujus būdus, priemones bei programas, ypač kurios būtų aktualios tiek bedarbiams, tiek darbdavius.

2. Visi sektoriai: valstybinis, verslo ir nevyriausybinų organizacijų turėtų papildyti vienas kitą, o ne konkuruoti, tuo sudarydami palankesnes sąlygas bedarbiams integruotis į darbo rinką.

3. Siekiant pagerinti Kretingos rajono savivaldybės vykdomą užimtumo ir nedarbo politiką rajone ypač reikalinga pritraukti naujas investicijas į rajoną, naujus gamybinius pajėgumus, siekti, kad kurtųsi stambios įmonės ir atsirastų naujų darbo vietų, vengti atmesti strateginius projektus.

4. Daugiau dėmesio skirti analizei ir tyrimams, kokių specialistų reikalinga rajonui, labiau konsultuotis ir palaikyti ryšį, ypač informacijos apsikeitime savivaldybei, darbo biržai ir Nevyriausybiniams organizacijoms, ypač toms, kurios susijusios su bedarbių integracija į darbo rinką.

5. Valstybiniu lygiu sumažinti apribojimus ADRP "Profesinis mokymas", kurie trukdo bedarbiams išvykti mokytis profesijos.

6. Valstybiniu lygiu parengti teisės aktų pakeitimus, kad ADRP "Remiamas įdarbinimas" darbdaviai ne tik naudotųsi remiamu įdarbiniu, kol gaus subsidijas, kad nebūtų galimybės pasibaigus terminuotam įdarbinimui, atleisti dirbančiuosius, siekti vengti didinti bedarbių skaičių.

7. Tobulinti ADRP "Parama darbo vietoms steigti" Aprašo sąlygas, kad programa nebūtų vangiai vykdoma, taip pat, kad nebūtų siekiama gauti lėšų, o po to nevykdyti veiklos.

8. Papildyti "Veikla pagal verslo liudijimą" sąlygomis, kurios neiškreiptų rinkos atskirų ekonominių veiklos rūšių, ypač statybų sektoriuje, dėl ko žmonės vengia dirbti pagal sutartis.

9. Trūksta informacijos apie užimtumo rėmimo programų bloką. Minimaliai pateikiama informacijos apie gyventojų (bedarbių) teritorinio mobilumo skatinimo programą, imigrantų, tautinių mažumų integravimas į darbo rinką. Informacijos stoka pastebima apie nedarbo prevencijos užimtumo rėmimo programą.

10. Tobulinti Lietuvos darbo biržos ir teritorinių darbo biržų statistinių ataskaitų (pvz. "Situacija Klaipėdos teritorinės darbo biržos Kretingos skyriuje 2013 m. x mėnesį) pateikimo būdus.

LITERATŪRA

1. Adamonienė, R., Sakalas, A. (2002). Darbo išteklių pasiūlos ir paklausos derinimo būdai ir mechanizmai. *Inžinerinė ekonomika*, 3(29), p. 67-71.
2. Andruškevičius, A., Paškevičienė, L. (2011). *Viešojo administravimo teisiniai pagrindai*. Vilnius: Valstybės įmonė Registrų centras.
3. Bakaveckas, A. (2007). *Lietuvos vykdomoji valdžia*. Vilnius: Eugrimas.
4. Bakaveckas, A. (2012). *Administracinė teisė: teorija ir praktika I d.* Vilnius: Mes.
5. Beržinskienė, D. (2004). Gyventojų užimtumo plėtros modeliavimas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos 2005*. Ernesto Galvanausko mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, p. 46-51.
6. Betcherman, G., Olivas, K., Dar, A. (2004). Impacts of Active Labor Market Programs: New Evidence from Evaluations with Particular Attention to Developing and Transition Countries. World Bank, Social Protection Discussion Paper Series No.0402. [žiūrėta 2014-11-08]. Prieiga per internetą: <http://www.gsdr.org/go/display/document/legacyid/1758>.
7. Darbo rinkos bei profesinio informavimo sistema. [žiūrėta 2013-11-08]. Prieiga per internetą: <http://www.ldb.lt/DBAIS/MainPage.aspx>.
8. Ginevičius, R., Stankevičienė A. Nedarbo prevencijos priemonių sistemiškumas. *Ekonomika*. - T.47(1999), p. 40-53.
9. Glodenytė, D. (2004). Darbo rinkos profesinio mokymo (II lygio) program įvertinimas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Ernesto Galvanausko mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla. p. 92-100.
10. Gražulis, V., Gruževskis, B. (2008). Lietuvos darbo rinkos politikos raidos ypatumai: situacijos analizė ir raidos perspektyvos. *Viešoji politika ir administravimas*, 26.p.45-55.
11. Gruževskis, B., (2002). Žmogaus socialinė raida. Užimtumas. Vilnius. Justitia.
12. Gudelis, Patapas, (2010). Naujoji viešoji vadyba. *Viešasis valdymas*. Atsak. red. V. Smalskys. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
13. Išoraitė, M. (2007). *Socialinių paslaugų administravimas*. Vilnius: Saulelė.
14. Klaipėdos teritorinė darbo birža. [žiūrėta 2013-11-08]. Prieiga per internetą: http://www.ldb.lt/TDB/Klaipeda/Paslaugos/Puslapiai/Tarpininkavimas_idarbinant.aspx Žiūrėta 2014-11-08).
15. Klaipėdos teritorinė darbo birža. Darbo rinkos priemonės. [žiūrėta 2013-01-05]. Prieiga per internetą: http://www.ldb.lt/TDB/Klaipeda/Paslaugos/Puslapiai/Darbo_rinkos_priemones.aspx. Žiūrėta 2014-11-03).
16. Klaipėdos teritorinė darbo birža. Informacijos ir konsultacijų centras. [žiūrėta 2013-01-05]. Prieiga per internetą: http://www.ldb.lt/TDB/Klaipeda/Apie/Puslapiai/Informacijos_ir_konsultaciju_centras.aspx.
17. Klaipėdos teritorinė darbo birža. Kretingos skyrius [žiūrėta 2013-10-10]. Prieiga per internetą: <http://www.ldb.lt/TDB/Klaipeda/Paslaugos/Puslapiai/default.aspx>. Žiūrėta 2014-11-09>.

18. Klaipėdos teritorinė darbo birža. Situacija Klaipėdos teritorinės darbo biržos Kretingos skyriuje 2014 m. spalio mėnesį [žiūrėta 2013-10-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.ldb.lt/TDB/Klaipeda/DarboRinka/Kretingos%20skyriuje/LastSituacija.aspx>>.
19. Korsakaitė, D. (2006). Viešasis interesas valstybinio reguliavimo požiūriu: sampratos analizė ir formulavimas. *Ekonomika*, 2006, Nr. 76, p. 36–53.
20. Lane, J.E. (2001). Viešasis sektorius: sąvokos, modeliai ir požiūriai. Vilnius: Margi raštai.
21. Langvinienė, N., Vengrienė, B., (2008). Paslaugų teorija ir praktika. Kaunas: KTU, p. 55.
22. Laužackas, R. (1995). Darbo rinka ir profesinis rengimas kaip jos valdymo veiksnys// Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. Nr. 11 (1999), p. 142-151.
23. Lazdynas, R., (2005). Savivalda: filosofija, teorija, praktika. Šiauliai: Saulės delta, p. 53.
24. Lietuvos darbo birža. Darbo rinka [žiūrėta 2013-01-05]. Prieiga per internetą: <<http://www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Puslapiai/default.aspx>>.
25. Lietuvos darbo birža. Statistiniai rodikliai [žiūrėta 2013-01-05]. Prieiga per internetą: <http://www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Puslapiai/statistika_tab.aspx>.
26. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas "Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009 m. rugpjūčio 4 d. įsakymo Nr. A1-473 „Dėl darbo rinkos stebėsenos sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo. Nr. A1-473, *Valstybės žinios*, 2009, Nr. 95-4044; 2010, Nr. 89-4744.
27. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“. Nr.73-2539. *Valstybės žinios*, 2004-04-30, Nr. 73-2539.
28. Lietuvos Respublikos Konstitucija (2005). 2-asis patais. ir papild. leid. Vilnius: Teisinės informacijos centras.
29. Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymas. Nr. IX-1904. *Valstybės žinios*, 2004-01-07, Nr. 4-26.
30. Lietuvos Respublikos neigaliųjų socialinės integracijos įstatymas. Nr. IX-2228. *Valstybės žinios*, 2004-05-22, Nr. 83-2983.
31. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. liepos 28 d. įsakymas Nr. A1-207 „Dėl ieškančių darbo asmenų registravimo ir apskaitos teritorinėse darbo biržose sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“. Nr. A1-207. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 84-3321.
32. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-08-03 įsakymas Nr. A1-227 „Dėl užimtumo rėmimo bendrųjų paslaugų teikimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 88-3476.
33. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2008 m. sausio 30 d. įsakymas Nr. A1-40 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. liepos 28 d. įsakymo Nr. A1-207 „Dėl ieškančių darbo asmenų registravimo ir apskaitos teritorinėse darbo biržose sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“. *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 15-529.

34. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas “Dėl aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo”. Nr. A1-499. *Valstybės žinios*, 2009, Nr. 98-4133.
35. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2010-09-30 įsakymas Nr. A1-451 ”Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009 m. rugpjūčio 4 d. įsakymo Nr. A1-476 ”Dėl darbo rinkos paslaugų teikimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo pakeitimo”. *Valstybės žinios*, 2010, Nr. 117-5983.
36. Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymas Nr. IX-2251. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 96-3519.
37. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas Nr. X-493. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 17-589.
38. Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas. Nr. X-694. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 73-2762.
39. Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė. Valstybinio audito ataskaita ”Darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas” (2008). [Žiūrėta 2014-09-11]. Prieiga per internetą: <www.vkontrolė.lt/failas.aspx?id=1535>.
40. Lietuvos Respublikos Viešojo administravimo įstatymas. Nr. VIII-1234. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 60-1945.
41. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo pakeitimo įstatymas Nr. X-736. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 77-2975.
42. Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymas. Nr. I-533. *Valstybės žinios*, Nr. 55-1049.
43. Lowi T., *The End of Liberalism*. (1979). *The end of liberalism*. New York: W. W. Norton & Company.
44. Mačernytė – Panomariovienė, I. (2004). ES užimtumo politikos įtaka LR darbo rinkos teisinės bazės tobulinimui [žiūrėta 2013 05-16]. Prieiga per internetą <ingridam.home.mruni.eu/>.
45. Mačernytė – Panomariovienė, I. (2004). Darbuotojų lygybė Europos Sąjungos teisėje. Darbo teisė suvienytoje Europoje. Tarptautinės mokslinės konferencijos medžiaga, 2003 m. spalio 16-18 d. Vilnius, p. 118-128.
46. Martinkus, B., Beržinskytė D., (2005). Lietuvos gyventojų užimtumo aspektai. Kaunas: Technologija.
47. Martinkus, B., Sakalas, A., Savanevičienė A. (2006). Darbo išteklių ekonomika ir valdymas. Kaunas: Technologija, p. 45.
48. Moskvina, J. (2008). Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių vertinimas. Probleminiai klausimai. Filosofija. Sociologija, 4 (19), p. 1-9.
49. Moskvina, J., Okunevičiūtė – Neverauskienė, L. (2011). Aktyvi darbo rinkos politika: teorija ir praktika: monografija. Vilnius: Technika.
50. Naraškevičiūtė, V., Lakštutienė, A. (2003). Valstybės finansai. Kaunas: Technologija, p.12.
51. Nedarbo socialinio draudimo išmokų nuostatai (Žin., 2004, Nr.186-6930).
52. Okunevičiūtė – Neverauskienė, L., Moskvina, J. (2010). Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių socialinė nauda. Filosofija. Sociologija. Nr.21, p. 101-111.
53. Pocius, A. (2010). Padėties darbo rinkoje pokyčiai, užimtumo ir nedarbo rodiklių taikymo metodiniai ypatumai. Lietuvos statistikos darbai, 49, p. 26-33.

54. Pulmickaitė, J., Matuzevičiūtė, K. (2004). Darbo rinkos priemonių ekonominio efektyvumo įvertinimas Šiaulių apskrityje. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos 2005*. Ernesto Galvanausko mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, p. 176-177.
55. Puškorius, S., et al. (2006). Savivaldos institucijų socialinis politinis veiksmingumas. Vilnius: MRU.
56. Raipa, A. (2002). Viešoji politika ir viešasis administravimas: raida, struktūra ir sąveika. *Viešoji politika ir administravimas*, 1, p. 11-20.
57. Rakauskienė, O. G. (2006). Valstybės ekonominė politika. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, p. 19.
58. Rakuzevičius, R. (2003). Politologijos žodynas – žinynas.
59. Ronkauskienė, R. (2010). Subsidijuojamos darbo vietos – parama bedarbiams ir verslininkams// *Mūsų žodis*. Nr. 1, Saus. 12, p. 3.
60. Shultz T. (1967). *The economical Valve of education*. New York.
61. Stasiukynas, A. (2010). Viešųjų paslaugų teikimo administravimas//*Viešasis valdymas*. Vilnius: MRU p. 294-295.
62. Strategija „Europa 2020“ (2014) [žiūrėta 2013-12-06]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/europe2020/index_lt.htm>.
63. Šalkauskienė, D. (2007). Pasitikėk savimi, planuok karjerą, konkuruok darbo rinkoje. Darbo biržos naujienos, Nr. 5 (114). Vilnius, p. 3.
64. Šileika, A., Gruževskis, B., Damidavičius, T., et al. (1996). Aktualūs darbo rinkos politikos klausimai. Lietuvos darbo birža, Darbo ir socialinių tyrimų institutas. Vilnius: Viltis, 1996, p. 8.
65. TDO konvencija Nr.138. Dėl minimalaus įdarbinimo amžiaus. Nr.95-2380. *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 95-2383.
66. TDO konvencija Nr.88. Dėl įdarbinimo tarnybų organizavimo. *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 28-672.
67. Teisės ir verslo centras. Vykdomosios valdžios institucijos. [žiūrėta 2013-02-07]. Prieiga per internetą:http://www.teisescentras.lt/index.php/lt/VYKDOMOSIOS_VALDZIOS_INSTITUCIJOS.
68. Tzannatos, A.D.Z (1999). Active Labor Market Programs: a review of the evidence from Evaluations. Social protection Unit Human Development Network the World. [žiūrėta 2013-12-06]. Prieiga per internetą:<http://ec.europa.eu/europe2020/index_lt.htm>.<http://www.youthemploymentinventory.org/downloads/7.pdf>.
69. Vaitkevičiūtė, V. (2001). Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius: Žodynas.
70. Valackienė, A., Vasiliauskiene, R. (2006). Socialinė atskirtis: subjektyvus vertinimas verslininkų pavyzdžiu. *Socialiniai tyrimai*, 2006 Nr.1 (7), p.147-152.
71. Žalimienė, L. (2003). Socialinės paslaugos: mokomoji knyga. Vilnius : Vilniaus universiteto Specialiosios psichologijos laboratorija.

PRIEDAI

1 priedas. Valstybės biudžeto lėšų valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms vykdyti paskirstymas Kretingos rajono savivaldybėje darbo rinkos politikos rengimui ir įgyvendinimui 2011 -2013 m.

																							2 lentelė	
Valstybės biudžeto lėšų valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms vykdyti paskirstymas (pagal ministerijų ir valstybės institucijų pateiktus skaičius)																							tūkst. Lt	
Metai	Gyv. registro tvarkymas ir duomenų valstybės registrai teikimas	Civilinės būklės aktų registravimas	Civilinės saugos organizavimas	Priegaisrinė tarnybų organizavimas	Pašalpų ir kompensacijų skaičiavimas ir mokėjimas - iš viso	Valst. žemės ir kito valst. turto valdymas, naudoj. ir disponav. patikėjimo teise	Nuosavybės teisių atkūrimo nagrinėjimas	Valstybės garantijų nuominkams vykdymas	Dokumentų pilietybei suteikti rengimas	Valstyb. kalbos vartojimo ir taisyklų kontrolė	Žemės ūkio funkcijoms vykdyti	Melioracijai ir dirvoms kalkinti	Archyvinė dokumentų tvarkymas	Dalyvavimas atrenkant šauktinius į karą tarnybą	Mobilizacijos administravimas	Vaikų teisių apsauga	Jaunimo teisių apsauga	Darbo rinkos politikos rengimas ir įgyvendinimas	Pirminė teisinė pagalba	duomenų teikimas apie suteiktą valst.pagalbą registrai	gyvenamosios vietos deklaravimas	Socialinė parama mokiniams	Socialinės paslaugos	Iš viso
	1	2	3	4	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
2010 m. pirminis planas	2,3	100,9	97,4	782,5	3823,0	18,5				28,8	449,3	503,8	46,5	50,0	18,7	236,6	79,6	49,0	2,7	34,0	1702,8	607,2	8633,6	
2010 m. patikslintas planas	2,3	100,9	97,4	782,5	3823,0	18,5				28,8	449,3	503,8	46,5	50,0	18,7	236,6	79,6	49,0	2,7	34,0	1805,0	607,2	8735,8	
2011 m. projektas	2,4	102,9	97,4	780,5	9212,3	16,0				28,8	449,3	503,8	49,0	26,3	11,2	246,7	410,5	37,4	3,0	35,1	2196,1	526,2	14734,9	
Palyg. su 2010 m. patikslintu planu	0,1	2,0	0,0	-2,0	5389,3	-2,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,5	-23,7	-7,5	10,1	330,9	-11,6	0,3	1,1	391,1	-81,0	5999,1	
Palyg. su 2010 m. pirminiu planu	0,1	2,0	0,0	-2,0	5389,3	-2,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,5	-23,7	-7,5	10,1	330,9	-11,6	0,3	1,1	493,3	-81,0	6101,3	

2 lentelė
Valstybės biudžeto lėšų valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms vykdyti paskirstymas (pagal ministerijų ir valstybės institucijų pateiktus skaičius)

Metai	Gyv. registro tvarkymas ir duomenų valstybės registrai teikimas	Civilinės būklės aktų registravimas	Civilinės saugos organizavimas	Priegaisrinė tarnybų organizavimas	Pašalpų ir kompensacijų skaičiavimas ir mokėjimas - iš viso	Valst. žemės ir kito valst. turto valdymas, naudoj. ir disponav. patikėjimo teise	Nuosavybės teisių atkūrimo nagrinėjimas	Valstybės garantijų nuominkams vykdymas	Dokumentų pilietybei suteikti rengimas	Valstyb. kalbos vartojimo ir taisyklų kontrolė	Žemės ūkio funkcijoms vykdyti	Melioracijai ir dirvoms kalkinti	Archyvinė dokumentų tvarkymas	Dalyvavimas atrenkant šauktinius į karą tarnybą	Mobilizacijos administravimas	Vaikų teisių apsauga	Jaunimo teisių apsauga	Darbo rinkos politikos rengimas ir įgyvendinimas	Pirminė teisinė pagalba	duomenų teikimas apie suteiktą valst.pagalbą registrai	gyvenamosios vietos deklaravimas	Socialinė parama mokiniams	Socialinės paslaugos	Iš viso
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
2011 m. patikslintas planas	2,4	131,1	77,4	780,5	9695,9	21,9				50,6	430,3	503,8	52,5	26,3	14,9	192,7	41,5	410,5	25,8	3,0	35,1	1977,5	576,2	15049,9
2012 m. projektas	2,3	98,9	66,7	844,2	9403,3	17,9				28,8	459,1	731,0	47,0		10,7	209,2	37,5	421,0	39,2	2,0	33,8	2126,3	572,0	15150,9
Palyg. su 2011 m. patikslintu planu	-0,1	-32,2	-10,7	63,7	-292,6	-4	0	0	0	-21,8	28,8	227,2	-5,5	-26,3	-4,2	16,5	-4	10,5	13,4	-1	-1,3	148,8	-4,2	101

Valstybės biudžeto lėšos valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms vykdyti

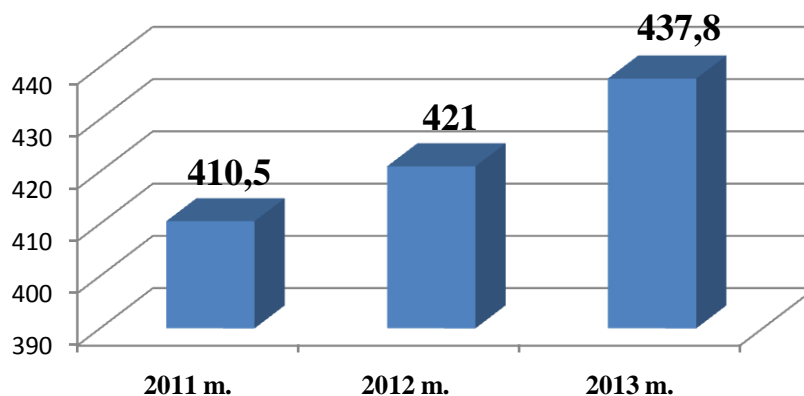
(tūkst.Lt)

Metai	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
2012 m. patikslintas planas	2,3	98,8	66,7	844,2	9408,8	17,9				28,8	459,1	731,0	47,0		10,7	207,3	39,4	421,0	39,2	2,0	33,8	1697,2	772,0	14927,2
2013 m. projektas	2,3	97,3	49,2	757,2	7566,9	18,4				28,8	496,6	731,0	47,0		11,0	276,4	33,6	437,8	27,0	2,0	33,7	1809,0	660,4	13085,6
Palyg. su 2012 m. patikslintu planu	0,0	-1,5	-17,5	-87,0	-1841,9	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	37,5	0,0	0,0	0,0	0,3	69,1	-5,8	16,8	-12,2	0,0	-0,1	111,8	-111,6	-1841,6

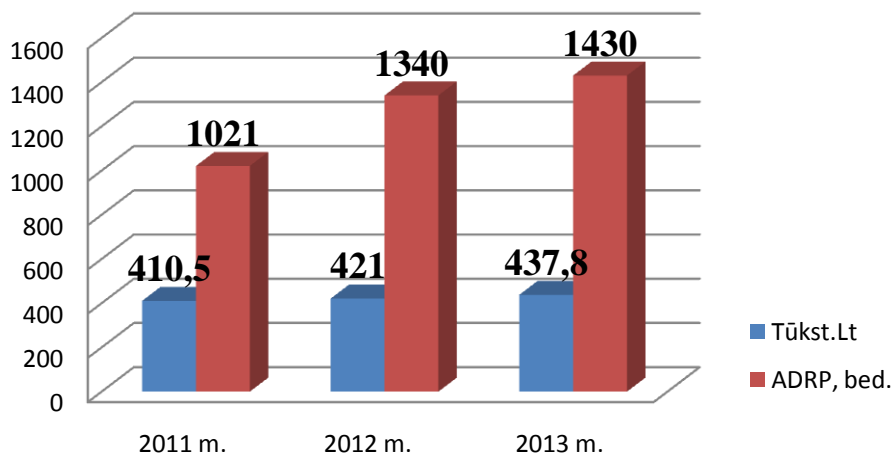
Šaltinis: http://www.kretinga.lt/files/file/biudzetas/2012/2012m_%20biudzetas_lenteles2valstybes%20deleg_%20f.pdf

http://www.kretinga.lt/files/file/biudzetas/2013/2013m_%20biudzetas_lenteles2valstybes%20deleg_%20f.pdf

Valstybės biudžeto lėšos, skirtos Kretingos rajono savivaldybės darbo rinkos politikos įgyvendinimui, tūkst.Lt

Biudžeto lėšų ir dalyvavusių ADRP kitimas

2 priedas. Darbo rinkos rodikliai Kretingos teritorijoje, ataskaitos pavyzdys "Situacija Klaipėdos teritorinės darbo biržos Kretingos skyriuje 2013 m. spalio mėnesį"

		KRETINGOS SAVIVALDYBĖ					
Rodikliai		Skaiciais, mėn.		Pokyčiai			
				Lyginant su praeitu mėnesiu		Lyginant su praeitų metų atitinkamu laikotarpiu	
		2013-10	2013-09	sk.	%	sk.	%
ĮREGISTRUOTA BEDARBIŲ	Iš viso per mėnesį	428	359	69	19,2	-43	-9,1
	Nuo metų pradžios	3427	2999	-589	-14,7
	Mėnesio pabaigoje	1481	1447	34	2,3	-572	-27,9
55,1%	moterų	816	795	21	2,6	-243	-22,9
44,9%	vyrų	665	652	13	2,0	-329	-33,1
	dalyvaujančių laikino užimtumo priemonėse	283	290	-7	-2,4	18	6,8
	Bedarbiai, proc. DAG* mėnesio pabaigoje	6,0	5,8	0,2	...	-2,3	...
LAISVOS DARBO VIETOS	Įregistruota per mėnesį iš viso	160	166	-6	-3,6	70	77,8
	Iš jų neterminuotam darbui	131	148	-17	-11,5	69	111,3
	terminuotam darbui	29	18	11	61,1	1	3,6
ĮDARBINIMAS	Iš viso per mėnesį	174	192	-18	-9,4	-67	-27,8
	Iš viso nuo metų pradžios	2367	2193	-103	-4,2
	pagal neterminuotas sutartis	147	174	-27	-15,5	-66	-31,0
	pagal neterminuotas sutartis nuo metų pradžios	2033	1886	-97	-4,6
	pagal terminuotas sutartis	27	18	9	50,0	-1	-3,6
	pagal terminuotas sutartis nuo metų pradžios	334	307	-6	-1,8
AKTYVIOS DARBO RINKOS POLITIKOS PRIEMONĖS	Nusiųsta į priemones per mėnesį	59	57	2	3,5	-9	-13,2
	Nusiųsta į priemones nuo metų pradžios	694	635	-229	-24,8
10,2%	Profesinio mokymo	6	14	-8	-57,1	-15	-71,4
0,0%	Profesinės rehabilitacijos	0	0	0	0,0	0	0,0
72,9%	Remiamojo įdarbinimo	43	41	2	4,9	11	34,4
	Įdarbinimas subsidijuojant	10	9	1	11,1	4	66,7
	darbo įgūdžių įgijimo rėmimas	3	1	2	200,0	-1	-25,0
	viešųjų darbų	30	31	-1	-3,2	8	36,4
	darbo rotacija	0	0	0	0,0	0	0,0
16,9%	Parama darbo vietoms steigti	10	2	8	400,0	-5	-33,3
	įdarbinimas į steigiamas subsidijuojamas darbo vietas	0	0	0	0,0	0	0,0
	įdarbinimas į vietas įsteigtas pagal Vietinių užimtumo iniciatyvų projektus	0	0	0	0,0	0	0,0
	savarankiško užimtumo rėmimas	10	2	8	400,0	-5	-33,3
0,0%	Teritorinis judumas	0	0	0	0,0	0	0,0
	Veikla pagal verslo liudijimą	64	60	4	6,7	29	82,9
	Išduota leidimų įdarbinti užsieniečius	0	1	-1	-100,0	-1	-100,0

3 priedas. Interviu klausimai ekspertams

Kauno technologijos universiteto, Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakulteto, Politikos ir viešojo administravimo instituto II kurso magistrantūros studentė Rūta Kalnienė domisi bedarbių integracija į darbo rinką ir rašo baigiamąjį darbą tema **”Bedarbių integracijos į darbo rinką galimybių plėtra Kretingos rajono savivaldybės administruojamoje teritorijoje”**. Kokybiškam tyrimui parengti reikalinga šios srities ekspertų nuomonė. Jūsų nuomonė labai svarbi! Maloniai prašau Jūsų pagalbos ir už ją iš anksto dėkoju. Jūsų atsakymai bus panaudoti tik moksliniam darbui. Po klausimo tuščioje vietoje įrašykite savo atsakymą. Dėkoju už Jūsų skirtą laiką.

Pagarbiai, Rūta Kalnienė

1. **Kokia Jūsų nuomonė apie valstybinį nedarbo reguliavimą šalyje ir savivaldybėje? Privalumai, trūkumai?**
2. **Kokie būtų Jūsų pasiūlymai dėl bedarbių integracijos į darbo rinką galimybių plėtos?**
3. **Kaip vertinate Kretingos rajono savivaldybės vykdomą užimtumo ir nedarbo politiką rajone? Privalumai, trūkumai?**
4. **Kiek yra efektyvi aktyvi darbo rinkos politikos priemonė “Profesinis mokymas”? Privalumai, trūkumai?**
5. **Kiek yra efektyvi aktyvių darbo rinkos politikos priemonių grupė “Remiamas įdarbinimas” (įdarbinimas subsidijuojant, darbo įgūdžių įgijimo rėmimas, viešieji darbai, darbo rotacija)? Privalumai, trūkumai?**
6. **Kiek yra efektyvi aktyvių darbo rinkos politikos priemonių grupė “Parama darbo vietoms steigti” (įdarbinimas į steigiamas subsidijuojamas darbo vietas, įdarbinimas į vietas, steigtas pagal Vietinių užimtumo iniciatyvų projektus, savarankiško užimtumo rėmimas)? Privalumai, trūkumai?**
7. **Kiek yra efektyvi veikla pagal verslo liudijimą? Privalumai, trūkumai?**
8. **Kokias Jūs įžvelgiate tendencijas, darbo rinkos prognozes Kretingos rajone?**

Užpildė

(Pareigos, vardas, pavardė, parašas, data)